

P A R O L A

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2021/1. szám

Párbeszéd
– még, ha nem is értünk egyet

Láthatatlan együttműködésekől
épül a közösség

Sokszínű gól, befogadó szöglet:
a MIRA! focicsapat

30 éves az Autonómia Alapítvány

A közösségi kiállítás mint
közösségi akció

A Kóspallagi (öko)Tájház
létrehozásának tapasztalatai

Tartalomjegyzék

Szerkesztői előszó	2
Párbeszéd – még, ha nem is értünk egyet.....	4
Tistván László: A szomszéd sokkal közelebb van, mint az állam	20
Láthatatlan együttműködésekől épül a közösség	23
Sokszínű gól, befogadó szöglet: a MIRA! focicsapat	32
30 éves az Autonómia Alapítvány – kerekasztal találkozók összefoglaló bemutatása	41
A közösségi kiállítás mint közösségi akció	54
„Ha a csapatot egyben tartjuk, biztos valami jó fog születni.” Részvételi akciókutatás a gyakorlatban – A Kóspallagi (öko)Tájház létrehozásának eddigi tapasztalatai, dilemmái	62
„Megmerítkeztünk a tragikus valóságban” – egy pályázati elbírálás tanulságai	88
Ajánló a közösségi megoldások köréből	93
Üdvözlő a Közöségi Eszköztárban	96
Online együttműködési eszközök és tanácsok	111
Ellenfél vagy szövetséges? – Helyi érdekvédők és önkormányzatok együttműködése	120

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Községfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztők: Gyenes Zsuzsa, Giczey Péter, Péterfi Ferenc

Online lapszám: <https://kofe.hu/parola/korabbi-lapszamok/parola-2021-1/>

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:
kofeegyesulet@gmail.com

Szerkesztői előszó

Szerző: Gyenes Zsuzsa, Giczey Péter, Péterfi Ferenc

A 2021-es év a közösségfejlesztés szempontjából nehezen indul, mert sok mindent lehetséges az online világ eszközeivel pótolni, de a személyes találkozást, ami a párbeszédet, a közvetlen részvételt, a közös megoldások keresése közben kialakuló csoportdinamikát jelenti, azt szűkebb és tágabb viszonylatainkban semmi nem tudja pótolni.

Ugyanakkor tétlenül sem várhatunk: amit most tehetünk, a változásra felkészülni, keresni, ami hozzásegít, hogy visszavegyük a közös cselekvések esélyeit. Ahogy egy kommunikációs szakember fogalmazott a minap: az újrakezdéshez, az újranyitáshoz nem elég a ZÁRVA táblát megfordítani.

Külső kényszerek miatt lefékeztünk ugyan, de ebben a helyzetben is megmutatkozott a közösségek ereje, új és gyors személyes segítő beavatkozások születtek. Kiderült, sokan rendelkeznek az adni tudás valamilyen többletével, és ezek jó része közösségi megoldásokat is eredményezett.

A Parolának ebben a számában igyekszünk az újratöltéshez végiggondolni, hogyan tudhatunk – egy még oly megosztottá vált világban is, mint a mienk – párbeszédet tanulni és elindítani; három interjú dinamikájával keresni a valódi cselekvés példáit, kereteit; láttelepet adni a krízis hatásáról a civil szektorban; néhány elmélyültebb elemzést, esettanulmányt kínálni a közösségi munka folyamatainak bemutatására, és csokorba gyűjtve a közvetlen részvétel technikáinak, módszereinek hazai és nemzetközi példáit sorba állítva, azokat közreadni.

Fel kell készülnünk, alaposan átgondolni, tervezni a közeli jövőt, levonva az elmúlt időszak tanulságait, tanulni az elmúlt időszak közösségi mozgásaiból vagy éppen mozdulatlanságából. Azért, hogy amikor cselekedni kell, tudjunk mozdulni, a változáshoz hozzájárulni, a közösségeinket mozgósítani.

A változáshoz a reményünket egymásban keressük, no meg, ahogy Zorba, a görög mondja „*Táncolni kell, uram, a zene majd csak megjön valahonnan...*”

A Parola szerkesztősége és kommunikációs csoportja nevében ezúton szeretnénk megköszönni Pataki Andrea ([Kontaktia](#)) kommunikációs szakember lelkiismeretes és bennünket igazán gazdagító pro bono munkáját. Segített kommunikációs felületeink (honlap, facebook-oldal, hírlevél) összehangolásában, kommunikációs stratégiánk, kampányaink kialakításában – és megtanított minket ezen eszközök hatékony használatára. Az volt a cél, hogy a Parola cikkei minél több olvasóhoz eljussanak, és a lap köré támogató közösség épüljön. Elindított minket az úton, most már nélküle, de az útmutatásai alapján megyünk tovább.

Párbeszéd – még, ha nem is értünk egyet

Szerző: Sain Mátyás, Péterfi Ferenc

Mit üzen a rádió?

Dr. Tóth Pállal beszélgetett a *Civil Rádió Demokrácia MOST!* című műsorában Péterfi Ferenc és Sain Mátyás.[\[1\]](#)

Péterfi Ferenc (PF): Ma este a társadalmi párbeszédéről fogunk beszélni, erről a kommunikációról, erről a lehetőségről. Vendégünk dr. Tóth Pál, aki egy Firenzében lévő érdekes nevű egyetem tanára, aminek alapításában te is részt vettél, Pali, és most is működsz ott. Amennyire én látom, a te specialitásod – legalábbis a mi mostani témánk szempontjából a csoportkommunikáció és a problémamegoldó közösségeknek a kommunikációja. Egyáltalán ez a párbeszéd ügy!

dr. Tóth Pál (TP): Az egyetem neve Instituto Universitario Sophia – Sophiai Egyetemi Intézet. két nyelven, olaszul és angolul folyik az oktatás. Ez egy új kezdeményezés. 10 éve alapította Chiara Lubich. Chiara Lubich a Focolare mozgalom alapítója volt. Ez egy megújulási mozgalom, ami a katolikus

egyházból indult ki, de ökumenikus vonatkozása van, és ma már elterjedt az egész világon. Nagyon sok helyen a vallások közötti párbeszéd előmozdítója. Sőt, van olyan programja, ami a nem hívőkkel folytatott párbeszéd. Az évek során érlelődött ki az, hogy kellene egy olyan képzési központ, amelyik egy rendes egyetem. Tehát nem a mozgalomnak valami belső képzési fóruma.

PF: Kik járnak ide, kik hallgatják?

TP: Bárki számára nyitott, aki elfogadja az egyetem közösségi jellegét. Abból a szándékból született, hogy ne a szokásos egyetemi „nagyipari termelés” logikája szerint folyjon. Én korábban a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen tanítottam a Kommunikáció Intézetben. 10-15 évvel ezelőtt a hallgatóinak a száma 1000 fölött volt csak a kommunikáció szakon. Ez azt jelenti, hogy egy-egy ilyen előadáson akár 2-300 hallgató is volt, akiket le kellett

vizsgáztatni. Az egész világon lehet ezt a tendenciát látni, hogy kikopnak a kollokviumok, a szóbeli vizsgák. Tehát most visszatérve a Sophiára, nekem volt egy brazil tanítványom, aki első alkalommal tett le szóbeli vizsgát, és azt mondta, hogy professore, hadd jöjjenek megnézni, hogy hogyan néz ki egy ilyen. Pszichológia szakot végzett Brazíliában, és egyszer se volt szóbeli vizsgán, mindig csak tesztvizsgát tett, egy ilyen szakon, mint a pszichológia!

Visszatérve: az volt az elképzelés, hogy kiscsoportos képzés legyen, és minden tekintetben a párbeszédre építsen. Az oktatásnak a módszere tanár és diák között az párbeszéd jellegű legyen. Nekem például ez azt jelentette, hogy amikor előadásom volt, meghívtam az előadás után a hallgatókat, hogy tegyenek fel nekem kérdéseket, valódi kérdéseket, amik őket foglalkoztatják vagy netán kritikai észrevételt. Vagy ha olyan volt, akkor tapasztalati anyagot fűzzenek hozzá. Ez a teljesítésnek a része volt. Például egy-egy előadás után összejött 7-8 kérdés. El tudjátok képzelni, hogy én nem tudtam bemenni úgy a következő órára, hogy a tavalyi előadásomnak a szövegét előveszem, és azt elmondom, hanem újra kellett az egészet csinálni, ami rengeteg munka. A szeminárium inkább párbeszéd alapú dolog.

Párbeszédet szeretnénk megvalósítani a tudományok között is. Ma az egyetemek egyik célja, hogy integrált tudást adjanak a humán tudományok, művészetek, természettudomány és a menedzsment jellegű tudományok között. Hogy ez mennyire napirenden van: Londonban nyílik jövőre egy ilyen integrált egyetemi képzés, amit nagy cégek hoztak létre azzal a céllal, hogy olyan szakembereket képezzenek, akik képesek a mai világ nagyon komplex kihívásaira válaszolni. Az egész egyetemi képzés a túlzott specializáció irányába megy, pedig olyan probléma-megoldó tudásra van szükség, amely képes felmérni helyzeteket, amelyek nagyon komplexek. Mi is ezt próbáljuk megvalósítani. Ez egy elég új – laboratórium jellegű – dolog. Az első az volt, hogy a hallgatók kaptak például ilyen tárgyat: tudományos gondolkodás logikája... Utána politikai alapismeretek, logika stb. Egész különböző fogalomvilágokkal kellett megbirkózniuk. Nagyon érdekes volt: a hallgatókkal párbeszédben alakítottuk úgy ki a curriculumot és a vizsgarendszert, hogy úgymond „nem füstölt állandóan a fejük” attól, hogy ez a nagy különbözőség hogy áll össze bennük.

PF: Akik hallgatónak oda jönnek – már az is kérdés, hogy kik lesznek hallgatók -, akik elvégzik ezt, mifelé mennek, milyen területen dolgoznak utána? Van-e néhány domináns vagy klasszikus terület?

TP: Az egyetem filozófiáját tekintve mi próbálunk a klasszikus egyetem koncepcióhoz visszatérni, amelynek elsődleges célja az, hogy műveltséget közvetítsen, hogy azt ne mondjam: bölcsesség-képes tudást adjon.

PF: Mit jelent ez?

TP: Ez azt is jelenti, hogy a piac-orientált képzéstől egy picit visszalépünk. Ez nem jelenti azt, hogy nem találnak utána állást a hallgatóink. Sajnos, az a probléma, hogy a nyugati demokráciákban nagyon könnyen találnak állást. Azok, akik Kelet-Európából jönnek, kallódnak, mert egyszerűen a társadalom érzékenysége nem olyan, hogy az ilyen jellegű tudást tudná preferálni.

Most úgy van, hogy ennek az egész kurzusnak, ami elindult először, azt mondtuk, hogy ez az egység kultúrája. Ezen mit kell érteni: éppen az az egység, ha a sokszínűséget tudja kezelni. Két szakirány van: egy gazdasági és egy politikai, illetve van egy filozófiai-teológiai. Akiknek már az alapszintű végzettségük, tehát BA képzésük megvan, azok jöhetnek. MA-t, tehát mesterképzést csinálunk és doktori képzést.

PF: Ebből a nagyon széles kollekcióból válasszuk ki azt a fajta tudást és azt a fajta tapasztalatot, gyakorlatot, ami a hétköznapi életben, a közjával kapcsolatban – tehát nem kimondottan az elvont tudományban, hanem – a hétköznapi társadalmi életben nagyon fontos: ez pedig a párbeszéd. Szánjuk ezt az órát a párbeszéd szerepének a körbejárására.

Azt nyilván te is érzékeled – nem tudom, hogy ez mennyire európai jelenség -, hogy most a párbeszédről beszélünk, miközben egyre konfliktus-terheltebb a világunk, idehaza legalábbis nagyon erősen ezt érezzük. Félek, ez azért külföldön is valamilyen szinten így van. Erre egy válasz az, hogy a társadalmi párbeszéd az egyetemi képzés részévé vált, illetve, hogy néhányan erre specializálódtak? Egyáltalán, hogy lett a te számodra ez egy fontos kérdés?

TP: Az egyetemi képzésünknek a része. Egy-két konkrét dolgot mesélnék, mert nem csak elméleti képzést nyújtunk, hanem van ennek egy kísérleti laboratóriumi jellege. Magyarországon is tapasztalható például a politika területén ez a fajta polarizálódás,

amelyik szembenállásokat hoz létre a társadalom minden területén. Tehát nem csak általában a civil társadalomban, hanem szembenállás van a családokon belül. Szembenállás van az egyházi közösségeken, a baráti közösségeken belül is. Baráti kapcsolatok mennek tönkre. Ezt látva azt mondtuk, ha tényleg egy alkalmazható tudás birtokában vagyunk, akkor kellene valamit csinálni. Budapesten indítottuk egy ilyen programot, amelyiknek az volt a célja, hogy tanuljunk meg baráti módon beszélni a politikáról, akkor is, ha különböző véleményen vagyunk. Ez egy kétéves program volt, havi egyszeri találkozással – most zárult le.

PF: Ezt csak egy közösség határozta el, vagy valamilyen szervezet kurzusa volt?

TP: Én tagja vagyok a Focolare mozgalomnak. Ez egy megújulási mozgalom, amelyik a katolikus egyházból indult el. Itt is éreztük ezt a különbséget, mégpedig azt a jelenséget, hogy elkerüljük azt, hogy politikáról beszéljünk, azért, hogy megőrizzük a békét. Ez egy nagyon érdekes valami, mert egyébként egymásnak a barátai akarunk lenni. Tehát nagyon intenzív a közösségi élet. Megosztunk egymással sok mindent. Ha az egyiknek van valamiféle szükséglete, akkor a másik a segítségére siet. Tehát igazi közösségi élet van, úgy gondolom. Az egész mozgalomnak a célja az, hogy tulajdonképpen az evangéliumból kiindulva az emberi kapcsolatokat megújítsa. Próbál nyitott lenni mindenki felé, tehát nem csak a vallásos emberek felé. Itt is lehetett érezni azt, hogy bizony a politikai különbségek megosztanak bennünket, és ezt nem akartuk. Ezért inkább elkerültük nemcsak a vitát, hanem egyáltalán a beszélgetést a politikai kérdésekről. De azt mondtuk, hogy ez nem jó.

PF: Én személyesen is megélem ezt. Kínlódok, amikor barátaimmal vagyok, akikkel sok mindenben egyforma a véleményünk, de ott is ez a megosztó helyzet, ami bennünket is kezdett megosztani. Az egyik reakció, hogy kényesen kerüljük – ahogy te mondtad – azokat a témákat, amikben tudjuk, hogy különböző a véleményünk. Értem én ennek az okát, de szerintem elviselhetetlen.

TP: Igen. Sokan megfogalmazták a közösségben, hogy valamit tennünk kellene, mert ha egymásnak barátai akarunk lenni és nem tudunk bizonyos kérdésekről beszélni, akkor azt mondjuk, hogy ez a barátság 80%-os, vagy 90%-os.

Sain Mátyás (SM): Mi a megoldás? Találtak valamilyen technikát vagy megközelítést, ami működik ebben a helyzetben.

TP: Én eléggé fel voltam készülve elméletileg, hogy mit jelent a párbeszéd. De elég világos volt, hogy itt nem valami kurzust kell csinálni, ahol megtanulunk bizonyos szabályokat vagy kommunikációs technikákat, hanem elindulni és közösen végigjárni egy utat. Nekem nagyon érdekes volt ebből a szempontból, mert én magam egy csomó mindent tanultam. Mondok egy példát: általában a párbeszéd technikáknál azt tanítjuk, hogy az első az, hogy megtanuljuk a másikat alaposan meghallgatni, hogy ténylegesen ne előítéletes legyél, hanem hallgasd végig, amit mond, próbáld megérteni stb. Megtanítjuk azt is, hogy hogyan lehet ez egy technika. Különbséget tenni aközött, hogy valakit mélyen meghallgatsz, ugyanakkor nem értesz vele egyet. És hogyan lehet ezt a benyomást elkerülni. Azt láttam, hogy itt a mi közösségeinkben, a mi területeinken nem az az első probléma, hogy meghallgatni a másikat -az is -, hanem az, hogy nem tudjuk magunkat kifejezni. Erről sokat beszélgettünk. Főleg a középgeneráció és az én generációm – tehát az idősebbek -, akik az előző rendszerben nőttünk fel, és nem szoktunk hozzá ahhoz, hogy a nyilvánosságban kifejtjük a véleményünket – csak családi körben. Ott is például lehetett látni azt, hogy 80-an voltak, akik beiratkoztak erre, és volt, amikor kis csoportokban dolgoztunk, és volt, amikor plenárisan. Sorra azt a jelenséget tapasztaltuk, hogy volt, aki csak a kiscsoportban nyilvánult meg, a plénumon elnémult. Ez már ugyanis egy tágabb nyilvánosság, nem szokott hozzá.

PF: Ez is már egy pozitív lépés, hogy legalább a kiscsoportban kibomlik, kilép önmagából.

TP: Nem egyszerű technikát alkalmaztunk. Elkezdtünk önmagunkra reflektálni, és én magam láttam, hogy mi lehet annak az oka, hogy nem tanultunk meg a nyilvánosság előtt beszélni. Ez azt is jelenti, hogy nehéz elmondani egy olyan véleményt, ami ellentétes a másik ember véleményével, és ezt valamiképpen – nem sértő módon, hanem egy *alternatívaként felajánlani a másiknak mérlegelésre*. Ez egy művészet.

Ez az egész program megelőzte a legutóbbi parlamenti választásokat. Ebben a kontextusban kell elképzelni az egészet, ahol volt egy félelem is, hogy jaj, ki, mit gondol, vagy hogy gondolja. Azt lehet látni, hogy keresztény körökben nagyon sokan támogatják a kormánynak a politikáját, másoknak vannak kérdései, fenntartásai. De ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy teljes mértékben szemben állnak, de ezekről nem tudtunk beszélni. Akkor ezt kimondtuk egymásnak, hogy itt keresztények vagyunk, és szeretnénk a keresztényi szeretet légkörében beszélni, egyenlők vagyunk egymással, és a fő dolog, hogy mindenkinek van lelkiismerete, amit tisztelni kell. Legyen benned bátorság, hogy azt

mondd, amit a lelkiismeretemben érzek, és nem azt, amit elvárnak tőled, vagy amiről te úgy gondolsz, hogy ez trendi, hogy ezt kell mondani! Ez egy nehéz dolog volt, de voltak a bátrabbak, akik elkezdtek beszélni. Nekem nagyon nagy élmény volt. Az első körben nem politikai álláspontok jutottak kifejezésre. Rengeteg kérdés, rengeteg bizonytalanság, rengeteg válságkeresés, egy hívása annak, hogy a másikkal beszéljünk arról, hogy bennem tisztázódjanak a dolgok. Ez nekem egy nagyon-nagyon szép dolog volt.

PF: Ezt nem tompítja el, hogy nagyon nagy erőforrásokkal dolgoznak kész válaszok szétszórásában a politikai propaganda keretében? Az én egyik nehézségem, amikor ilyen párbeszéd van, hogy kész sztereotíp, „bekészített” mondatokat hallok, nem azt, hogy valaki elkezd gondolkodni, vagy reflektál valamire, hanem azokat, amelyeket rendszeresen a médiumokban hallani, látni, illetve olvasni lehet. Beleivódnak az emberekbe mintegy élő energiaként az ilyen patentok, válaszok. Ezek a válaszok annyira erősen sulykoltak, hogy ezek nagyon kimódolt, nagyon kitalált, kimunkált, idézőjel nélküli patentok. Nagyon nehéz megszabadulnia vagy ezeken túltennie magát annak, aki ebben van vagy ebben érintett.

TP: Amit mondasz, ténylegesen így van. Egy valódi párbeszéd folyamatnak az egyik célja lehet, hogy megszabadítson téged azoktól a panelektől, mémektől, amiket valaki betesz a fejedbe. A lelkiismeretükre építettünk: hogy azt mondd, amit a lelkiismereted mond. Ha dadogsz, akkor is azt mondd. Gyönyörű volt, hogy van, akinek ékesszóló képességei vannak, mások pedig alig tudták megfogalmazni, amit mondani akartak. Ott volt egy olyan közösségi légkör, ahol mindenki figyelt arra, aki beszélt. Nem volt célunk, hogy politikai álláspontot foglaljunk, vagy valamiféle fórumot hozzunk létre. Nem volt célunk a konszenzusépítés, hanem az, hogy szabadok legyünk, és tudjunk ezekről a dolgokról beszélni. Ez egy kétéves folyamat volt!

PF: A beszélgetés első részében Pali háttérét ismertük meg, azt a területet, ahol dolgozik, az egyetemi közeget. De eljutottunk addig, hogy egy egyházi megújulási mozgalomban, a Focolare mozgalomban hogyan indítottak párbeszédet egy nehéz időszakban. Persze mindig nehéz idők vannak -, mondjuk az elmúlt 24 vagy 12 hónapot ilyennek tekinthetjük.

Ami nagyon fontos és talán innen folytathatnánk a beszélgetést, elmondtad, hogy hogyan kezdtetek párbeszédhez. De volt egy nagyon izgalmas biztonság, ez pedig az a háttér, ami mondjuk a Focolare mozgalomhoz köthető. Persze lehet, hogy itt is vannak vadabb és szelídebb emberek, de itt meg lehetett egyezni, a szeretet és a lelkiismeret nevében, amit nagyon erősen hangsúlyoztál. Ezek olyan alapértékek, amelyek alapfeltételei – nem így mondtad, csak én így fordítom – annak, hogy ez a párbeszéd építkezés elinduljon. Ezt jól adtam vissza?

TP: Igen. Azt gondolom azonban, hogy kell legyen egy közös alap, ez minden közösségre jellemző, nem csak egy hiten alapuló közösségre. Kell egy közös értékalap és kell szerintem valami olyasmi is, ami elköteleződés jellegű, társadalmi szerződés jellegű. Tehát valamiképpen egymást biztosítjuk arról, hogy a kapcsolataink őszinték akarnak lenni, nem akarunk a másoknak hátsó szándékot tulajdonítani. Néha ez kimondásra kerül, néha nem. Azt gondolom, hogy nagyon hasznos, ha valamilyen formában ez megfogalmazódik egymás iránt.

PF: Vannak helyek ebben a vizuális világban, ahol ki is írják tacepaóra ezeket a közös pontokat. Ez egy alap megegyezés kell legyen, hogy mindenki elfogadja, hogy akarja ezt a továbblépést, a változást a viszonyban.

Gazdája a Vatikán, tartalma a Vatikán és az Európai Új Baloldal közötti párbeszéd.

Ez egy nagyon érdekes valami. Egy egész más kontextusba megyünk, ahol azonban szintén elkötelezett emberek vannak. Tehát párbeszéd ott lehetséges, ahol van valamiféle érték mellett vagy valamiféle társadalmi mozgás mellett egy elkötelezettség. Mi történt? Ferenc pápának az egész újszerű hozzáállása nem csak az egyházhoz, hanem a világhoz megnyilvánul ezekben az enciklikáiban. Az egyik, ami a teremtésről szól, az a híres *Laudato si'* (PF: *Áldott légy*), a másik a keresztényi élet alapjairól, az evangéliumi örömhírek. Érdekes módon a nem hívőkben, a marxistákban – ha tetszik, az Európai Új Baloldalban – élénk visszhangot váltott ki. Az Európai Új Baloldalban marxista értéket képviselnek, de nem vállalnak örökséget a valós szocializmussal, a Szovjetunióval, a diktatúrákkal, hanem szeretnék az igazabb, igazságosabb, kizsákmányolás-mentes társadalmat megvalósítani.

PF: Nem akarom relativizálni, de az egyháznak eredendően rendkívül erős baloldali nézetei is vannak, ha az eredeti értékeket vesszük. Ez a szegényeknek, az elesetteknek a

segítése. Az alapértékekben, amivel konfliktusa támadt Ferenc pápának egyrészt a saját intézményi rendszerében és a külvilágban is. Ez éppen az – én így értem -, hogy az ehhez való visszatérést, ráismerést, újra-felfedezést próbálja képviselni.

TP: Az egyháznak mindig preferenciája voltak a szegények, tehát az első számú érték a szegények. Ferenc pápánál is így van, de ha végignézzük az egyház történelmét, akkor a kiemelkedő alakok – pl. Assisi Szent Ferenc – ezt vallották. Az, hogy most a társadalmi igazságosság politikailag a baloldalra került, ez egy történelmi „malőr” ebből a szempontból.

PF: A baloldal és a jobboldal is relativizálódik korunkban.

TP: Hála Istennek. Én nem sietnék besorolni például Ferenc pápát a baloldalra, ő felette áll ezeknek a dolgoknak. De lényeges az, hogy nagyon élénk visszhangot váltott ki, és sokan a vezető baloldali értelmiségiek közül azt mondják, hogy mi ezt fel tudjuk vállalni 90%-ban, aláírjuk, ami ebben van. Voltak közülük, akik elmentek Ferenc pápához, és kértek kihallgatást tőle 4 évvel ezelőtt. Ők jeles képviselői voltak a baloldálnak. Ott indult ez. A pápa mondta, hogy kezdjete el együttműködni, és mindenütt, ahol együttműködés lehetséges a társadalmi igazságosság előmozdítására, a szegénység felszámolására, ott a katolikusok és ezek a nem-hívó baloldaliak együttműködhetnek. A párbeszédnek igazából ez a célja, hogy közös akciók felépítésére irányuljon.

Itt is van egy nagyon erős elköteleződés. Tavaly egy nyári egyetemet rendeztünk Görögországban, ahol a hallgatók fele katolikus volt, a másik fele marxista fiatal volt, és a tanárok is. Megpróbáltunk együtt olyan problémákkal szembenézni, amik égetően aktuálisak. Mint például a környezetvédelem, a migráció, a társadalmi igazságosság, a nők helyzete stb., ilyen kérdésekről folyt a párbeszéd. Voltak előadások is. Minden programot egy marxista és egy keresztény professzor alakított ki közösen. Én együtt dolgoztam Kornelia Hildebranddal, aki a Rosa Luxemburg Alapítványnak a filozófusa. De a lényeges az volt, hogy workshop-ok voltak délután, ahol közös programokat kellett kidolgozni bizonyos kérdéseknek a megvalósítására. Itt is egy magas szintű párbeszéd volt, ahol kimondtuk egymás felé, hogy meg akarjuk érteni egymást. Bizonyos kérdésekben nem is tűztünk ki napirendet. Például az abortusz kérdése olyan, hogy egy katolikus ember és egy baloldali, illetve egy nem-hívó különböző állásponton van, amit mi most nem akarunk vitatni. De sok olyan téma van – például az, hogy az abortuszt hogyan lehet csökkenteni egy társadalomban -, ahol közös platformon vagyunk, amiről lehet egymással beszélni.

Ezek az egyetemisták néha összeszólalkoztak, néha elméletieskedtek, hogy most igazából a szolidaritás, a testvériség a jó kategória, hogy megfogjuk az együttműködésnek bizonyos módjait. Nekem egy csoda volt látni, hogy utána a projektek megvalósításában milyen hihetetlen szinergia volt közöttük.

PF: Milyen projektek voltak ezek? Ez azt jelentette, hogy ott valamit közösen konkrétan megcsináltak? Vagy hazamentek, és egy hosszabb távú projekten dolgoztak együtt?

TP: Igen. Én egy olyan csoportban voltam, ahol az volt a feladat, hogy 200 migránst le kell telepíteni egy 50 ezer fős városban. Meg volt adva, hogy mi az összetétele, hogy milyen országokból jönnek. Megvolt az, hogy mennyi euró áll rendelkezésre, ezt hogyan használnánk fel, mit csinálnánk, egyáltalán milyen intézkedéseket hoznánk, milyen intézményeket vennénk igénybe, esetleg építenénk. Például egy érdekes dolog volt. Azt mondták, hogy kell egy kulturális központot létrehozni, ahol a különböző etnikumoknak a találkozása megvalósulhat egymás közt és a helyi lakossággal.

PF: Beszéltünk az elejétől, hogy te kommunikációs specialista vagy. Az a legelemibb, hogy a kommunikáció terét meg kell teremteni, ahol nem véletlenszerűen vagy félvállról, hanem ami szándékosan a kommunikáció terén egy agóra-szerepet képvisel. Ez egy prioritás.

TP: Nekem az volt nagyon érdekes, hogy például a workshop-on mi, tanárok, teljesen háttérben voltunk. Ha ők akartak valamit kérdezni és megakadtak, akkor szóltak nekünk, de mi nem avatkoztunk bele a folyamatokba. Nekem érdekes volt viszont, hogy Korneliával a délelőtti előadásokat együtt építettük fel, ha tetszik – ahogy angolul mondják -, ez egy coo- teaching (együtt-tanítás) volt, úgy, hogy bizonyos dolgokat ő fejtett ki, de együtt készítettük elő. De a feladatunk az volt, hogy mutassuk meg a marxista látásmód és a keresztény látásmód különbözőségét bizonyos területeken. Sokat dolgoztunk együtt, hogy ez valamiképpen összeálljon, és egyszerű legyen, hatásos legyen stb. Én ott ezt tapasztaltam, hogy amit a keresztény közösségemben úgy éltem meg, hogy *a lelkiismereteknek a párbeszéde*, itt pedig lefordítjuk úgy, hogy *a lelkiismeret* – mert ő elfogadta ezt a terminus technicust -, *a felelősség párbeszéde*. Ez szerintem egy szinonim kifejezése a lelkiismeretnek. Ő érzi a felelősséget, én is, és egymásban ezt ismerjük fel, hogy ő is akar jobbítani a világon, én is, és fel tudjuk erősíteni egymást.

Hozzá kell tennem, hogy én rólam van dosszié az elmúlt időszakban mozgalmi tevékenységemről. Kornélia pedig az elmúlt időszakban a Staasinál dolgozott, amelyik a dossziékat készítette.

PF: Ez már egy érdekes alaphelyzet, mert a dossziék esetén a 90 előtti időszakra gondolsz?

TP: Igen, arról van szó, hogy engem megfigyeltek és jelentettek rólam. „Természetbarátnak” hívták azt, aki a jelentéseket készítette rólam. Nem akarok ebbe a részletekbe belemenni. Találkozni valakivel – aki, ha nem is a vad oldalán volt, egyházi dolgokkal foglalkozott, ha tetszik egy „soft-staasis” volt -, de mégis egészen másik oldalon volt. Ott van *a felelősség, ami megnyit egymás felé*. Hihetetlenül érdekes például – és ez egy közös alap -, hogy ezek a baloldaliak látják azt, hogy a katolikus egyház milyen nehézséget él meg a saját belső világában. Talán ismeritek a papi pedofíliaának a kérdését, ami morálisan földre terítette – legalábbis a nyugati részét – az egyházat. Gazdasági visszaélések. Ferenc pápa intézkedéseinél lehet látni, hogy teljes transzparenciát akar a vatikáni gazdálkodásban. Ezeket megelőzték mindenféle dolgok, amik napvilágra kerültek. A baloldaliak látják, és lehet látni azt, hogy szolidárisak velük ebben a küzdelemben, hogy az egyház újból talpra álljon, hogy a hitelességét visszanyerje stb. Nekik is megvannak ugyanúgy a belső kríziseik. Az egész baloldali mozgalom nem egy diadalmenet a mai napig sem. Ez is egy nagy közösséget teremt egymással.

PF: Tulajdonképpen minden példánál azt mondtad el – a tanítástól kezdve a közös konferenciáig -, hogy valójában te magad is tanultál, hogy az embernek önmagán is dolgoznia kell, ahogy a pszichológusok mondják.

Beszéljünk arról, hogy tudnánk-e néhány metodikai vagy módszertani dolgot kiemelni, ami ebből a tapasztalatrendszerből átemelhető, hogyha valamilyen típusú párbeszédet valaki a maga környezetében, a maga civil társadalmi környezetében – településén, lakóhelyén – elkezd. Milyen dolgokra érdemes figyelni? Milyen feltételei vannak?

Aki erről a társadalmi párbeszédéről egyáltalán gondolkodik, hogyan fogjon hozzá, milyen feltételeket érdemes megteremteni, amelyek szolgálják ezt, és melyek azok, amelyek adott esetben akadályozni tudják ezt?

TP: Nagyon fontos azt figyelembe venni, hogy mi van a fejekben általában arról, hogy társadalmi párbeszéd. Ha most modellezni akarnánk ezt, akkor a különbözőségeinknek a

feldolgozásakor vagy az van, hogy létrejön egy polarizáció, hogy én így gondolom, te meg úgy gondolod, vagy te így gondolod, én meg úgy gondolom. Két székértábor jön létre. Ez nagyon jellemző a társadalomra. Az a baj, hogy a politikában levő polarizálódás bemegy a hétköznapi életünkbe és a munkahelyekre, a különböző közösségekbe, mint hogyha ez lenne az egyetlen minta arra, hogy hogyan viszonyuljunk ahhoz, hogy te így gondolod, én meg így gondolom.

PF: Nagyon erősen mintakövetőek vagyunk.

TP: Igen, nagyon erősen mintakövetőek vagyunk. Azt tudjuk, hogy mi építettük fel ezt a politikai kultúrát, demokráciát. Európai emberek találták ki, és úgy építették fel, hogy az versengő legyen. Azt gondoljuk, hogy az emberek természete csak a versengés. A jó hír az, hogy az antropológiai kutatások, evolúciós pszichológia rengeteg olyan adatot hozott felszínre, ami azt mondja, hogy mi legalább annyira együttműködő lények is vagyunk, mint amennyire versengők, csak az elmúlt évtizedek, évszázadok kultúrája ezt a versengési tulajdonságunkat erősítette. Most el kell kezdeni építeni egy olyan kultúrát, szokásokat, intézményrendszert, amelyik fölépíti ezeket az együttműködéseket is. A két különbözőség leül, és azt mondja, te ott vagy, én itt vagyok, neked az az érdeked, nem ez – egyezkedjünk egymással. Ez a diplomácia, az összes szerződés ezen alapul, hogy két fél valamiképpen, kompromisszumok árán egyezséget köt.

Azért van egy harmadik dolog is, ahol létrehozunk olyan tereket, ahol a különbözőségek, a tudások, a felkészültségek fölerősítik egymást. Tehát nézzük meg azt, hogy az adott probléma kapcsán összetesszük a te tudásodat és az én tudásomat, hogy ez hogyan erősíti fel egymást. Közmondásos, hogy a kettős spirál, a DNS-molekulának a szerkezete így született, hogy egy tudós csapat – biológusok, kémikusok, matematikusok – együtt dolgozott. Egyikőjük tudása se volt elég, hogy ezt a problémát megoldja. Így lettek Nobel-díjasok csoportosan. Ketten kaptak Nobel-díjat: Watson és Crick.

Azt gondolom, hogy ezen a modellen kell dolgoznunk, és az emberek nem értik ezt azonnal. Nekem vannak közösségfejlesztő, illetve ilyen területi programokon dolgozó barátaim, mindig azt csinálják, hogy megmagyarázzák az embereknek, hogy neked itt helyben nem feltétlenül versengeni kéne, hanem körülnézni, hogy milyen erőforrásaitok vannak és összefogni egymással. Megnézni azt, hogyan tudjátok felerősíteni egymást. Ez egy szép munka, hogy egyrészt a fejekbe ültessük el ezt a hitet, hogy az együttműködő

modellek azok, amelyek ma nagyon sok helyen – nem azt mondom, hogy mindenütt – nyerő modellek.

Párbeszédnek jöhetnek létre olyan területen, ahol van valamiféle közös probléma, és ezt meg akarjuk oldani.

PF: Mondanál-e alapfeltételt a párbeszéd megkezdéséhez? Valamit előre el kell határozni, valamilyen értékeket, vagy hogy másikat elfogadom? Van-e a párbeszédnek pszichológiai jellegű lépése, az önkorlátozásnak valamilyen feltétele? Fontos-e, amit valamilyen módon ki kell mondatnunk az emberekkel? Van-e az önkorlátozásnak valamilyen jellemzője, mértéke?

TP: Ez feltétlenül szükséges. Jelen pillanatban elég sok technikát kidolgoztak arra, hogy a bennünk levő spontánságot egy kicsit korlátok közé szorítsák. Például elkapja az embert a hév, akkor túl sokat beszél, félbeszakítja a másikat stb. Erről tudunk az elején beszélni, hogy ezt ne csináljuk. De például erre találták ki a beszélő pálcát, a talking steak-et. Nekem az egyik kollégám stratégiai tervezéssel foglalkozik Brüsszelben. Ő mondja, hogy ott a legelső fázisa a dolognak egy ötletfeltáró beszélgetés. Van, ahol harmincan is leülnek, és van egy pálca, és az beszél, akinek a pálca a kezében van. Amikor befejezte, akkor továbbadja.

PF: Látszólag ez egy ilyen gyermekded dolog, de ez egy hasznos eszköz.

TP: Nem kell moderátor hozzá. Ez egy bizonyos típusú beszélgetés, ami ötlet-feltáró beszélgetésre jó. Ez hallatlanul jó, mert többféle körben kikristályosodik, mint egy centrifuga, úgy működik az egész. De azt mindenképpen mondjuk, hogy tiszteletben tartjuk egymást, meghallgatjuk, ami nem mindig sikerül. Először is vannak tehát ilyen szervezeti módszerek.

PF: Van megint egy pszichológiai nevezhető akadály, és ez ehhez a versengéses szellemhez is kötődik: hogy a másikat mi egy leküzdendő, majdnem azt mondom, hogy eltiprandó – de legalábbis a működésnek, amiben valahogy közösen megegyezünk -, akadályának tekintem. El kell távolítani a másikat attól, hogy az történjen, aminek történnie kell – gondolhatja az ilyen versengésben szocializálódott ember.

TP: Így van. Visszatérünk arra, hogy a gondolkodásunknak egyfajta reformjára van szükség. Edgar Morin francia filozófus beszélt a kognitív demokráciáról. Konkrétan

meghatározta azt, hogy milyen jellemzői vannak a kognitív demokráciának, és ez csak arról szól, hogy a gondolkodásmódunkat meg kell reformálni. Például azt mondja, az iskolában egy csomó ismeretet tanítunk meg, de azt nem tanítjuk meg a gyerekeknek, hogy hogyan működik az emberi megismerés, hogy például mi a tévedésnek a forrása, és hogyan lehet elkerülni. Ma, éppen azért, mert a manipuláció időszakát éljük, egyfajta tudatosság kell erre. Aztán a másik: kockázatvállalásra, kockázatvállaló gondolkodásra kell nevelni. Ez nagyon érdekes. Én azt látom, hogy például most, itt Magyarországon, az egész politikai propaganda a félelemre épít, de e mögött nem csak érzelmek vannak, hanem egy olyan beállítódás is, hogy én szeretném, ha úgy működne a világ, hogy semmi baj ne legyen. Holott, a racionalitás azt mondja, hogy fel kell készülni, hogy valami be fog következni, és tudd azt, hogy akkor hogyan reagálsz, amikor ez bekövetkezik. Másik pedig az, hogy olyan tudások kellenek, amelyek a valóságra irányulnak, tehát a probléma jellegű tudásra. Amit te mondasz, hogy nagyon sokszor ragaszkodunk a saját álláspontunkhoz, annak a felismerésére, hogy nem vagyunk képesek reflektálni saját magunkra. Nincs belső párbeszédünk, mondja Morin. Ki kell alakítanunk azt a képességét, hogy ha én gondolok valamit, akkor utána átülök, mintha a saját kritikusom lennék, és megvizsgálom a saját gondolatomat, mielőtt elmondom. Akkor mindjárt nem lesz annyira furcsa, hogy ha valaki kívülről mond valami olyasmit, ami nem 100%-ig egyezik azzal, ami van. Elgondolodom rajta, nem biztos, hogy igazat adok neki, de nem veszem sértésnek. Tehát a gondolkodásunk reformján kell gondolkodni, a kommunikáción, annak szabályain és a gondolkodásnak a szabályain is.

PF: Azért felmerül az emberben a kérdés, hogy ez a magatartás nem feltétlenül egy alárendelt, illetve egy passzív szerepre utalja az embert – azaz, hogy a másikat is elfogadom -, hanem ez talán egy készenléti dolog, vagy ennek egy érdekes dinamikája, amivel rendelkezünk kellene... Itt sem nagyon vannak mintakövetésre alkalmas példáink. Önmérséklettel is rendelkezem, de érvelési technikával is. Az elején mondtad, hogy nem tudjuk jól megfogalmazni a véleményünket, vagy az érveinket (bár nem az érv szót használtad). Ezt a kettősséget, hogy lehet vajon egyszerre elsajátítani, hogy visszakozni is tudjak, hogy elfogadjam, hogy van az enyémtől eltérő álláspont, magatartás – egyik oldalról. Másik oldalról pedig a sajátomat mégiscsak próbáljam meg megértetni a másikkal, lehet, hogy nem beledöngölve, hanem plasztikusan kifejtve.

TP: Így van. Ami a tanulsága volt a mi párbeszéd folyamatunknak is, hogy el kell jutnunk oda, hogy szabadon elmondjam, amit gondolok. Ma beszélnek az úgynevezett nyílt kommunikációról. A legkülönbözőbb módon fedik el a kultúrák az őszinteséget, mert az első pillanatban ez nagyon kellemetlen. Az ázsiai

kultúrákban egyáltalán nem is szabad valamiféle ellenvéleményt nyilvánítani mondjuk egy tekintéllyel szemben.

PF: Talán még egy vendéggel szemben se.

TP: Azt mondják, hogy a társadalmi harmónia megőrzése érdekében ne mondd ki a saját véleményed, illetve rejtse el, vagy pedig nyeld le. Ez nem vezet sehova. A mi magyar kultúránkban is ez van, hogy nagyon tiszteljük a másikat. A jelenség a következő: Ott, ahol zajlik a beszélgetés – mondjuk egy döntéshozatali folyamat -, nagyon sokszor nem mondják el, és utána a folyosón van a másodlagos nyilvánosság, ahol ez zajlik. Itt a pszichológusok, akik ebben felkészültek, elmagyarázzák a közösségnek, hogy jó, ha megbarátkoztok azzal, hogy mindjárt az első körben, az első nyilvánosságban elmondjátok azt, amit gondoltok. Akkor is, hogyha ez nehéz lesz, akkor is, ha úgy gondoljátok, hogy a másoknak ez rosszul esik. De én megtanulhatok úgy asszertív lenni – tehát önmagamot ki tudjam mondani -, hogy az ne sértse a másikat. Tehát tudok udvarias lenni, tudok finoman fogalmazni, megtanulhatom azt, hogy mindig a dologról beszéljek, és soha se minősítsem például a beszélgető partneremet. Nem mondhatok olyat, hogy „te azt azért mondod, mert nem olvastad el”.

PF: Ez már el is vezethet ahhoz a kérdéshez – de ez nem célunk -, hogy hogyan birkózzunk meg a gyűlöletkeltésnek a módjával vagy a gyűlöletnek a leküzdésével, önmagunkban való leküzdésével, amire néha inspirációkat kapunk kívülről, mármint a gyűlöletre. Ezzel hogyan birkózzon meg egy ember, vagy hogyan birkózzon meg egy közösség adott esetben? Az elfogadástól kezdve a másik meghallgatásáig, amiket mondtál, ezek mind nagyon fontosak.

TP: Ilyen felismeréseket tudunk mondani, hogy törekedj arra, hogy a másikkal beszélj, de ne róla, és ne annyira róla. Mert ez a probléma. Nem mondom meg Lacinak azt, hogy én

most mit gondolok. Kimegyek a folyósóra, és mindjárt a Marival, Pistával elkezdek beszélni arról, hogy Laci mennyire nincs felkészülve.

PF: Közel egy órában sok mindent beszéltünk a párbeszédnek, a nyílt párbeszédnek, a másik álláspontjának elfogadását feltételező problémamegoldó párbeszédnek a dolgairól, elméleteiről. Azt végül hadd kérdezzem meg, hogy ezeken a képzéseken, vagy ezeken a foglalkozásokon – amiket nem csak az egyetemi keretben, hanem a hétköznapi életben is tartasz – gyakorlati példákkal, helyzetekkel jár együtt ezeknek a felismeréseknek a megértetése? Játékok, helyzetgyakorlatok segítik ezt a dolgot? Tehát nem csak beszéd van erről?

TP: Igen. Például a párbeszéd fórumunkon csináltunk olyat, hogy volt egy feladat: a magyarságról beszéltünk, hogy mi a magyarság. Én összeválogattam jeles magyar, de egészen különböző gondolkodású emberektől megállapításokat Ady Endrétől, Máraitól, Orbán Viktortól stb. Utána ezt elolvastuk. Az volt a feladat, hogy a csoportban mindenki jelölje meg azt a papíron, hogy melyikkel ért egyet, melyikkel nem. Utána összehoztunk olyan párokat, ahol az egyik egyetértett, a másik nem értett egyet azzal a kijelentéssel. A feladat az volt, hogy próbáld meg megérteni, hogy a másik miért nem ért veled egyet, az ő teljes motivációjával. Utána volt a plénum. Visszajöttek a párok, és az volt a feladat, hogy mondd el te, Mari, hogy a Laci miért nem ért egyet. Ez egy nagy megpróbáltatás elé állított diplomás embereket. Ha nem értek egyet valamivel, akkor is tudja mindenki, hogy ez nem az én álláspontom – ezt nehéz volt neki elmondani. De utána láttuk azt, *ha te igazából megérted a másikat, akkor az valamiképpen beléd költözik*, akkor is, ha nem értesz egyet, ha ezt megértetted. Ez belső folyamatokat indít el. Valójában ezért félünk az igazi párbeszédtől, mert akkor is, ha nem értek vele egyet, de befogadom a másik gondolatát, és az dolgozik bennem, és ez kognitív disszonanciához vezet.

PF Ez remek alkalom arra, hogy keressünk egy másik időpontot, amikor ezt bővebben kifejtethetjük, például azt, hogy „belénk költözött a másik” – ez nagyon szép kép -, az bennünk elkezd dolgozni, hogy mi mindennel tudnánk ilyen helyzeteket előidézni. Pláne ebben a mostani nagyon komplikált világban, ahol az egymásnak való kölcsönös alárendelés egyre fontosabb az életünknek ebben a sűrűségében, hogy mit tudunk ezzel kezdeni.

Köszönjük szépen a beszélgetést dr. Tóth Pálnak, akivel a társadalmi párbeszédéről, a konfliktussal kapcsolatos kommunikációról beszéltünk az elmúlt egy órában.

Dr. Tóth Pál, a firenzei Instituto Universitario Sophia egyetem professzora, társadalmi párbeszéd szakértő

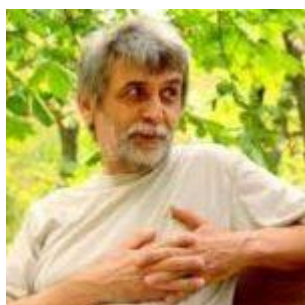
Végjegyzet:

[\[1\]](#) Az alábbi szöveg egy rádiós beszélgetés leirata, sok helyen az élő beszéd spontaneitását és áramlását követi – ezért nyelvileg esetenként kicsit pongyolább

Tistyán László: A szomszéd sokkal közelebb van, mint az állam

Szerző: Nimmerfroh Ferenc

Az írás eredetileg a Pécsma című lap 2020. 04. 08.-i számában jelent meg

Tistyán László szociológus

Milyen társadalmi változásokat hozhat vagy kellene, hogy hozzon a járvány és az azt követő válság? A szolidaritás vagy az önzés a nagyobb a magyar társadalomban? Tistyán László pécsi szociológus beszélt lapunknak arról, ami van és ami következhet.

Az aktuális szituációt, és ami majd utána következik, külön kell kezelni – véli Tistyán László, mivel a jelenlegi helyzetnek össztársadalmi hatásai egyelőre még nem látszanak pontosan, ezek a hatások különbözőképpen érintik az embereket. **Különböző társadalmi csoportok eltérő problémákkal küzdenek most.**

Sem a megjelenő szolidaritásra (idősek, kiszolgáltatott helyzetben lévők segítése), sem az önző magatartásformákra (boltok lerablása, korlátozó rendelkezések be nem tartása) nem lehet azt mondani, hogy dominánsak lennének – mondja a szociológus. Inkább arról van szó, hogy ebben a helyzetben **jobban láthatóvá válnak a társadalom egyes csoportjait amúgy is jellemző tulajdonságok**, de ezek közül egyik sem vált tömegessé.

Túl nagy teher megbecsülés nélkül

Aztán vannak olyan jelenségek is Tistyán László szerint, amelyekre a társadalomnak semmilyen befolyása nincs, ilyen például a gazdaság padlóra kerülése. Ezt a legjobban nyilvánvalóan a munkavállalók érzik meg, a társadalmi szolidaritás nem húzza őket ki a bajból.

Egyértelművé vált az is, hogy **fontos intézmények nem működnek jól**, egyes foglalkozási csoportok tagjai, például az egészségügyi dolgozók túl nagy terhet viselnek a

jelenlegi helyzetben, amelyhez nem társul ezzel a terheléssel arányos megbecsülés. Nagy gond van a társadalmi javak elosztásánál a szociológus szerint, és itt nem csak a pénzről van szó, hanem a megbecsültségről is – és ezt a problémát a járvány által előidézett helyzet most nagyon világossá tette.

Szolidaritás, segítőkészség, odafigyelés

A nyilvánvalóvá vált súlyos problémák ellenére számos olyan pozitív hozadéka van a járványnak, amit életben kellene tartani Tistyán László szerint. A társadalom tagjai, csoportjai között lépten-nyomon megnyilvánuló **szolidaritást, a segítőkészséget, az egymásra való odafigyelést jó lenne átmenteni** a járványhelyzet enyhülése utáni időkre is.

Gyakorló szülőként Tistyán Lászlónak a távoktatásról is van véleménye. Úgy látja, azzal, hogy a család, mint magánszféra, és az oktatási rendszer, mint közszféra kényszerű módon „összecsiszott”, az oktatási rendszer minden baja hirtelen megmutatkozott. Ez a megállapítás persze a mostani helyzetben igaz a családra is mint „intézményre”. A szociológus szerint **újra ki kellene találni a hazai közoktatást**, e rendszer és a családok közötti illeszkedést is, mert az egy nagyon sajátos szemlélet, hogy beadjuk a gyereket az iskolába reggel, délután elhozzuk, aztán közben valaki ott megtanítja nekik a „tananyagot”, azt a tananyagot, amely például ilyen kritikus helyzetekre vonatkozóan vajmi kevés iránymutatást tartalmaz. Ha a tartalmi kérdéseket most félretesszük, akkor is kijelenthető: az ilyen helyzetekben is jól használható 21. századi technológia rendelkezésre áll már régen, és bár a magánéletben már naponta élünk vele, az oktatás ezeket nem, vagy alig használta. Egyfelől kiderült, hogy nagy a technológiai lemaradása az oktatás résztvevőinek a „világhoz” képest, de az is látszik már, hogy **máshogyan is lehet „oktatni”, mint ahogy eddig tették.**

Törékenyek vagyunk

Tistyán László azt mondja, kényszerű módon **lelassultunk az elmúlt hetekben, és túlélünk.** Ez olyan jelenség, amit érdemes lenne tovább éltetni. Nem biztos, hogy az a felpörgetett életmód, amibe belehajszoltuk magunkat az elmúlt évtizedekben olyasmi, amihez annyira érdemes lenne visszatérni. Azt éreztük, hogy ha nem rohanunk, akkor kimaradunk valamiből, pedig ez nem igaz. Erre is megtaníthat minket az új helyzet.

A szociológus szerint az egyik legfőbb tanulsága a koronavírus okozta globális sokknak az, hogy rendkívül törékeny a civilizációnk, a társadalmunk. Ha mást nem is, a biztonságérzetünket, ennek a feltételeit újra kell gondolnunk, és legalább minimálisan levonni a következtetéseket. Mint mondja, nem bízunk benne, hogy az egészségügyre eztán többet fogunk költeni, vagy hogy például a fogyasztási, utazási kultúránk lényegesen megváltozik, de **annyi azért talán mindenkiben megmarad majd, hogy a következő pillanatban akár vége is lehet „ennek az egésznek”**. Persze folyamatos veszélyben és kockázatok közt élni egy társadalom számára nem járható út. Kellenek a biztos pontok. Ezek különösen a közösségek és a szolidaritás lehetnek.

– Fontos, hogy tudd, ha nagy a baj, akkor valakire számíthatsz. És nem biztos, hogy ez az állam. **A szomszéd, a barátok, a közösségek sokkal közelebb vannak.** Ha ezek a viszonyok eztán majd máshogy működnek, akkor máshogy állhatunk hozzá a kockázatokhoz is – vélekedik dr. Tistyán László.

<https://www.pecsma.hu/top/tistyan-laszlo-a-szomszed-sokkal-kozelebb-van-mint-az-allam/?fbclid=IwAR254Aoua7FlcfhE0BpCQ4tHdaHcR9ngV4xxrARrsIB9LYCxmziMxRu7Tg>

Láthatatlan együttműködésekől épül a közösség

Szerző: Bardócz Iván

Kitapint láthatatlan együttműködések, amelyekből cselekvés és közösség lesz. Piaci beszélgetéseken deríti ki, miként lehetne erősíteni a helyi közösséget. Intézményeken kívül dolgozik, mert úgy nagyobb a mozgástér. A cél mindig ugyanaz: jobb legyen élni Törökszentmiklóson. Hajnal Lászlóval, a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány Kisváros programjának [\[1\]](#) első támogatottjával Bardócz Iván beszélgetett. [\[2\]](#)

Budapesten éltél, egyetemre Pécsen jártál, majd hazaköltöztél Törökszentmiklóásra. Azért döntöttél így, hogy a szülővárosodban változtass valamit?

Törökszentmiklósról nagyon hamar elmentem, nagyon fiatalon, mert pontosan azt a kulturális sokszínűséget hiányoltam, amit a nagyváros adott. Egy idő után azonban az ember nem tud elmenni minden koncertre, meg minden színházi előadásra – akkor a személyesebb kapcsolatok fontosabbá válnak. Így kitört rajtam a lokálpatriotizmus, és újra törökszentmiklósi lettem. Nekem fontos, amit teszek – ez nem külső misszió, amelyben elhivatottan másokért dolgozom.

Ismersz még olyanokat, akik visszajöttek Törökszentmiklóásra egyetemi tanulmányok után, mondjuk a saját generációdból?

Ez is érdekes, mert nem a saját generációmmal tudok együtt dolgozni elsősorban. Inkább az érdeklődési kör számít. Nem sok barátság kötött ide, amikor még általános iskolás voltam.

Hajnal László (Fotó: Molnár Sándor)

Meg tudsz nevezni valamiféle fordulópontot, amikor elkezdett foglalkoztatni a visszatérés gondolata?

Az Újpalotai Községi Házban, ahol szocializálódtam a szakmámban, lakótelepi környezetben kezdtem el dolgozni, és észrevettem, hogy mindenki gyökértelen. Az emberek a nagyvárosba kerültek, vagy a belvárosból a külvárosba egy jobb lakás reményében – azután elmagányosodtak. Kereste mindenki a gyökereit, de amikor idős asszonyokkal beszélgettem, akkor kiderült, hogy sokan 40-50 éve nem voltak a szülőfalujukban.

A másik fontos tapasztalatom az a szabadságélmény, amivel a közösségi házban elkezdhettem dolgozni. Kelemen Árpád közösségfejlesztő volt a főnököm; azt mondta, nézzem meg a helyet, és pár hét múlva majd beszéljük meg, mit akarok csinálni. Addig ott szaglászta, nézelődtem, beszélgettem, besegítettem a meglévő programokba, majd előálltam a terveimmel. Ebből lett egy galéria, amit én alapítottam pályakezdő képzőművészeknek, máig működik.

Kijártunk a lakótelepre, Péterfi Feri közösségfejlesztő-mester útmutatásával elkezdtünk egy baráti kört építeni Nyírpalota Társaság néven. Lassan megértettem, hogy össze kell valahogy fogni, és akkor sokkal jobb lesz a világ.

Azután jött a személyes életemben az a fordulópont, amely alkalmas volt arra, hogy abbahagyjam a budapesti, felépített munkámat, és hazaköltöztem. Rájöttem, hogy itthon családkutatással, várostörténettel foglalkozni számomra mindenképpen sokkal nagyobb élmény. Többet tudok tenni itt saját magamért, a saját környezetemért, mint egy nagyvárosban.

Hogy dolgozol közösségfejlesztőként Törökszentmiklóson? Hogy találsz meg az ügyeket?

Azt vettem észre, hogy vidéken nem a formális dolgok viszik előre a közösség fejlődését, hanem sokkal inkább láthatatlan szálak, láthatatlan együttműködések, melyek alapja az, hogy itt élünk ebben a városban, amiért közösen kellene tenni valamit, mert sokkal több minden köt össze bennünket, mint ami szétválaszt.

Hogy veszed észre a láthatatlan szálakat?

Elmegyek a piacra és beszélgetek az emberekkel.

Amikor elindulsz a piacra, ott van a téma a fejedben, amiről beszélgetni szeretnél?

Nincs. A témát az emberek adják.

Ezt hogy képzeljem el? Elindulsz a piacra és megszólítod az ismerőseidet?

Megszólítjuk egymást, köszönünk, és van, akivel megállunk hosszabb időre, és örülünk, hogy látjuk egymást. Ezekből a beszélgetésekből derül ki számomra, hogy közművelődési szakemberként milyen irányban tudok hozzátenni valamit az itteni közösség megerősítéséhez.

Utcazene fesztivál Törökszentmiklóson (Fotó: Kozma Mihály)

Miként lesz pici beszélgetésekből cselekvés és közösség?

Mindig közművelődési oldalról közelítem a közösségfejlesztést. Nyilván itt is rengeteg mindent szeretne a helyi közösség megvalósítani; úgy gondolom, hogy a közművelődésben dolgozó embernek az akadályokat kell a szándékok elől "elveszegetni". Kicsivel előrébb kell látni, ezt a képességet én bírom. Az embereket érzelmileg is érintő témákat igyekszem találni, és akkor eljönnek a rendezvényeimre százan, ötszázan, kétezren, mikor mennyien.

Miklóson a közművelődésben nagyon nehéz olyan utat járni, hogy ne csak a szakmai ötletek valósuljanak meg, hanem azok szinkronba is kerüljenek a helyi közösség igényeivel.

Miért nem állami vagy önkormányzati intézmény munkatársaként dolgozol?

Kétszer-háromszor próbáltam bejutni az itteni közművelődési intézménybe, egyszer pályázati pénzből dolgoztam is itt egy rövid ideig, de lapátra tettek, mert ez a szellemiség, ez a gondolkodás nem fért bele a hivatalos keretekbe.

Melyik részével van baj?

Azt a visszajelzést kaptam – és ez hosszú éveken keresztül kísér –, hogy öntörvényű vagyok. Néhány éve kiderült számomra, hogy talán jobb is ez így, intézményen kívül, ha nem akarok fenntartótól, vagy helyi függelmi rendszerektől korlátozva dolgozni; ezek magát a szakmai munkát akadályozhatják.

Az öntörvényű szervező az óballai falunapon

Mekkora így a mozgástered?

Szerintem nagy. Bármit kitalálok, mindent meg tudok csinálni. Egyébként a közművelődésben dolgozom, vannak gyakorlati tapasztalataim, csak mindig máshol – vagy megyei szinten, vagy a környező településeken.

A struktúrákon kívül mitől van mozgástered? Honnan van pénzed, hogyan tudod a szemléleted érvényesíteni ebben a közegben?

Mióta itthon vagyok, legalább három polgármester fordult meg a hivatalban. Mindegyikükönél azt tapasztaltam – pedig különböző pártokhoz tartoznak –, hogy bár nem jártak közben azért, hogy itt legyen munkám, de támogattak. Az ötleteimhez egy apró pénzmagot mindig kapok az önkormányzattól, utána a helyi vállalkozókat járom végig, vagy beesik egy-egy pályázat.

Az önkormányzat rengeteg elvárást támaszt az általa működtetett közművelődési intézmény felé, az intézmény ezt igyekszik nagyon kevés pénzből kiszolgálni. Ebbe a zárt világba a civilek már nem férnek bele, ezzel együtt Törökszentmiklóson civilként nagyobb a szakmai szabadságom, mint a saját munkahelyeimen. Azokon például nagyon szigorúan előírják, hogy kit kell meghívni – a fenntartónak konkrét igényei vannak, és a szakmai szempontok háttérbe szorulnak.

Az emberek hogyan találják meg a rendezvényeidet? A személyes hiteled miatt mennek el, vagy a téma miatt, amelyeket mások nem találnak meg?

A téma miatt. Van például a Törökszentmiklósi Értékek Klubja, ami immár hatodik éve megy, és eddig 35 előadást tartottunk. Ez a hat év jelzi számomra, hogy a jól választott témák vonzzák az érdeklődő embereket. A klubot egyébként a lokálpatriotizmus mozgatja, az az alapelve, hogy mi miatt mondhatjuk el magunkról, hogy törökszentmiklósiak vagyunk. A legváratlanabb ügyekre próbálom a csápjaimat kiereszteni és levenni, hogy mivel foglalkozunk majd a jövő hónapban.

Mondanál példákat?

Persze. Mondok egy negatívát és egy pozitívát. Azt hittem, hogy óriási durranás lesz a gazdasági önfenntartás témája, mert most az ellátórendszerektől függ mindenestől a mi mezővárosunk is. Vannak azonban más lehetőségek, elhívtam többek között két településvezetőt, akik már elkezdtek a gazdasági önfenntartás útját járni. Kibéreltem a művelődési ház nagytermét, de alig voltak érdeklődők. Ez a téma „messze van”, itt még nem időszerű.

Amikor a Törökszentmiklós környéki tanyavilágról beszélgettünk, azt gondoltam, hogy ez egy réteget érint, és a több mint száz érdeklődő nem fért be a kisterembe. Mindenki volt valami nosztalgia, személyes érintettség. Vagy ugyanígy: egy-egy, a 60-as, 70-es években virágzó, de ma már nem létező munkahely bemutatására elhívtam a régi

igazgatót, aki rátette a lakatot az intézményre – ekkor sem fértek be az emberek a terembe.

Tudnál még példákat mondani arra, hogy ráéreztl, mi foglalkoztatja az embereket, és abból közösség alakult?

Az egész óballai történet ilyen. Vettem egy házat Óballán, ami tíz kilométerre van innen, de a város része közigazgatásilag; nagyon rossz út visz ki. A házban találtam régi képeket, megkérdeztem a szomszédokat, kik vannak rajtuk, majd fotógyűjtési folyamat indult, a fotókat digitalizáltunk és kiállítást szerveztünk a bezárt iskola udvarán. Ebből lett az első óballai falunap, mert azt mondták az emberek, hogy ha már összejövünk, akkor együnk is valamit, azután mondták, hogy valami zene is kellene. Majd a következő napi búcsút – ami hagyományosan ott fontos ünnep – előrehozta az akkori plébános, hogy legalább jó sokan legyenek. A falunapnak mára olyan hatása van, hogy az elszármazottak máig visszajárnak. Egyébként nem igazi falunap ez, nincs meg a hagyományos lineáris vonulat, ami a polgármesteri megnyitótól a sztárvendégig tart. Ez valójában egy három helyszínen zajló minifesztivál, de inkább falunapnak nevezem, mert akkor többen eljönnek. Most tartunk a tizenhatodiknál, általában ezeröttszáz-kétezer résztvevővel.

Hasonló még az utcazene fesztivál, ami a Lukács Mozgóból (a város régi mozija – a szerk.) indult. Ott mindig voltak az előtérben koncertek, de nem voltunk elég sokan, mert az emberek nem láttak be az ajtón, hogy ott rendezvény van. Ebből az lett, hogy kipakoltuk a dobogókat a járdára, kihoztuk a hangfalakat, hogy legyen akkor ott a koncert. Ez addig ment így, ameddig a Lukács Mozgót tudtam bérelni. A kényszerű befejezés után a folyamatot nem akartam elengedni: most szeptemberben rendeztük meg a 12. utcazene fesztivált a Kossuth téren: a rendezvény klasszikus zenével indult, azután volt jazz, blues, majd klasszikus rock, az átállási időkben tánc és gólyalábasok.

Utcazene fesztivál Törökszentmiklóson (Fotó: Kozma Mihály)

A Kossuth téren minden nap átrohanunk, nem nagyon tudatosul bennünk az eredeti (300 éves) közösségi jellege, hiszen ezért jött létre egykor. A kisvárosi rutinos térhasználati szokások változnak meg egy estére az élőzene segítségével, újabb alkalom a személyes találkozásokra, beszélgetésekre, becsempészett változatos zenei stílusok meghallgatására. Mindenekelőtt a helyi közösséget szeretném erősíteni az élő zene eszközével egy kézenfekvő főtéri találkozási pont felkínálásával. Az alkalmi vendéglátóhely és a színpad nélküli közvetlen élőzene egy estére zenei közösségi térre alakítja a város központi, s mondhatjuk, hogy az egyik legszebb terét!

Hova jutsz majd a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány támogatásával?

Új tevékenységbe nem kezdek, a futó programokat szeretném mélyebben és hatékonyabban folytatni. Szeretném, ha ezek nem az én önmegvalósításomat jelentenék, hanem egyre több civil szervezet látna bennük részvételi és bemutatkozási lehetőséget.

Jó volna létrehozni a városban egy közművelődési kerekasztalt, amelynél az önkormányzat, a közművelődési intézmény és a civil világ képviselői nagyobb nyitottsággal, nagyobb toleranciával közeledve egymás dolgai felé működhetnének együtt. Be kell látni, hogy közös a célunk: az, hogy itt jobb legyen az élet.

Hajnal László művelődésszervező, közösségfejlesztő (Törökszentmiklós, 1964.) Gyermekkorát alföldi tanyai iskolában töltötte, ahol tanító szülei „lámpásként” fogták össze a tanyavilágot. Egyetemi diplomát Pécsen szerzett művelődésszervező szakon, közösségfejlesztést a Civil Kollégiumban tanult Kunbáonyban. Szakmai munkáját lakótelepi környezetben kezdte az Újpalotai Községi Házban, majd civil szervezetekben, kisvárosi művelődési házakban és kistelepüléseken dolgozott. Szakmai állomások: Zsókvár Galéria (Bp.), Régi Zene Nyári Egyetem (Tokaj), Óballáért Egyesület, Falunap, Lukács Mozgó Ifjúsági Kulturális Központ, Törökszentmiklói Értékek Klubja, Utcazene Fesztivál (Törökszentmiklós). A Nemzeti Művelődési Intézet Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Irodájának vezetője 2017-ig, majd a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás országos kulturális fejlesztőprogram helyi mentora, jelenleg Kőtelek Községi Önkormányzat közművelődési munkatársa. Beke Pál Emlékcím birtokos (2018) – a közösségi művelődés területén végzett értékteremtő munkáért.

Bardócz Iván gazdasági újságíróként 2014-től egyre többször nézett rá civil ügyekre, azok médiaszereplési lehetőségeire. Kezdetben a a közösségi alapítvány kultúraformáló koncepciója és gyakorlati működési kérdései foglalkoztatták, melyek fókuszában helyi források és helyi ügyek összekapcsolása áll, közösségépítő hatással. Szélesebb társadalmi kérdések felé nyitott a [“Megérteni Magyarországot”](#) c. sorozatában, melynek egyik hangsúlyos megállapítása volt, hogy a vidéki Magyarországon még nehezebb megtartani a demokratikus, gazdaságilag virágzó és igazságos, aktív állampolgárookra épülő kezdeményezéseket és attitűdöket. 2020-ban tagja lett a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány KisVÁROS program csapatának, amely erre a jelenségre reagál. Szerepe szerint a média eszközeivel segíti a támogatott közösségi vezetők munkájának reflektív követését, gondolataik megosztását a szélesebb nyilvánosságban.

Végjegyzetek:

[1] A program a kisvárosok alkotó energiáját szeretné növelni a helyi közösség vezetőinek megerősítésével.

[2] Első közlés: [a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány honlapján.](#)

Sokszínű gól, befogadó szöglet: a MIRA! focicsapat

Szerző: Valovics Nikolett

Interjú Sayed Mustafa Reza interkulturális mediátorral

Az [Artemisszió Alapítvány](#) több mint 20 éve dolgozik azon, hogy Magyarországon egy együttműködő, szolidáris társadalom jöjjön létre, ahol a sokszínűség érték, és a hátránnyal indulók is esélyt kapnak, hiszen célul tűzték ki a különböző kulturális, etnikai és társadalmi csoportok közötti párbeszéd és közeledés erősítését, a kölcsönös megértés elősegítését, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációjának támogatását. Hisznek abban, hogy a kulturális identitás egyfajta erőforrás, és a kulturális sokféleség iránti tisztelet egy globalizálódó világban nem csak egy olyan szükséges kompetencia, amely elengedhetetlen a békés egymás mellett éléshez, de az egyén és a közösség fejlődésének is záloga.

Az Artemisszió Alapítvány [MIRA! interkulturális közösségét](#) 2016-ban hozta létre. A program célja, hogy befogadó teret teremtsen Budapesten élő külföldieknek, menekülteknek és az interkulturális találkozásokra nyitott helyieknek, és lehetőséget biztosítson számukra a találkozásra és az egymástól tanulásra. Sayed Mustafa Reza interkulturális mediátorként dolgozik a MIRA!-ban, ahol többek között a MIRA! focicsapatának motorja, koordinátora. A focicsapatról Valovics Nikolett beszélgetett vele.

Mustafa, neked személy szerint mi a viszonyod a focihoz és úgy általában a sporthoz?

Kapcsolatom a focival gyerekkoromban kezdődött, sokat sportoltam, korán kezdtem. Így történhetett, hogy 14 éves korom körül elkezdtem profi klubban játszani, a harmadosztályban (nálunk ez 'C' volt). Onnan bekerültem a 'B',

majd az 'A' csoportba is, végül pedig a nemzeti ifjúsági válogatottba. Heti három nap jártam edzeni, néha reggel, néha este, hétközben meccsekre is jártunk. Emlékszem, voltak olyan alkalmak, amikor a kispadon ültem csak a meccsek alatt, mert egy másik játékost állítottak be helyettem – nem a kitartása, hanem a kapcsolati hálója miatt. Bosszantó, amikor az ember elmegy a mérkőzésre, fel van készülve, hogy a legtöbbet hozza ki magából – az edző pedig egy másikat választ, aki bekönyörgi magát a pályára játszani. Szóval profinak készültem, ez volt az álomom. Rengeteget edzettem és nagyon sok energiát raktam ebbe. A cél az afganisztáni nemzeti focicsapat volt, de sajnos az már nem tudott megvalósulni.

Mesélj a MIRA! közösségről és hogy azon belül hogyan és miért is alakult meg a focicsapat? Az elején mi volt az elképzelés? És ehhez képest most hol tart a dolog?

Már csak az pozitív energiákat ad, hogy erről beszélhetek, köszönöm, hogy megkérdezted. 2016-ban csatlakoztam az Artemisszió Alapítványhoz, egy menekültek és harmadik országbeli állampolgárok integrációját elősegítő projekt keretein belül, amit a UNHCR[1] támogatott. Itt kezdtünk el először azon gondolkodni, hogy mi lehet jó a tagoknak, lenne-e igény a sportolásra. Ötleként felmerült a futás, a taekwondo, de végül a foci bizonyult a legsikeresebbnek, főleg a fiataloknak a közösségen belül. Mint koordinátor és kutató, nekem kellett felkeresnem azokat a tagokat, akiket érdekelhetett ez a sportolási lehetőség. Akkoriban Bicskéről[2] járt felt egy 10-15 főből álló csoport – mind 17 és 19 év közöttiek –, hogy magyarul tanulhassanak az Artemisszióval, belőlük alakult meg a focicsapat. Páran csatlakoztak ebből a csoportból, és beléptek a csapatba magyar önkéntesek is, úgyhogy már az elején vegyes csapat alakult ki több szempontból is (pl. a magyar önkéntesek nők voltak, a többiek fiúk). Az önkéntesekről azt érdemes tudni, hogy nekem is ők segítettek a beilleszkedésben, amikor 2016-ban Magyarországra érkeztem, és még minden itteni kulturális dolog ismeretlen volt számomra.

Az első edzésünk egy iskolában volt, esténként másfél órára béreltük ki a helyet, mert akkor értek rá a tagok. Már az elejétől kezdve teljesen más kultúrájú emberek alkották a csapatot: a teljesség igénye nélkül voltak nálunk ghánaiak, nigériaiak, kameruniak, egyiptomiak, szomáliaiak, marokkóiak, ugandaiak, magyarok, belgák, csehek, portugálok, spanyolok, brazilok. Mivel Afganisztánban a nemzeti csapatban játszottam, ezért nagyon képen vagyok a sporttal kapcsolatban és nagyon sok pozitív energiát ad, hogy a focit és az interkulturalitást ilyen módon összekapcsolhatom.

Az elején kialakult csapathoz képest vannak változások. Az első két évben a csapat tagjai között voltak gyerekek, tinik és lányok is, és teljesen jól mentek így az edzések. 9 évestől 25 évesig mindenki megtalálta a helyét a csapatban, tudtak együtt játszani. 2018-ban megváltozott a rendszer, mert hirtelen 30 főre duzzadt a csapat létszáma, sok felnőtt egyszerre csatlakozott. Akkoriban pénteken és vasárnap is voltak edzések, nagyon sokan voltak az összesen, főleg nyáron, amikor a csapat a Margit-szigetre járt ki edzeni. Mivel az új tagok felnőttek voltak, a komolyabb és keményebb játék vette át a helyét az eddigi megszokott, barátságos módnak. A kiskorúak mindig a felnőttekkel akartak játszani, de ez a durvább játék már megijesztette őket, kiszálltak a csapatból. Hasonló volt a helyzet a csapat női tagjaival. (A focit abbahagyták, de a MIRA! közösség tagjai maradtak.) Az eddigi évek alatt ez volt a csapatban végbemenő legnagyobb változás, azt mondanám.

Érdekes, hogy néhány csapattag előtte sose focizott! Ők pakisztániak, és náluk a krikett sportnak van nagyobb népszerűsége, nem a focinak. Ennek ellenére ők is csatlakoztak a csapathoz. Természetesen a gyakorlat hiányában először nagyon fárasztóak voltak nekik az edzések fizikailag.

Egy Margit-szigeti edzés pillanatfotója

Hogyan egyensúlyozzátok ki a tudásszintbeli különbségeket?

Nincsenek kategóriák, nem gondolkodunk szintekben. Persze megmutatkozik a tudás, de a csapattagok próbálnak nem versenyhangulatot teremteni, mindenki befogadó az új és kezdő tagokkal szemben. Ez a csapatról kell, hogy szóljon. Úgyhogy ha mondjuk tízen vagyunk egy edzésen és öt-öt fővel játszunk, mindig próbáljuk úgy beosztani, hogy

mindkét csapatban legyenek haladóbb és kezdőbb szinten levő játékosok, így születik meg az egyensúly a játék során.

Kik a tagok, hogy lehet csatlakozni, van valami követelmény? Mit ad a tagoknak az, hogy a MIRA! focicsapat tagjai lehetnek?

Az Artemisszió Alapítvány által alapított MIRA! Interkulturális Közösségben körülbelül háromszáz tagot számolunk most, de ezek közül körülbelül százan aktívak. Sok programot ajánlunk tagjainknak, ezek közül az egyik a focicsapathoz való csatlakozás lehetősége. Ezen kívül dolgozunk az [Adnilóga](#) csapatával, akik hetente tartanak tagjainknak jóga órákat, van mentor és nyelvtanár programunk is, ami a MIRA! egyik fő célját, a kétoldalú integrációt hívatott elősegíteni. Ezen kívül különböző kultúrák ünnepeit és hagyományait megünneplő (ebben az időszakban épp online) eseményeket, valamint kreatív workshopokat és foglalkozásokat szervezünk a tagjainknak. A szervezésbe sokszor az aktívabb tagok is beszállnak, vagy akár teljesen önállóan szervezik meg a programokat. A közösségünknek ez is a varázsa: sokan felbátorodnak attól, hogy nálunk lehetőséget kapnak arra, hogy akár egy workshop-ot is önállóan vagy kevesebb segítséggel megszervezzenek, így a tudás és a hozzáértés organikusan adódik át egyik tagtól a másiknak. A közösségünknek egy fizikai tere is van a 9. kerületben, ez a [MiraDoor](#), amit az Útilapu Hálózat Open Doors Hungary nevű munkacsoportjával közösen üzemeltetünk.

Ha valaki még nem tag és érdeklődik a közösségünk iránt, először megszervezünk vele egy személyes találkozót, hogy elbeszélgethessünk a közös kapcsolódási pontokról, itt említünk meg minden olyan programot vagy lehetőséget, amit a MIRA! ajánl a tagjainak. Ha valaki konkrétabban a focicsapat iránt érdeklődik, vele több információt megosztunk (mikor edzünk, kikből áll a csapat stb.) Ez a módja annak, ahogy általában, illetve ahogy a focicsapatba is toborzunk.

Az aktív csapattagoknak nagyon sok pozitív energiát ad ez a csapat, és nagyon hálásak, hogy az edzések és a tagsággal járó programok ingyenesen elérhetőek a számukra.^[3] Az edzések azért vasárnaponként vannak, mert sokan a csapatból hat napot is dolgoznak a héten, úgyhogy csak egy napjuk marad a kikapcsolódásra, pihenésre, feltöltődésre. Sokaknak a vasárnap csak a fociról szól, ez a „focis” napjuk. Ilyenkor az edzések mellett találkoznak a csapattársaikkal is, akikkel amúgy hétköznapi módon nem tudnának találkozni. Sokan barátok és közel állnak egymáshoz, páran egy iskolában is tanulnak.

A MIRA! focicsapat a Vajda Péter iskolában edz

Kicsit mesélj arról, hogy mi történik a csapattal most, a pandémia időszakában, illetve hogy mik a jövőbeli terveitek.

A vészhelyzetre hozott intézkedések minket is érintenek: a nem versenysport alapú csapatsport edzések szünetelnek november óta. Ezért olyan ötleteim voltak, hogy menjünk és találkozzunk kisebb csoportokban. Így jutottunk el sétálni és futni a Margit-szigetre vagy sárkányt eregetni a Gellért-hegyre. Szerencsére van egy Messenger csoportunk, ahol kapcsolatban vagyunk: együtt kommentáljuk az éppen zajló focibajnokságokat, vicces képeket vagy kommenteket küldünk egymásnak, egyszóval a foci mint főtéma mellett egymásról is tudunk nagyjából. Amíg nem lehet újra elkezdni az edzéseket, csak kiscsoportos tevékenységben gondolkodom nekik, tervben van, hogy elviszem néhányukat lovagolni vagy biciklizni.

Remélem, hogy a szigorítások hamarosan felengednek, ezzel párhuzamosan pedig az időjárás is javul. Amint megint lehet játszani, a vasárnapi edzések mellett szívesen megyünk más amatőr versenyekre is. A következő nagy tervünk a befogadó focikupa megszervezése, reméljük, hogy júniusban meg tudjuk tartani. 2020 őszén – két másik kerületi szervezettel együtt – részt vettünk az FKA (Ferenvárosi Közösségi

Alapítvány) [adománygyűjtő kampányában](#), ami egy novemberi online közösségi adománygyűjtő estben csúcsosodott ki. Itt a Befogadó Focikupa megszervezésére gyűjtöttünk, és a nagylelkű résztvevőknek hála, kaptunk is adományokat.

Az [Oltalom Sportegyesület](#) által szervezett fair play tréningen egy MIRA! focicsapattal részt vettünk, ami nagyon releváns és érdekes volt a csapatunk számára. A módszer lényege, hogy nem bírót faragnak belőled, hanem moderátort. Tehát te mint moderátor nem bíráskodsz, hanem figyeled, hogy mindenki úgymond a saját bírāja-e. Ez mit is jelent? Játékosként amikor azt gondolod valamiről, hogy nem lenne helyes, akkor nem csinálod. A moderátor pedig akkor lép csak közbe, amikor látja, hogy komolyabb sérülés vagy összeütközés történt. Ez egy más hozzáállás a focihoz. A tréning alatt sokat tanultam, és nagyon szimpatikus lett ez a fajta moderátori módszer.

A csapat 2019 májusában a CEU (Central European University) által megszervezett sportfesztiválon

Téged milyen szálak fűznek a csapathoz? Hogy érzed magad velük? Csapattársak vagytok vagy barátok is? Mit gondolsz, segít vagy segített a foci, hogy közelebb kerüljetek egymáshoz?

Nagyon szeretek sportolni úgy általában, és a foci a kedvenc sportom. Az edzések alkalmával találkozhatok a MIRA! tagokkal, néhányan onnan jönnek, ahonnan én is, ezért közel kerültünk egymáshoz elég hamar, és a barátaimmá váltak. Mivel csak heti egyszer, az edzéseken találkozunk, itt adódik lehetőségünk arra, hogy beszélgessünk (kivel mi történt a héten, hogy van stb.). A csapattagok nagyon szeretnek egymással játszani, fontos számukra, hogy élvezhető legyen a sport. Ha az ember egy profi klubban játszik, máris más a hangulat, rengeteg szabály van, amit be kell tartani, amik unalmassá tehetik az edzéseket. Mi arra fókuszálunk, hogy mindenki jól érezze magát, szerintem ezért (is) szeretnek idejárni a tagok. Persze célunk az is, hogy fejlődjünk, főleg a fiatalabb csapattagoknak fontos ez, akiknek megvan a lehetőségük, hogy később csatlakozzanak valamelyik profibb klubhoz. Szeretjük egymást tanítgatni is, de igazából ez a vasárnap nekünk a kikapcsolódásról szól, egy kemény hét után nincs kedve senkinek sem nagyon szigorúan venni az edzést.

Vannak az interkulturalitásból fakadó konfliktusok?

Igen, néha egy kicsit nehéz, akadnak konfliktusok, mert különböző kultúrájú és mentalitású emberek játszanak együtt. Mint edző fontos, hogy tudjam ezeket a konfliktusokat a helyükön kezelni, de azt látom, hogy a csapattagok is tanulják a jó konfliktuskezelést. Amúgy nagyon jó, hogy nincsen felhajtás az összezörrenések miatt, ugyanis ha van is valamiféle egyet nem értés a pályán, az ott is marad, és egy bocsánatkérést követően játszunk is tovább. A problémákat nem fújjuk fel, és nem befolyásolja a pályán kívüli kapcsolatainkat.

Mesélj el egy, a focicsapathoz kötődő emlékezetes momentumot – lehet ez jó vagy rossz.

Mivel kettő jut most eszembe, ezért elmesélem mindkettőt. Az egyik egy számomra megdöbbentő élmény: az elejétől kezdve izgalmas egy ilyen multikulturális csapatot edzeni, de amikor 30 tagunk volt egyszerre, az nagyon sok energiabefektetést igényelt tőlem, ugyanis én voltam egyedül, aki menedzselte az edzéseket. Ez volt az a momentum

a csapat életében, amikor teljesen vegyesen voltunk, fiatalok, sőt gyerekek is jártak az edzésekre. Ez egy kihívás volt, de a jó értelemben.

A másik pedig egy nagyon kedves és büszke emlékem: 2020 szeptemberében a [Budapest Association for International Sports](https://www.budapestassociationforinternationalsports.org/) szervezett egy [focifestivált](#), és meghívtak minket is. A tavaszhoz képest, amikor nem voltak edzések és a csapattagok unatkoztak, ez egy igazi felfrissülésnek számított. Hú, nagyon élveztük! Én nem is játszottam, pedig általában be szoktam szállni játékosként is, de akkor csak edzői pozícióból egyengettem a csapat útját. Mindenki nagyon jól játszott, úgyhogy be is jutottunk a döntőbe, ahol kikaptunk egy nagyon erős csapat ellen, de így is második helyezést értünk el! Hat meccsből négyet nyertünk, egy lett döntetlen és csak a döntőben kaptunk ki. Az eredményhirdetésnél pedig már olyan gondolatok jártak a fejemben, hogy egy nap egy neves focibajnokságra is kijuthat ez a csapat!

Az Artemisszió Alapítvány közösségi oldalai:

<https://www.facebook.com/ArtemisszioAlapitvany>

<https://www.instagram.com/artemisszioalapitvany/>

A MIRA! Interkulturális Közösség Facebook

oldala: <https://www.facebook.com/mirabudapest> (jelenleg inaktív oldal)

Végjegyzet:

[1] Pontosabban az Egyesült Nemzetek Szervezete Menekültügyi Főbiztosságának (UNHCR) budapesti Közép-Európai Regionális Képviselőlete.

[2] A bicskei befogadó állomásról (a köznyelvben menekülttábor), melyet 2016 decemberében bezártak a magyar hatóságok.

[3] Az Artemisszió pályázatok és adományok révén tudja biztosítani az anyagi hátteret a MIRA! közösségi programok működtetéséhez.

Valovics Nikolett 4 éve végzett a skóciai St Andrews egyetemén szociális antropológia és spanyol szakon. Az Artemisszióhoz munkatársként 2020 szeptemberében csatlakozott, előtte önkéntes angoltanár volt a MIRA! közösségében, és részt vett a szervezet 2020 tavaszán megtartott média és migráció képzésén is. Az írás szeretete kiskora óta vele van, így történhetett, hogy ennek a cikknek a megírását is szívesen elvállalta.

30 éves az Autonómia Alapítvány – kerekasztal találkozóók összefoglaló bemutatása

Szerző: Dudok Dávid

Az Autonómia Alapítványról

Az Autonómia Alapítvány az egyik első független magyarországi alapítványként jött létre 1990-ben, programjaikkal a roma emancipációt és az önszerveződő civil szervezeteket támogatják. Egyenlőségelvű, integrációs, közösségi megoldásokat keresnek és nyújtanak kistelephelyen élők számára, munkájukkal nagyban hozzájárulnak az aktív civil szféra támogatásához. Alapértékeik a nyitottság, a függetlenség, a szakmaiság és az őszinteség mellett a méltóság.

Forrás: <http://autonomia.hu/hu/rolunk/>

A kerekasztalbeszélgetésekről

Az Autonómia Alapítvány 2020-ban ünnepelte fennállásának harmincadik évfordulóját. Ebből az alkalomból online kerekasztalbeszélgetéseket szerveztek olyan témákban, amelyek szorosan kötődnek a szervezet tevékenységéhez, értékrendszeréhez. A tizenegy részes sorozat egyenként másfél órás részei az [Autonómia1990 Youtube-csatornán](#) érhetőek el, az alábbi táblázatban címszavakban foglaltuk össze az egyes beszélgetések témáit.

A beszélgetés címe	A beszélgetés tartalma	A beszélgetés elérhetősége
AA30 – Miben más a roma és nem roma szegénység?	A szegénység természete, a jelenséggel kapcsolatos okok és összefüggések.	https://www.youtube.com/watch?v=IlnAsOGi0dI

AA30 – Kinek éri meg az integráció	Mi az integráció ára, kinek/kiknek éri meg a társadalmi integráció?	https://www.youtube.com/watch?v=T2ZtPTtj6qs
AA30 – Kinek segít az adomány?	Az adományozás lehetőségei, lehetséges formái, csatornái, kihez milyen adományok jutnak el.	https://www.youtube.com/watch?v=rmwCoweQE A
AA30 – Romák Pécsen és Miskolcon. Mi történt az elmúlt 30 évben?	Romák önszerveződő közösségei a két nagyvárosban, milyen fejlesztések valósultak meg ezeken a településeken.	https://www.youtube.com/watch?v=xeYzYSA8IxE
AA30 – Civil és (ön)kormányzati együttműködések a roma integrációért	Helyi civil kezdeményezések a helyi hatóságokkal és intézményekkel való együttműködése. Az ezzel kapcsolatos nehézségek és eredmények.	https://www.youtube.com/watch?v=hAAIsjLlYz4
AA30 Művészeti alapú fejlesztések hátrányos helyzetű településeken	Mit adhat a közösségi alkotás a hátrányos helyzetű településeken az embereknek. Milyen eszközökkel milyen eredmények érhetők el.	https://www.youtube.com/watch?v=9ejTZZOT248
AA30 – Roma média a múltban és a jelenben	A cigányság (ön)reprezentációja a médiában, korábbi	https://www.youtube.com/watch?v=p8KE9ml1ffo

	médiumok és ezek öröksége.	
AA30 – Roma értelmiség emigrációban	A roma önszerveződés és az érdekképviselő szereplői gyakran emigrációban élnek, ebből milyen előnyök és hátrányok származnak.	https://www.youtube.com/watch?v=erErnAuclQM
AA30 – Roma fiatalok megerősítése két évtized távlatában	A PAKIV, 2001-2003 között megvalósult közösségfejlesztői képzés öröksége.	https://www.youtube.com/watch?v=Y2S1V8y8qUg
AA30 – Hány dimenziós a hatékony fejlesztés	Mit jelent a komplex fejlesztés, mennyi időbe telik egy ilyen folyamat, a pontszerű hosszútávú beavatkozás hatékonyabb?	https://www.youtube.com/watch?v=0Mwyo8tCmRs
AA30 – Mennyiben készíthető fel a szakképzés a munka világára?	A szakképzés és a valóság viszonya, versenyképesség, hibák és hiányosságok, jó gyakorlatok a képzésekkel kapcsolatban.	https://www.youtube.com/watch?v=KbZdLqyj6M
AA30 – Mik lehetnek hátrányok és előnyök a munkaerőpiacon	A hátrányok csökkentésének lehetséges eszközei, a romák lehetőségeinek javítása.	https://www.youtube.com/watch?v=8FJn7idysnU

Jelen cikkben nincs lehetőség arra, hogy az összes fentebb említett témát bemutassuk, ugyanakkor két – a Parola folyóirat, így a közösségfejlesztés szempontjából is fontos –

beszélgetést részleteiben is közlünk. A szövegben található, egy-egy fejlesztési programhoz kapcsolódó képeket az Autonómia Alapítvány honlapjáról kölcsönöztük.

Hány dimenziós a hatékony fejlesztés?

Forrás: [Autonómia1990 Youtube-csatorna](#)

Közzététel dátuma: 2020. 12.01.

Link: <https://www.youtube.com/watch?v=0Mwyo8tCmRs>

Kulcsszavak:

koordináció, helyi fejlesztés, komplex fejlesztés, hatékony megvalósítás, projektmunka

A tartalomról röviden így ír a videó alatt az Autonómia Alapítvány: *„A hátrányos helyzetű településeket és régiókat célzó fejlesztések kapcsán kulcsszóvá vált a komplexitás. De ki mit ért komplex fejlesztés alatt? Mennyi idő szükséges a hatékony fejlesztéshez? Mi a célravezetőbb, a térségi vagy a pontszerű beavatkozás? Hogyan viszonyulnak a hosszútávú fejlesztő programok az állami intézményrendszerekhez?”*

Résztevők:

Jászné Nagy Katalin, intézményvezető-helyettes, Kistérségi Szociális Központ, Baktalórántháza

Kullmann Ádám, program menedzser, Európai Bizottság

Rácsok Balázs, szociális igazgató, Magyar Ökomenikus Segélyszervezet
moderátor: **Virág Tünde**, a KRTK tudományos főmunkatársa

A beszélgetés elején a résztvevők megfogalmazták, hogy mit értenek *komplex fejlesztés* alatt. Rácsok Balázs szerint a komplex fejlesztés esetében a munka nem egy valamire irányul, több tényezőt is figyelembe vesz egy-egy problémával összefüggésben. Példaként említi, hogy ha egy gyermeknek nincs iskolatáskája, akkor nem iskolatáskát vásárolnak neki, hanem a probléma okait igyekeznek feltárni. Így egy kis problémakör elkezd átalakulni egy komplex problématérképpé: ok-okozati összefüggéseket keresnek. Egy rendszerszintű beavatkozásról van tehát szó, amely szektorközi, rendszerközi együttműködést is jelent. Egy intézményen belül is létezhet komplexitás, de az csak az adott intézmény korlátai között tud megvalósulni. Jászné Nagy Katalin említi, hogy egy-egy egyén helyzetébe több területen érdemes beavatkozni, a szakembereket is arra biztatják a szociális intézményben, hogy soha ne egy problémára fókuszáljanak, hanem a

család több szereplőjét is vegyük figyelembe. Ha csupán egy dologra koncentrálnak, akkor csak rövid távon tudnak beavatkozni, ezzel szemben az lenne a cél, hogy egy-egy személy vagy család helyzete hosszú távon is megváltozhasson, strukturális változásokat érjenek el az érintettek életében.

1. kép: Közösségi programok Aparhanton

Forrás: <http://autonomia.hu/hu/programok/aktivizald-a-kozosseged/>

Második nagy témaként az a kérdés vetődött fel, hogy hogyan jelenik meg mindez egy-egy program kialakításában. Kullmann Ádám úgy látja, hogy a finanszírozó oldaláról tekintve a *komplex* két dolgot jelent: egyrészt több szakterületet érint a fejlesztés, másrészt minden bonyolult, nehézkes, lassú és energiaigényes. Vannak olyan problémák, amelyekre a komplex fejlesztés a jó megoldás, de sok esetben nehezítheti, bonyolíthatja is a megvalósítást, így az egészséges balanszírozásra, a hatékonyság fontosságára hívja fel a figyelmet.

Arra a kérdésre, hogy a különböző szereplők munkájának összehangolása hogyan lehetséges Jászné Nagy Katalin szerint amikor egyszerre több program is folyik, a kapcsolatfelvétel a legfontosabb. Ilyen esetekben speciális megoldások szükségesek, például a találkozókra minden terület képviselőjét meghívják, így ott az összes megvalósító találkozhat az érintettekkel. A programok közötti együttműködés kulcsfontosságú: igyekeznek elkerülni, hogy ugyanazt a programelemet ajánlják fel a különböző szereplők. Krízishelyzetekben is hasonlóképpen dolgoznak, egymás munkájának kioltását próbálják elkerülni. A pályázat megszűnése után ezzel a módszerrel tapasztalt szakembereket tudnak bevonni az intézmények működésébe. A nehéz kezdet után ezt a szemléletet már átvették a projektek, a későbbi programok megvalósítása szempontjából fontos lenne a hatékony együttműködés. Rácsok Balázs úgy látja, hogy ezen a téren vannak nagy kudarcok és vannak nagy sikerek is, az együttműködéseket nagyon sok minden befolyásolja (motiváció, túlterheltség, érdekek, érdeksérelmek, helyi viszonyok, régi beidegződések), és ezekre sokszor nem tud hatással lenni a fejlesztés. Először meg kell érteni, hogy miért működik nehezen a kommunikáció (néha el kell fogadni, hogy egyszerűen nem lehetséges), és innen szükséges továbblépni. Kulcsfontosságú, hogy sok szereplővel a lehető legtöbbet kommunikáljanak a folyamat kezdetén, így érthető meg, hogy pontosan mit gondolnak a résztvevők a fejlesztésről. A hosszú távú tervezés fontosságát nem lehet eléggé hangsúlyozni: egy pontszerű beavatkozás kockázatos a *cserbenhagyás* érzése sokszor rosszabb, mintha el sem kezdték volna a programot, ezért a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet elkötelezett a hosszú távú működésben. Fontos kiemelni, hogy az alapszolgáltatások és a fejlesztő szervezetek más logika szerint működnek, nagy kérdés, hogyan lehetséges a projektszemléletet összeegyeztetni a hosszú távú beavatkozással. Arra a kérdésre, hogyan lehetne ezt projektszinten beépíteni Kullmann Ádám a Tanoda példáját hozza, amely akár éveken át finanszírozás nélkül működik a hosszú távú beavatkozás érdekében. A fő kérdés, hogy van-e egy olyan szereplő, aki össze tudja fogni a programokat (hitelesség, kommunikációs képesség birtokában), továbbá ki kell várni az eredményeket, a tervezés sokszor nagyon sok időt vesz igénybe. A hosszú távú tervezés és a határidők elcsúszása nem mindig segíti egy-egy program hatékony megvalósítását. Nem az az optimális, ha minél inkább folyamatossá tesszük a tevékenységet, hanem egyensúlyt szükséges találni a rövid távú beavatkozás és a strukturális változások elérése között – zárja gondolatait.

Joggal merülhet fel az a kérdés, hogy mennyi időbe telik a strukturális változások elérése. Rácsok Balázs véleménye szerint ez rengeteg idő, körülbelül 20-30 év, kevesebb

semmiképpen sem. Nagy dilemma, hogy kikkel kezdik el a munkát, az erőforrásaikat kikre összpontosítják. Kiket lehet még hatékonyan fejleszteni. A beavatkozás kezdetén nehéz megmondani, hogy kikkel hova lehet eljutni adott idő alatt, ehhez mennyi erőforrás felhasználása szükséges. A segélyszervezet beavatkozás-értékelés szempontjából elkülöníti egymástól a hosszú távú fejlesztést és a krízis-segélyezést: a szociális tevékenységek mérése szempontjából a két típusú beavatkozás teljesen más.

2. kép: Merj álmodni foglalkozás – Inárcs

Forrás: <http://autonomia.hu/hu/programok/aktivizald-a-kozosseged/>

A résztvevők egyetértének abban, hogy a hosszú távú beavatkozás kulcsa, ha önfenntartóvá válik egy fejlesztés. A Rácsok Balázs által képviselt Magyar Ökumenikus Segélyszervezet esetében soha nem cél a hosszú távú segélyezés, a hangsúly a képessé tétel van. A folyamat elején sokat adnak az egyén megerősödéséhez, aztán tervezetten csökkentik az általa elérhető szolgáltatásokat. A családok átmeneti otthona egy ilyen tudatos folyamatot, programot futtat, melynek végén a családok önállátásra is képesek lehetnek 3-4 év után. Persze – hangsúlyozza – minden eset más, így differenciálás szükséges a családok között. Jászné Nagy Katalin úgy látja, hogy a jogszabályi és pályázati lehetőségeken túl nagyon fontos a jó szakember, elsősorban rajta múlik, hogy mikor és hogyan lehet elengedni az érintettek kezét. Kollégái sokszor a meglévő intézményi eszközrendszert használják, így mindenképpen szükséges a szociális alapszolgáltatások és a gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése a programok megvalósítása mellett. A szakember-utánpótlás érdekében képzéseket indítottak, térségi összefogásokban

gondolkodnak. Az állami fenntartású szociális intézmények esetében sokszor összekapcsolják a projektek finanszírozását az alapszolgáltatásokkal a hatékony forrásallokáció érdekében.

A komplex fejlesztések esetében mindig kardinális kérdés a nagy rendszerekkel – például oktatási intézményekkel – való együttműködés. Juhászné Nagy Katalin szerint nekik sokat segít az iskolai, óvodai szociális munka megjelenése. A lemorzsolódás csökkentése lenne a fő cél, ennek érdekében piacképes, hatékony képzéseket próbálnak szervezni, és utánkövetik az érintetteket. Sok nehézséget okoz a bonyolult foglalkoztatásügyi adminisztráció és ügyintézés, ebben is próbálnak segíteni, hisznek a változásban. Egyes oktatási intézmények nem engedik be a projektet, ebben az esetben a megvalósítók próbálják meggyőzni az iskolákat a programok hatékonyságáról és jó szándékáról.

Konklúzióként elmondható, hogy sok esetben egy-egy személy ambícióján múlik a sikeres beavatkozás. Ez felveti azt a kérdést, hogyan lehetne ezt valahogy rendszerszintre emelni, hogy egyszerre több szektorban, területen is történjenek változások. Hogyan lehet kilépni a lokális fejlesztésekből? Rácsok Balázs úgy fogalmaz válaszában, hogy a pontszerű fejlesztések tapasztalatai össze tudnak érni jó gyakorlatok formájában. Lehetséges, hogy például egy iskola nem fogja látni ezeket a kapcsolódási pontokat, de bármilyen fejlesztés elkezdni érinteni az összes alrendszert. A lehető legtöbb partner bevonásával lehet elérni olyan mechanizmusokat, amelyek később sztemerddé válhatnak más szektorban is. Az együtt változás a lényeg: a projektekben olyan elemeket kell megvalósítani, amelyek máshol is hatékonyak lehetnek, a mindennapokban hasznos elemek beépülése nagyon fontos a fejlesztésekben.

A beszélgetés végére az a konklúzió rajzolódik ki, hogy a hatékony fejlesztés komplexitása mindig helyzetfüggő, a dimenziók optimális számát nem lehet univerzálisan meghatározni. A résztvevők abban egyetértenek, hogy a hatékony kommunikáció és a képessé tétel, a projektek eredményeinek önfenntarthatósága, valamint a minél több alrendszer számára használható jó gyakorlatok keresése mind-mind hozzájárul a sikeres komplex fejlesztések megvalósításához.

Kinek éri meg az integráció?

Forrás: [Autonómia1990 Youtube-csatorna](#)

Közzététel dátuma: 2020. 10. 08.

Link: <https://www.youtube.com/watch?v=T2ZtPTtj6qs>

Kulcsszavak:

társadalmi integráció, roma integráció, az integráció ára, a társadalmi integráció folyamata, az integráció társadalmi haszna

A tartalomról röviden így ír a videó alatt az Autonómia Alapítvány: „A romák integrációja kapcsán gyakran hallani költséges projektekről, illetve arról, hogy a társadalomnak kötelessége lehetőséget biztosítani a hátránnyal induló tagjainak. Megéri-e az integráció befektetést, időt, pénzt, törődést, a szerencsésebb sorsú csoportok áldozatait? Erről az érzékeny kérdésről szigorú tények tükrében beszélgettünk szakértők bevonásával.”

Résztvevők:

Messing Vera, szociológus, a Közép-európai Egyetem kutatója

Scharle Ágota, közgazdász, a Budapest Intézet vezető kutatója

Isztin Péter, közgazdász, a Corvinus Egyetem oktatója

moderátor: **Béres Tibor**, az Autonómia Alapítvány munkatársa

A beszélgetés témája a társadalmi integráció mérhetősége, az integráció hiányának költsége. A résztvevők arra vállalkoztak, hogy a beszélgetés elején meghatározzák a társadalmi integráció fogalmát és annak szintjét a mai Magyarországon. Az első kérdés egy gondolat kísérlet, amely arra vonatkozott, hogy az elmúlt 30 évben mennyire tudott a magyar társadalom élni a rendszerváltás lehetőségével, mennyire igazságos, méltányos a magyar társadalom egy 1-től 10-ig terjedő skálán (ahol az 1-es a teljesen méltánytalan és a 10-es a teljesen méltányos). Scharle Ágota véleménye szerint, ha a 10-es az észtek, akkor mi 4-es; Isztin Péter 3 körüli pontot adna a roma integráció szempontjából. Messing Vera nem pontozna, szerinte nincs egy olyan pont, amit tudna adni, mert ez nagyon változó. Az elmúlt 30 évnek különböző szakaszai voltak, ráadásul nincs összhangban a politika és az emberek viszonyulása a kisebbségekhez, valamint elmondható, hogy az utóbbi 10 évben sokat romlott az esélye a társadalmi integrációnak.

3. kép: A helyi pábeszéd elősegítésének egy lehetséges módja.

Forrás: <http://autonomia.hu/hu/programok/a-helyi-parbeszed-elosegitese-roma-lakta-falvakba-uj-tipusu-muveszeti-foglalkozasok-segitsegevel/>

Továbbhaladva a beszélgetésben a résztvevők megfogalmazták, hogy mit értenek (roma) társadalmi integráció/dezintegráció alatt? Messing Vera az egyenlő esélyek szempontjából közelíti a kérdést, szerinte az esélyegyenlőség a társadalmi integráció alapja: akkor integrált egy társadalom, ha tagjainak azonos esélyei vannak a hasonló körülmények elérésére (lakhatás, munka, oktatás); hasonló esélyei legyenek arra, hogy őket egyenrangúnak tekintsék. Scharle Ágota egyetért az esélyegyenlőséggel, majd hozzá teszi, hogy fontos eleme az integrációnak, ha a különböző közösségekben romák és nem romák együtt élnek: az integráció a szegregáció ellentéte. Isztin Péter vélekedése szerint egy integrált társadalomban mindenkinek esélye van kiteljesedni. A teljes esélyegyenlőség valószínűleg nem elérhető, de el lehetne mozdulni ebbe az irányba.

A következő kérdés az integráció társadalmi költségére irányul, illetve arra, hogy megtérül-e az integráció? Isztin Péter fontosnak tartja tisztázni, hogy milyenfajta integrációs programokról beszélünk, hiszen vannak olyan programok, amelyek drágábbak, mint a hozamuk. Amikor azonban a programok korai életszakaszban (0-5 éves korban) avatkoznak be, akkor igen komoly eredményeket érhetnek el. Továbbá vannak olyan programok, amelyek nem csak a résztvevők, de a többségi társadalom számára is megtérülnek. Messing Vera hangsúlyozza, hogy a sikeres integrációs programok az

államháztartási bevételeken mérhetőek. Egy magasabb végzettségű és társadalmi státusú embernek magasabb a jövedelme, több adót fizet, többet fogyaszt, így több hasznot hoz az államháztartás számára. Ez azt mutatja, hogy a korai integráció jelentős anyagi hasznot is jelent az államnak: látható, hogy 10 év távlatában a jó programok megtérülnek. Scharle Ágota rávilágít arra, hogy a harmadik terület a makroszint, ha a kohézió meggyengül, akkor ez az intézményeket is meggyengíti, ami lelassítja a gazdasági növekedést. A résztvevők egyetértének abban, hogy ezek a sokszor nehezen érthető, jórészt közgazdaságtani érvek talán kevésbé segítik a programok hatékonyságának elfogadtatását a társadalom tagjai számára. Isztin Péter azonban úgy véli, hogy ezekről az érvekről lehetne bőven többet beszélni. Fontos elem továbbá, hogy az integráció egy kétoldali folyamat, a többségi társadalomnak erre vevőnek kell lennie, míg a kirekesztés jelenlegi szintje meggátolja a hasznosságról való meggyőzést.

4. kép: Közelebb a közösségekhez projekt, tanulmányút.

Forrás: <http://autonomia.hu/hu/>

Hogyan lehet akkor jó érveket mondani a társadalomnak? – hangzik el a következő kérdés. Ezek az érvek nem könnyen megérthetőek, és nincs is megfelelő médium ezek közlésére. Scharle Ágota hangsúlyozza, hogy nem légtüres térben alakult ki a mostani helyzet, hosszú idő óta használja a politika a romákat bűnbakoknak, eredmények nélküli csoportként mutatják be őket, médiareprezentációjuk kimerül a néma vágóképekben és a korrupciós ügyekben. Ez eredményezi azt a kialakult képet, hogy a roma társadalommal nem jutunk

előre, és ez az ő hibájuk. Ebből a kiindulópontból kellene elmagyarázni a többségnek, hogy érdemes költeni ezekre a programokra. Racionális érvekkel, számokkal ezt az attitűdöt nehéz megváltoztatni. Ráadásul a bizonytalan egzisztenciális helyzetben lévők sokkal könnyebben hárítják el ezeket a programokat, hiszen saját megélhetésüket, társadalmi státusukat is féltik. Isztin Péter szerint azt lehetne kommunikálni, hogy bizonyos szempontból jogos az, ha valaki szkeptikus egy-egy integrációs programmal szemben, de nem minden arról szól, hogy ez pénzkidobás. A mélyszegénység okozta problémákat bizonyos programokkal lehet hatékonyan csökkenteni. Messing Vera vélekedése szerint azonban a programokról egyszerűen feledkezzünk meg! Érdemi eredményeket nem lehet ezekkel elérni, vannak olyan projektpénzek, amiket jól költöttek el, de a projektszemlélet ezen problémák megoldására alkalmatlan. A rövid időtáv, valamint az egy-egy területen történő beavatkozás nem komplexen kezeli a problémákat. Bizonyos közösségekben lehet javítani a helyzeten, de strukturális változásokat így nagyon nehéz elérni. Igazán jó program pedig nagyon kevés van. Egy társadalomban az előítéletesség és a kirekesztés akkor jelentős, ha maga a társadalom van bajban. A biztonságérzet növekedése segítene ezen, valamint az is, ha a médiában (politikában) sugárzott társadalomképnek részei lennének a romák.

A magyar társadalom mérhetően nem boldog – hangzik el a beszélgetés moderátorától. A szolidaritás értékkeléssel létre lehetne hozni egy olyan csoportot, ami az integráció motorja lehetne? A szolidaritás érzése vezethetne az integráció igényéhez? Messing Vera szerint ez egy nagyon naiv elképzelés, a menekültválság kapcsán láthattunk szolidaritást, de azóta nagyjából ez eltűnt. Valami más szintéren kellene gondolkodni, nem a politikában. Az egyik terület az üzleti szféra, ahol lehet érdemben változásokat elérni. A kulturális szférában hasonló a helyzet, itt nagyobb az esély a változásra, mint a politikában. A válaszokat zárva Scharle Ágota úgy véli, hogy a magyar társadalom szolidáris, de az északiakhoz képest sokkal inkább családcentrikus, a felelősségérzet határait nagyon szűken húzza meg. Közösségépítésre lenne szükség, több találkozásra és egymás sorsának a megismerésére.

Összességében elmondható, hogy a beszélgetés résztvevői egyetértenek abban, hogy a mai magyar társadalom jelentős hiányosságokat mutat a romák társadalmi integrációja szempontjából. Ez nem csupán az esélyegyenlőség alacsony szintjéből, de a cigányság negatív megítéléséből is következik. A társadalmi integráció alacsony szintje jelentős gazdasági károkat okoz az államháztartásnak, ezeket a költségeket pedig nagy részben a

többségi társadalom fizeti meg. **Az integráció kulcsa az lehetne, ha minél kevésbé befolyásolná az életesélyeket az, hogy ki hova születik. Fontos szerepe van továbbá annak, hogy közös lakóhelyen egymás mellett tudjunk élni békében, pozitív visszacsatolásokkal.**

Arra a kérdésre tehát, hogy *kinek éri meg az integráció*, a válasz – nem meglepő módon – az, hogy *mindannyiunknak*.

A közösségi kiállítás mint közösségi akció

Szerző: Hajnal Csabáné

Bevezetés

Írásomban egy közösségi kiállítást mutatok be, ahol találkozott a múlt a jelennel, az idős a fiatallal, a kiállítás rendezője annak befogadójával.

2019 tavaszán a jászkiséri Művelődés Házában jött létre a helyi közösség aktív kezdeményezésével ez a program, aminek én is részese voltam. Feladatom a munkafolyamatokban résztvevő szervezetek, intézmények munkájának a koordinálása volt.

Közösségfejlesztő munkám során sok jó, sikeres közösségi törekvéssel találkoztam, de mind közül ez a kiállítás volt a legemlékezetesebb. Valószínű azért, mert ennek kapcsán tudtuk a lakosság legszélesebb körét megszólítani és bevonni a cselekvő együttműködésbe. Már a szervezés elején tapasztaltuk a közösségek részéről a pozitív hozzáállást, a lelkesedést, az elköteleződést, és reméltük, hogy egy sikertörténet fog kialakulni a kezdeményezésből. A lakosok nagy része érintett volt a kiállítás létrejöttében, vagy úgy, hogy a fotókat bocsátotta rendelkezésre, vagy a gyűjtésben vett részt vagy a kiállítás anyagának összeállításában vagy a létrehozásban vagy a megnyitó rendezésében vagy a kiállítás befogadjaként. Új kapcsolatok jöttek létre, partnerség, együttműködés alakult ki a résztvevők között, és nem utolsósorban fejlődött a helyi nyilvánosság. A sikert mi sem bizonyítja jobban, minthogy tizenöt helyi szervezet, intézmény működött közre a megvalósításban.

Tanulmányomban röviden bemutatom Jászkisér várost, a helyi társadalmi viszonyokat, az intézményi ellátottságot, a működő közösségeket. Majd a közösségi munka egyes lépéseiről írok: Hogyan indult a történet? Milyen folyamatok, tevékenységek zajlottak? Kik voltak a közreműködők? Végül a közösségi kiállításnak a közösségfejlesztési folyamatban betöltött szerepe szerinti elemzésre kerül sor.

A település bemutatása

Jászkisér Jász-Nagykun Szolnok megyében, az Alsó-Jászságban található, alapvetően mezőgazdasági település, amely 2009-ben kapott városi rangot. A város a hátrányos helyzetű települések közé tartozik.

A város népessége folyamatosan csökken, megfigyelhető az egész Jászságra jellemző kedvezőtlen demográfiai folyamat, az elöregedés. 2020-ban a településen 5432-en éltek.

A népszámlálási adatokat nézve azt tapasztaljuk, hogy az iskolai végzettség tekintetében azoknak az arányában, akik csak az általános iskola 8. osztályát végezték el – az aktív korúak (15-59 évesek) körében – jelentős javulás tapasztalható. Míg 2001-ben 44% volt, 2011-ben már csak 31,8% azok aránya, akik mindössze általános iskolai végzettséggel rendelkeztek a településen. Sajnos ez még mindig az országos (14,7%), illetve a megyei átlag (15,6%) kétszerese. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők vonatkozásában még nagyobb a lemaradás az országos átlaghoz képest. Noha a két népszámlálás között eltelt időszakban jelentősen növekedett Jászkiséren a diplomások aránya: 4,6%-ról, 7,4%-ra, mégsem közelíti meg az országos (19%), sőt a megyei (18,1%) értéket sem.

A város intézményi ellátottsága szociális, kulturális és művelődési létesítmények tekintetében jónak mondható. 30 civil szervezet is működik a városban, amelyek többé-kevésbé aktív munkát vállálnak a település életének alakításában. A civil szervezetek és a helyi hatalom együttműködve, a részvétel és a bizalom alapelvét betartva, információk, nézetek, vélemények cseréjével, aktív kommunikációval próbálja a lakosság, a közösség életét jobbra tenni.

A helyi közösségek szerepe rendkívül nagy az identitás, a kötődés kialakításában is. Abban, hogy az itt élők ne akarjanak máshol élni, ne akarjanak elvándorolni, ebben a közösségben találják meg a számukra fontos értékeket, a megélhetési lehetőséget, a társasági élet iránti igényükhöz megtalálják a megfelelő programokat, vállalva a közösség normáinak, szabályainak betartását és a kölcsönös támogatást, egymás segítségét. Ehhez természetesen szükséges, hogy az itt élő emberek tartozni akarjanak a közösséghez és cselekvően részt akarjanak venni annak munkájában. Ha ezeket sikerül a helyi közösségeknek folyamatos tanulással, fegyelemmel, szervezettséggel megvalósítani, akkor a közösség betölti társadalmi szerepét, és elősegíti a tagjai, az egyes emberek boldogulását is. Ez hozzájárulhat ahhoz, hogy az emberek, a korábban említett hátrányos

helyzet ellenére pozitívan, bizalommal tekintsenek a település jövőjére és benne, a saját jövőjükre.

A civil szervezetek mellett az intézmények is szükségesek egy település hatékony működéséhez. Közülük is kiemelkedően fontos erőforrás a kiséri Művelődés Háza, ami a város központjában található. 2015 óta összevont intézményként működik a Városi Könyvtárral és a Tájházzal, ami a Helytörténeti Gyűjteménynek ad otthont.

A Művelődés Házában – ami Makovecz Imre tervei alapján készült – a nagyteremben előadásokat, koncerteket, bálakat, ünnepi műsorokat stb. rendeznek. A galéria kiállításoknak ad otthont. A klubhelyiségekben fórumokat, beszélgetéseket, közösségi összejöveteleket tartanak. Az intézmény helyet biztosít a város közösségeinek, kedvelt találkozóhely, ezáltal a közösségi élet fontos színtere. Gazdag programkínálatával hozzájárul a közösségi élet alakításához, a lakosok bevonásával.

Közösségi kiállítás rendezése a Művelődés Házában

A kiállítás témája: A régi kiséri emberek életéről, a paraszti életformáról, régi ünnepekről, eseményekről, szokásokról, a mindennapokról készült korabeli fényképek kiállítása.

A kiállítás legfontosabb céljai:

- A cselekvők körének szélesítése, a generációk közötti párbeszéd, együttműködés erősítése.
- A helyi értékek feltárásával, tudatosításával, felelevenítésével a kiséri hagyományok őrzése, terjesztése.
- A fiatalok aktivizálása, bevonása, érdeklődésének felkeltése a múlt értékei, hagyományai iránt.

A „Cselekvő közösségek” projekt kapcsán közösségi interjúk készítésére került sor a helyi közérzet, az egyén és a közösség kapcsolata, a cselekvési hajlandóság és a helyi identitás tartalmára vonatkozóan. Az interjú kitért annak a feltérképezésére, hogy mit tart érdemesnek a közösség, milyen értékekkel, eredményekkel (múltbeli, jelenlegi) rendelkezik, mik azok a dolgok, amire a jászkiséri emberek büszkék lehetnek. Az interjúk elemzése során körvonalazódott egy kép azokról az ügyekről, amelyek a helyi embereket foglalkoztatják, illetve arról, hogy a múlt értékei, a kiséri hagyományok őrzése mennyire fontos a lakosság számára. Az interjúk alanyait és más érdeklődőket hívtunk egy

közösségi beszélgetésre. Az első beszélgetésen a szükségletek, a problémák feltárása, közös gondolkodás, véleménynyilvánítás, párbeszéd indult el az emberek között. A következő beszélgetésen a fiatalság helyzete és a generációs problémák kapcsán a Csete Balázs Helytörténeti Egyesület vezetője felvetette egy a régi kiséri emberek életét bemutató fotókiállítás ötletét. Körvonalazódott azoknak a csoportja, akik kedvet éreztek egy közösségi akcióban való részvételhez. Az Idősek Napközi Otthona vezetője felajánlotta, hogy felméri azoknak az idős embereknek a körét, akik ugyan ideiglenesen, de szívesen megválnak a régi fényképeiktől, hiszen ez volt a projekt beindításának nélkülözhetetlen feltétele. Az ötletelés során felmerült, hogy ne csak a fotók összegyűjtése történjen az idősök meglátogatásakor, hanem az azokhoz fűződő emlékek, történetek felelevenítése, meghallgatása is. A következő közösségi beszélgetésen az erőforrások, a kiállítás személyi, tárgyi, anyagi feltételeinek, az esetleges támogatóknak, a projekt sikeres megvalósulásához bevonandó lakosok, intézmények, civil szervezetek körének feltérképezésére került sor. Majd a feladatok közös rangsorolása, tervezése, cselekvési terv készítése következett.

A tervezés után elindultak a cselekvés első lépései, amik a fotók összegyűjtését jelentették. Ezt a feladatot a Jászkiséri Ifjúsági Egyesület tagjai vállalták. Nagy örömünkre az idős emberek nyitottak voltak, óriási kedvvel meséltek a régmúlt időről, a fiatalkorukról, és így nagyobb bizalommal váltak meg az emlékeiktől. A fiatalok érdeklődve hallgatták a történeteket, a régi kiséri életről, az ünnepekről, szokásokról, közösségi eseményekről. A képek begyűjtésekor pontosan feljegyzésre került a tulajdonos neve és az esemény, amit megörökítettek, illetve tájékoztatást kaptak az idősök, hogy az eredeti fényképeket sértetlenül és hiánytalanul visszakapják. Az önkéntesek azt is elmondták, hogy a fotókat a Teleház munkatársai digitalizálják, feliratozzák, és utána a kiállításukra kerül sor a Művelődés Házában, ahová szeretettel várják a néniket, bácsikat. Az idősök nagyon boldogok voltak, és mondták, hogy feltétlenül elmennek megnézni a kiállítást, ha az egészségük engedi.

A gyűjtőmunka után tehát a Teleház, tevékenysége következett. Ők végezték az összegyűjtött fényképek digitalizálását, feliratozását. Az intézmény vezetője a közösségi beszélgetésen tett felajánlására hivatkozva hívta a fotókat összegyűjtő fiatalokat, hogy vegyenek részt a régi, kopott, elszíneződött emlékek újjá varázsolásának a folyamatában. Sajnos a fiatalok, időhiányra hivatkozva nem tudtak ebben a tevékenységben részt venni. Az eredeti fotókat az Idősek Napközi Otthona gondozói juttatták vissza a tulajdonosoknak.

A program megvalósulásának fontos momentuma volt a kiállítás helyszínének a kiválasztása. A Művelődés Házában a kiállításokat korábban az emeleti galérián rendezték meg. Ennek a bemutatónak az esetében ez a színhely nem lett volna szerencsés, mert nem lehetett megoldani az emeletre való feljutás akadálymentesítését. Ezért az egyetlen szóba jöhető helyszín a földszinti nagyterem volt. Nyilvánvalóvá vált, hogy a terem nagysága miatt a kiállítási tablók mellett még másra is szükség van a tér megfelelő kitöltéséhez. A közösségi beszélgetésen a Művelődés Háza igazgatója felajánlotta, hogy ha szükség lesz rá, akkor a Tájházban kiállított Honismereti Gyűjteményből a régi falusi élettel kapcsolatos használati tárgyakat, eszközöket, szerszámokat be lehet hozni a Művelődés Házába, és ezeket tematikusan elrendezve ki lehet állítani, emelve a fotókiállítás színvonalát. Itt vált szükségessé a helyi Tűzoltó Egyesület bevonása, akik segítettek a Tájházból a kiállítási tárgyak beszállításában. A behozott eszközök szakszerű elrendezését és a kiállítási tablók tematikájának összeállítását a Helytörténeti Egyesület tagjai végezték. A digitalizált fotók és a feliratok tablóra történő felrakását a helyi óvoda óvónői vállalták. A tablókra a Jászkiséri Kézimunka Szakkör tagjainak munkái is felkerültek, így – ezekkel a szép, jász motívumokkal – színesítve a kiállítást. A jászkiséri általános iskola pedagógusai pedig néhány felső tagozatos tanulóval, versekkel, dalokkal készültek az ünnepélyes megnyitóra.

Ahhoz, hogy a kiállítás híre eljusson a lakossághoz szükség volt a rendezvény reklámozására a különböző kommunikációs csatornák segítségével. A Facebook, a Kiséri Tudósító, városi honlap, plakátok, meghívók, szórólapok segítségével megindult a helyi nyilvánosság szervezése. Külön figyelve a fényképeket biztosító idősekre, akik személyre szóló meghívót kaptak a megnyitóra. A meghívók, szórólapok stb. nyomtatását a Teleház dolgozói végezték.

A kiállítás megrendezéséhez a helyi Nyugdíjas Kör tagjai pogácsasütéssel, a kiséri vállalkozók különböző felajánlásokkal járultak hozzá, pl. a virágüzlet dekorációs növényeket adott kölcsön, az egyik bolt tulajdonosa ásványvizet, üdítőt biztosított a rendezőknek. A város polgármestere – mint a kiséri Pendzsom Néptánc Egyesület koreográfusa – felajánlotta, hogy a táncegyüttes néhány tagja jászági táncokat mutat be a megnyitón.

Elérkezett a megnyitó napja, ami az önkormányzat Idősek napi rendezvényének a része volt. A vendégek szép számban érkeztek, és a legnagyobb öröm az volt, hogy a fényképek

tulajdonosai közül is sokan eljöttek. Az előzetes terveknek megfelelően a megnyitó a polgármester köszöntőjével kezdődött. Majd a Csete Balázs Helytörténeti Egyesület vezetője beszámolt a közösségi tevékenység céljáról, a megvalósítás folyamatáról, a megvalósítók köréről. Arról, hogy a településen élő fiatalok és idősek között milyen nagyszerű együttműködés született, megköszönve az idős emberek segítségét, akik nélkül nem jöhetett volna létre a kiállítás. Ezek után az iskolások műsora nagy tetszést aratott, ugyanígy a táncosok fellépése is. Majd következett a kiállítás megtekintése. Nagy öröm volt látni, hogy idősek, fiatalok egyaránt büszkén magyarázták a fotókon látható eseményeket, élethelyzeteket. A nézők pedig érdeklődve hallgatták a történeteket, és szívesen írták le a kiállítással kapcsolatos benyomásokat a vendégkönyvbe.

A megnyitó után a település facebook oldalán fényképes összefoglaló jelent meg a rendezvényről, illetve a Kisér Újság hasábjain egy beszámoló a közösségi akcióról. Ezzel is invitálta a lakosságot a kiállítás megtekintésére, kitérve a fényképek gyűjtésében, a kiállítás tervezésében, az anyag összeállításában, a kivitelezésében, a megvalósításában résztvevők munkájának a bemutatására. Név szerint megemlítsre került a kezdeményezésben, a tervezésben, a cselekvésben aktívan tevékenykedők, illetve a támogatók köre. Ezzel egyrészt az volt a cél, hogy a jövőben a lakosok, civil szervezetek közül egyre többen csatlakozzanak a közösségi folyamatokhoz, megmozdulásokhoz, ne csak befogadóként, hanem szervezőként, aktív cselekvőként. Másrészt a sajtónyilvánossággal növelve a közösségért tevő, cselekvő, helyi emberek elismertségét.

A kiállítás elemzése a közösségi munka, a közösségfejlesztési folyamatban betöltött szerepe szerint

A közösségi kiállítás a lakosság megszólításának, bevonásának egyik módszere, az adott közösség kezdeményezésére jön létre a helyi kultúrára, helytörténetre, tradícióra, a helyi identitás tartalmára koncentrálnak. Célja a cselekvők körének a szélesítése, a kreativitásuk kibontása, a generációk közötti együttműködés erősítése. További cél, hogy minél több emberhez eljusson, minél többen megismerjék egy közösségi cselekvés eredményét. Ne csak azok értesüljenek róla, akik aktívan részt vettek a megvalósításban, hanem mások is, ösztönözve őket a közösségi részvételre.

A közösségi kiállítás mint közösségi akció a közösségfejlesztési folyamatnak a része volt. Az első lépés a kérdések segítségével a lakosság motiválása, a közös gondolkodás elindítása, a helyi közösség számára releváns téma megkeresése volt, amelyre pl. egy

közösségi akcióval lehet reagálni. Természetesen az első lépéshez kellett egy ötletgazda, a helytörténeti egyesület vezetője, akinek tudása, hozzáértése, kompetenciája elengedhetetlen volt ahhoz, hogy a kiállítás megszervezése közösségi célként fogalmazódhatott meg.

A következő lépés a tervezés nagyon fontos és szerteágazó folyamata volt. A közösségi beszélgetések adták meg ehhez a kommunikációs teret. Ekkor történt meg a résztvevők azonosítása, akik a tervezésben, a kutatásban, az anyag összeállításában, a kiállítás kivitelezésében szerepet vállaltak. Ebben a szakaszban történt az ötletek, javaslatok, készségek, képességek feltérképezése, a felmerülő problémák összegyűjtése, a problémamegoldó folyamatok tervezése, ajánlások a megoldásra, a feladatok rangsorolása, cselekvési terv készítése. Nagyon fontos volt a párbeszéd, az, hogy a résztvevők partnerként tekintettek egymásra, érvek, ellenérvek ütköztek, mérlegeltek, vitatkoztak, de mindig a megoldásra törekedtek. Ez az együttműködés folyamatos tanulást jelentett, és a közösség tagjai számára egy önismereti tréninggel ért fel.

Itt kell megemlíteni, hogy a helyi önkormányzat bevonása elengedhetetlen volt a projekt elindításához. Szerencsére ez sikerült, hiszen nélküle nem volt lehetséges a kiállítás megrendezése. Pl. terembérlés, helyi újság, Teleház stb.

Mindezek után következett a megvalósítás, a cselekvés. Az első partnerek az Ifjúsági Egyesület tagjai voltak. Azt is fontos megemlíteni, hogy az idős emberekkel való együttműködés során a közösségi normák erőteljesen színre léptek, úgymint a tolerancia, a kölcsönösség és a bizalom, mindez hozzájárult a generációk közötti párbeszéd erősítéséhez, amely lehetővé tette, hogy a fiatalok a történetmesélésen keresztül megismerjék a régi kiséri hagyományokat, a múlt értékeit, növelve ezzel a lakóhely iránti kötődést. Ez a sikeres együttműködés a kiséri fiatalok és az idősek között bizalmat adott a közösségi akció folytatásához. Bizonyossá vált, hogy egy sikeres közösségfejlesztési folyamat részesei vagyunk, ahol a településen élő emberek erőforrásként jelentek meg és nem célcsoportként. Ezek a bevont csoportok, pl. idősek, fiatalok, idősgondozók, óvónők, tanárok, tűzoltók, Teleház munkatársak, vállalkozók, nyugdíjasok, diákok, táncosok, kézimunka szakkörösök mind az egymás iránti szolidaritást, a közös gondolkodást, közösségi cselekvést tartották szem előtt.

Sajnos a Teleház vezetője kudarcnak élte meg, hogy a fiatalok nem vettek részt a fotók digitalizálásában, de időhiány miatt ez nem valósulhatott meg. A következőkben

számítani kell arra, hogy nem mindig lesz minden eltervezett feladatra idő, amit nem szabad fiaskónak felfogni, főleg, ha az akció sikerét nem befolyásolja.

Tulajdonképpen a kiállítás berendezése már a megvalósítás utolsó előtti lépése volt, a maga szépségével, izgalmával. Az utolsó simítások után jöhetett a hab a tortán: a kiállítás megnyitója. A megnyitó ünnepélyessége, színvonala, az érdeklődők szép száma, az idősök megjelenése, a sok mosolygó, elégedett arc mind-mind bizonyította a közösségi akció sikerét. Ezt a sikert nemcsak a cél elérése bizonyítja, mert nem csak a közösségi munka végeredménye a fontos, hanem az odavezető út is. Nagyon fontos volt, hogy a megnyitó után a sajtóban megjelent egy összefoglaló a közösségi munkáról, elismerve a kiállítást létrehozó személyeket és munkájukat. Egy sikeres közösségi akció hozzájárul az emberek jólétéhez, erősíti azt az érzést, hogy jó tartozni valahová, és a közreműködőkre ösztönzőleg hat, hogy továbbra is cselekvően részt akarjanak venni a közösség életében.

Egy közösség képes fejleszteni önmagát, ha megtorpan ez a fejlődési folyamat, akkor léphet közbe egy közösségfejlesztő, aki átmenetileg beavatkozva a csoport életébe bátorítással, tanácsokkal, erőforrások feltárásával, ösztönzőleg segíti a közösség megújulását.

A közösségi kiállítás sikerét látva a helyi közösség, a lakosok, a civil szervezetek számára egyértelművé vált, hogy ezt a munkát folytatni érdemes. Új projekteket szervezni, és másokat is jó lenne bevonni a tevékenységbe.

Hajnal Csabáné, Jászkiséren, egy alföldi kisvárosban él. A helyi általános iskolában könyvtárosként dolgozva az intézményi és a városi ünnepeket szervezte, rendezte éveken keresztül. 2018 tavaszától a település közösségeinek, civil szervezeteinek a munkáját segítve kezdett ismerkedni a közösségfejlesztő munkával. 2021-ben a KÖFE által szervezett szakmai képzésben vett részt, ahol közösségfejlesztő végzettséget szerzett. Vallja, hogy az életben nem az úti cél a lényeg, hanem maga a megtett út. Büszke arra, hogy bekerült a közösségfejlesztők nagy családjába, de még inkább arra, hogy részt vehet a helyi közösségi élet fejlesztésében, alakításában.

„Ha a csapatot egyben tartjuk, biztos valami jó fog születni.” Részvételi akció kutatás a gyakorlatban – A Kóspallagi (öko)Tájház létrehozásának eddigi tapasztalatai, dilemmái

Szerző: Hernádi Anna Borbála, Balogh Pál Géza

Útban a tájházhoz – a cikk születése és a szerzők szerepei

Kutatásunk korai szakaszában kaptuk a lehetőséget arra, hogy bemutassuk a munkánkat, amely részvételi jellegéből adódóan is lassan formálódik és mindig változik. Ami ma igaz rá, lehet, hogy holnap már nem lesz az, hiszen a részvételi elköteleződés és az akciós szerepvállalás éppen ezt jelenti számunkra: mindig az adott helyzetekre és helyi igényekre reagálni. Ha ezek változnak, szükségszerű, hogy a mi reakcióink is változni fognak.

Mégis úgy érezzük, jó időben született ez az írás, melyben sok, az elmúlt időben történt vitánk, beszélgetésünk eredménye szintetizálódik. Hálásak vagyunk a felkérésért, mert ugyan kutatókként folyamatosan reflektálunk saját terepi szerepünkre, beavatkozásaink sikereire és kudarcaira, most, hogy lehetőségünk nyílt átgondolni és egységes keretbe foglalni, ami az eddigi évek alatt történt, mi magunk is máshogy tekintünk eddigi munkánkra.

Nem gondoljuk persze, hogy „feltaláltuk a spanyolviaszt”. Mi magunk sem tudjuk igazán, hogyan kell részvételi módon kutatni, azonban minden egyes terepi megmozdulásunkban törekszünk egy ideálkép felé, amelyet magunk elé állítottunk. Mindenekelőtt alázattal fordulunk a terep és a helyi emberek felé, akik napról napra beljebb engednek minket az életükbe és a lokalitásukba. Magunkra nem mint felsőbbrendű kutatókra tekintünk, hanem a szerencse kegyeltjeire, akik lehetőséget kaptak, hogy egyfajta félig külső, félig belső szereplőkként integrálódjunk a helyi társadalom életébe.

Jelen írásban a Kóspallagi (öko)Tájház Projektet mint részvételi akció kutatást (továbbiakban RAK) mutatjuk be. Beszámolunk a terepen szerzett tapasztalatainkról, az

évek során felmerült kihívásokról, dilemmákról és ezek megoldási lehetőségeiről, amelyeknek része a helyi, érintett csoportokkal való együttműködés a közösen kialakított hosszú távú terveink mentén.

E cikk szerzőiként érdemes tudni rólunk, hogy egyszerre vagyunk jelen a folyamatban résztvevőként és kutatóként is. Kutatói státuszban egyfelől azért, mivel folyamatosan, egyre jobban meg akarjuk ismerni az akció helyszínéül szolgáló kis világot, másrészt viszont a megismerés részeként gondolkozunk róluk és reflektálunk a történésekre, valamint benne saját szerepünkre is. Emellett persze olyan „klasszikus kutatási tevékenységet” is folytattunk már a településen, mint például az interjúzás vagy a tárgygyűjtés. A „terepen” alkalomszerűen, de minél rendszeresebben jelenünk meg, hiszen (egyelőre) nem vagyunk kóspallagi lakosok. Az írás egyszerre tükrözi közös, csapatszintű tapasztalatainkat, mivel tevékenységünkről állandóan eszmét cserélünk és vitatkozunk, ugyanakkor szükségszerűen megjelennek benne személyes, egyedi megéléseink is. Szerzőink egyike, Hernádi Anna Borbála végzettségére nézve közművelődési szakember és leendő humánökológus, a tájházban szervezői szerepeket is betölt a kutatói tevékenysége mellett. Balogh Pál Géza pedig néprajzos–antropológus, a projektben szervezői szerepek mellett facilitatori feladatokat is rendszeresen ellát.

Cikkünkben a részvételi akciókutatás elméletét mutatjuk be, majd Kóspallagot, mely akciókutatásunk színhelyéül szolgál. Ezt követően pedig a Kóspallagi (öko)Tájház Projektet ismertetjük, különös tekintettel a munkánk elméleti alapjaira, illetve a kutatásban résztvevő célcsoportokra, együttműködő partnerekre. Ezután reflektálunk eddigi munkánk elért eredményeire és a jelen kihívásaira, majd a jövőbe tekintünk.

Részvételi akciókutatás mint megismerés és beavatkozás

A RAK a társadalomtudományok egy viszonylag új irányzata, amelynek lényege, hogy a képzett kutatók és a helyi, érintett közösség együtt vegyenek részt a közös tudástermelési folyamatban. Ez a helyi közösség számára praktikus, hasznosítható tudást hoz létre, ugyanakkor társadalomtudományi tanulságokkal is jár. Az így létrejövő tudás a kíváncsi társadalmi változások irányát is kijelöli, és ezáltal a kutatás nem pusztán megfigyelés, mivel elvezeti a kutatót és a kutatott közösséget a szükséges beavatkozások megfogalmazásáig. Továbbá egy jól funkcionáló RAK látványos eredményeket tud elérni a képessé tétel (empowerment) területén is. A RAK célja lehet egy a társadalom peremére szorult csoport – pl. migránsok, etnikai és szexuális kisebbséghez tartozók – felemelése, a velük való

együttműködés és a közös cselekvés egy igazságosabb társadalom érdekében. (Málovics és tsai 2016)

A RAK nem feleltethető meg egy hagyományos társadalomkutatásnak, mivel annak művelői eleve nem töreksenek az objektivitásra, a kívülálló nézőpontjára és a be nem avatkozásra. Éppen ellenkezőleg! A kutatás fő célja nem a tudományos érdeklődés kielégítése, hanem a helyi érintettek számára hasznos változás elősegítése. A RAK-ban a helyi emberek kulcsszerephez jutnak, és már nem csupán a kutatás „tárgyai”, hanem a kutatók partnerei, akik részt vehetnek az őket érintő kérdések vizsgálatában. A kutatók és a helyi, laikus résztvevők között nincs hierarchikus viszony, ugyanis az ő helyi tudásuk legalább olyan releváns, mint a szakértői tudás a kutatási folyamat során. A beavatkozás vágya nagyban jellemzi a RAK-ot mint megközelítést, amit jól leír a következő mondat: „Nem érthetsz meg igazán egy rendszert, amíg nem próbáltad azt megváltoztatni.” (Dick 2015, 440). Emellett pedig a RAK síkra száll a gyakorlatban szerzett tudás mellett, az elméleti, statisztikai tudással szemben. Mivel az így szerzett tudás és megoldások – pont szélsőségesen „alkalmazott” voltuk miatt – teljes mértékben helyspecifikusak, így joggal mondhatjuk, hogy a RAK feláldozza az általánosíthatóságot a hasznosíthatóság érdekében. Egy részvételi akciókutatás folyamata egyszerre követeli meg a kutatótól a közösségi aktivizmust és a módszertani szigort. Ugyanakkor fontos a rugalmasság is. A kutató nem ragaszkodhat a végtelenségig az általa ismert és alkalmazni kívánt társadalomtudományos kutatási módszerekhez, mivel valósághöz közelebb, és a partnerek, helyi érintettek számára érthetőnek és értelmezhetőnek kell maradnia mindannak, ami történik. (Málovics és tsai 2016)

A részvételi akciókutatás során többféle kutatási módszert alkalmazhatunk a kérdőívezéstől elkezdve az interjúkon, térképezésen, diagramok készítésén keresztül egészen a csoportmunkáig és a felmerülő témák megvitatásáig. Utóbbi kettőnek kell minden RAK-folyamat középpontjában állnia. E kutatási stratégia ideális dinamikájában az akció-reflexió kettőse váltja egymást. A kutatóknak és résztvevőknek folyamatosan monitoroznia kell a beavatkozásokat és azok hatásait, majd a tanulságok levonása után lehet továbbhaladniuk. (Málovics és tsai 2016)

Málovics és szerzőtársai úgy vélik, a RAK egyik legjelentősebb kihívása, hogy a közösen elindított folyamat fenntartható legyen, és az érintett résztvevők valóban képessé váljanak ügyeik irányítására. Mind a marginalizált csoportok felemelése, mind a „képesse

tétel” rendkívül hosszú, összetett és időigényes folyamat. A RAK „recept” pedig éppen abból áll, hogy nincs recept. Annak, aki ilyen módon kutat, sok energiabefektetésre kell felkészülnie, ugyanis egy olyan folyamat részese lehet, amely reményt keltő, értelmes és jó esetben minőségi tudást termel. S ami a legfőbb: valós társadalmi változásokhoz vezethet. (Málovics és tsai 2016)

Szép vállalás, hosszú időtávú munka és igazi elköteleződés tehát egy adott terepen részvételi akciókutatást folytatni. A szöveg szerzői, illetve a csapat, melynek részesei és melyet a cikk írásakor is képviselnek, egy ilyen folyamat elindítása mellett tették le a voksukat még 2018 folyamán, Kóspallagon. A folyamat célja egy tájház létrehozása, illetve a helyi közösség összekovácsolása és a saját életüket érintő kérdésekben aktív, cselekvő állampolgárokká formálása.

A kezdeti néprajzi, monografikus indíttatású kutatás a kutatók szociális érzékenységének következtében alakult át akcióorientált, a közösségi részvételt fókuszba helyező kutatássá. Idővel az akadémiai tudásszerzésről a közösség számára hasznosítható tudás termelésére helyeződött át a hangsúly, és a közösségépítés, a közös akciók kerültek a fókuszba – de ehhez a helyiek bizalmának fokozatos kiépülésére is szükség volt a kezdeti kutatói csapat felé. Meggyőződésünk, hogy RAK-ot „csinálni” nem lehet egy terepen, csak akkor tud részvételi akciókutatássá válni egy projekt, ha a kezdeményező kutatók érdeklődve érkeznek a terepre, reflektálnak a helyi igényekre, problémákra és meg tudják találni a közös hangot a helyi közösséggel – és ez nem szükségszerű, hogy így legyen. Sok akciókutatáshoz hasonlóan a mi projektünk is egy klasszikus kutatásból alakult egyre részvételibbé. Ugyanakkor úgy gondoljuk, a mi projektünk nem egy tökéletes példája a RAK-nak, hiszen nem az érintett csoport végzi a kutatási tevékenységet, ilyen téren (egyelőre) nem érvényesül a mély-részvételiség. A kutatás, a közösségfejlesztés és az akciók azonban egyidejűleg valósulnak meg, így magunkra és tevékenységünkre a részvételi akciókutatás egy lehetséges megvalósulási formájaként tekintünk. Sokkal inkább a részvétel és kutatás párhuzamossága jellemző ránk, mint összefonódása, bár több elem is van, ahol a kettő szorosan összeépült, illetve a jövőben szándékunkban áll további lépéseket tenni a mély-részvételiség felé – erre cikkünk végén még bővebben kitérünk.

Kóspallag, falu a Börzsöny tetején

Kóspallag egy kb. 750 fős község a Magas-Börzsöny kapujában. A környék egyik legfiatalabb települése, lakossága magyar, szlovák és német származású.^[1] A helyiek legfontosabb hagyományos megélhetési formái a mezőgazdaság, valamint a bányászat és az erdőhasználat voltak. Jelenleg helyben az önkormányzat és egy tekerceselőüzem, a közeli Márianosztrán a börtön és a fakitermelés tud munkát nyújtani. Akik nem itt dolgoznak, jellemzően a környező településekre vagy Vácra, sokan Budapestre ingáznak, és van, aki távmunkát végez.

Kóspallag látképe a Szent István úton, Kismaros felől, a katolikus templommal

A falut csodálatos természeti környezet veszi körül, innen a legkönnyebb megközelíteni a Börzsöny impozáns csúcsai közül néhányat. Számos falusi szálláshely és turistaház, valamint egy szálloda szolgálja ki a bakancsos turisták, valamint az egyéb rekreációs céllal érkező vendégek igényeit. Ugyanakkor a faluban egyelőre nincs „miért megállni”, hiszen nincsenek vendéglátóhelyek, turisztikai attrakciók, sőt, a falu egyetlen kocsmája is bezárt 2020 folyamán. Két élelmiszerbolt is található a településen, amelyek zömmel a helyiek igényeit szolgálják ki, de az elmúlt években helyi termelők termékei is bekerültek az egyik bolt kínálatába, leginkább a turisták jelentette piac megjelenésére reagálva.

A település társadalmára jellemző a tősgyökeresek és a beköltözők együttes jelenléte: A Dunakanyar közelsége, a település viszonylag jó megközelíthetősége és a természeti környezet sokakat vonz. A városból való kiköltözési hullám az utóbbi években érezhetően elérte a települést. A beköltözők egy része azért választja lakóhelyéül Kóspallagot, mert

itt a nyugalmat, békét és a természettel való harmóniát keresi. Megélhetése azonban nem köti a településhez, és nincs is szándékában ezen változtatni: ingázik vagy távmunkát végez, és anyagi helyzete sokszor jobb a tősgyökeres lakosságénál. Sokan csak hétvégi házként használják itteni házukat, a településen mint időszakos, szabadidejüket töltő szereplők jelennek meg, akik ugyanakkor jelentős vásárlóerővel bírnak, és a helyiek számára munkaalkalmakat biztosítanak. Egyre többen vannak azonban azok, akik a helyi társadalomba is szeretnének integrálódni, sőt néhányan már megélhetési stratégiájukat is a település természeti környezetével együttműködő, fenntartható módon képzelik el. Egyelőre a legtöbben valamilyen tájgazdálkodási jellegű tevékenységet folytatnak. A hétvégi házas rétegből is találunk olyanokat, akik rendszeres résztvevői a település közösségi eseményeinek. Az eltérő háttérű lakosok viszonyára a békés egymás mellett élés jellemző, nincsenek komolyabb konfliktusok a település eltérő használatából, ugyanakkor az értő szem számára érzékelhetőek az érdeklődések és a széttartó narratívák.

A településen működik óvoda és alsó tagozatos általános iskola is. Van orvosi rendelő, védőnői szolgálat, művelődési ház, katolikus templom és két bolt. Több helyi termelő foglalkozik minőségi mezőgazdasági termékek – füstölt húsok, sajt, tojás, szörp, gyógynövények és zöldségek – termesztésével, előállításával, valamint feldolgozásával.

A faluban több, a fenntartható településfejlesztés jegyében működő kezdeményezés indult az elmúlt években az önkormányzat és helyi egyesületek vezetésével. Számos civil szervezet tart állandó programokat a településen, többféle célcsoportot megszólítva. Rendszeresen a szemétszedések, minden évben zajlik kertverseny, és a gyerekek részére havonta tartanak kézműves foglalkozásokat, szerveznek tánccházat. Az elmúlt években helyi termelők portékáinak is többször rendeztek vásárokat. Hosszú szünet után 2020-ban tartottak újból ún. falunapot, Hagyományőrző Napok néven. Olyan formában azonban először, hogy a programot a helyi közösség igényeinek felmérése nyomán szervezték meg, amelyben mind a tősgyökeresek, mind a beköltözők, mind a turisták találtak kedvükre való elemeket. Ipolyfeszti néven egy térségi léptékű rendezvény helyszíne is lett volna a falu, de a koronavírus miatt ez nem valósulhatott meg, megrendezését 2021-ben tervezik. A falu határában tavaly közösségi komposztáló létesült, az egyik buszmegállóból pedig közösségi használatú könyvcserhelyszín vált. A falu közterei és középületei sorra újulnak meg, a település határában pedig az önkormányzat piacot tervez létesíteni. Az idei évben kutatás indult a falu gyümölcsészeti hagyományainak megismerésére és a tájfajta

gyümölcsfák tündéerkertben való megőrzésére. A közeljövő tervei között szerepel könyvtár és közösségi gyümölcsfeldolgozó létesítése, a település feletti fás legelő hasznosítása. Több egyetem bevonásával folyamatosan zajlanak a település részvételi fejlesztését, a fejlődés közösségi megalapozását elősegítő kutatások, rendszerezések az önkormányzat és mások által szervezett falufórumok, ahol a település lakói hangot adhatnak véleményüknek, a legfontosabb kérdésekben pedig postaládába dobott kérdőívekkel is monitorozza a helyi vezetés a lakosság véleményét. Alábbiakban bemutatott munkánk tehát egy településszintű részvételi fejlesztési folyamatba ágyazódik be. Tevékenységünket összehangoljuk a helyi civil szervezetek, fontos helyi aktorok és közösségek törekvéseivel, az önkormányzattal pedig szoros partnerségben dolgozunk.

A Kóspallagi (öko)Tájház Projekt

2018-ban azzal a céllal érkezett Kóspallagra a kezdetben néprajzos-antropológus csapat, hogy segítsenek kiválasztani egy olyan népi építészeti értéket képviselő épületet, amelyben egy tájház kialakítása megkezdődhet. Ezt a helyi önkormányzat, a civilek és a település hangadói is egyöntetűen fontos célnak tartották. A helyi szereplők és a szakértői csapat azonban hamar a szorosabb és hosszabb távú együttműködés mellett kötelezte el magát, így indult útjára a Kóspallagi (öko)Tájház Projekt, amelyet a továbbiakban bemutatunk, és mint a közösségi alapú vidékfejlesztés próbálkozását, a RAK egy gyakorlati példáját elemzünk.

Az akció fókuszában a Tájház épületének közösségi felújítása áll, mely önkéntes alapon, a máshonnan érkező érdeklődők és helyiek részvételével zajlik, az időjáráshoz igazodva, így főleg tavasszal és nyáron, hétvégi építések, illetve évente egy nagyszabású 10-12 napos építőtábor keretében.

Vályog taposása a 2020-as építőtáborban csapattagokkal és érdeklődő önkéntesekkel, helyiekkel

A Projekt mögött azóta már nem „csupán” néprajzosok állnak, hanem biológus, humánökológus, történész és vidékfejlesztő szakemberek is jelen vannak köztünk. A csapat legaktívabb magját kb. 10-12 ember alkotja, 30-40 az időszakosan aktív, de elkötelezett tagok száma, a nyári építőtáborok, szórakoztató rendezvények pedig jóval többeket vonzanak. A találkozókat, a szakmai munkát a 10-12 fős „belső csapat” önszerveződő alapon koordinálja, de az önkéntességéből és nyitottságából adódóan bárki bekerülhet ebbe a szervezői csapatba és vállalhat feladatokat.

A Tájház épülete egy 180 éves nagygazdaház, helyi nevén „vonatház”, amely ugyan jelentős felújítást igényel, de fő szerkezeti elemeit tekintve jó állapotnak örvend. Egy helyi család tulajdonában áll, a Biber Kulturális és Környezetvédelmi Egyesület^[2] vette tartós bérletbe, a szakmai munkában a szakértői, antropológus-vidékfejlesztő csapattal szoros együttműködésben. Az itt végzett munkánk vállalt célkitűzése, hogy a házat felújítsuk, tájház és helytörténeti gyűjtemény befogadására alkalmassá tegyük, azonban ne egy

statikus kiállítási helyszínt hozzunk létre, hanem egyben közösségi teret is, ahol a múlt emlékei megelevenednek és a mai korra adaptálható formában megőrződnek.

Szemléletmódunk sokat alakult a terepi tapasztalatok és a megismerésben való előrehaladás során. Bár mindannyian más szakmai háttérből indultunk, fokozatosan, közösen jutottunk el ahhoz a gondolathoz, amely a közösségi művelődés sajátja is, miszerint: csinálunk valamit, mert „valamit csinálni kell”, de igazából nem az számít, hogy mit csinálunk és ennek mi lesz az eredménye – *horribile dictu* –, lesz-e egyáltalán bármilyen kézzelfogható eredménye. Célunk az, hogy a közös munkában – a mi esetünkben az építkezés folyamán – a helyi közösség fejlődjön, s tagjai a saját életüket érintő kérdésekben aktív, cselekvő állampolgárokká, helyi „polgárokká” váljanak. Ha létrejön a Tájház, mindenképp a közös munkánk megkoronázása lesz. Azonban ami a legtöbbünknek igazán számít az az, hogy a helyi közösség kezébe visszakerüljön a kényszerkollektívizálás és a kényszerprivatizálás időszaka és tapasztalatai után a saját sorsuk feletti kontroll és a tudatos jövőkép építésének képessége. Nem titkolt célunk, hogy a fizikai infrastruktúra fejlesztése, vagyis a ház felújítása, illetve a tárgyi és szellemi örökség védelme, valamint muzeológiai eszközökkel való megőrzése a közösségfejlesztést is szolgálja. Többünk megközelítésében minden egyéb cél ennek van alárendelve. Ahogy egyik helyi csapattagunk megfogalmazta: számára voltaképpen mindegy is, mi célt fog szolgálni a felújított épület, őt az érdekli, mi történt közben velünk, akik dolgoztunk a házon: „A csapatot tartsuk egyben, ha ez egyben marad, egy jó dolog fog megszületni.”

Munkánk elvi és elméleti alapjai

Az alábbiakban azt tekintjük át, hogy az általunk képviselt eltérő diszciplináris megközelítések és fejlesztési koncepciók hogyan álltak össze és vezettek el minket saját alapelveink megfogalmazásához. Hogyan látjuk egybesimulónak ezeket az eltérő történetű, de mégis egy irányba mutató narratívákat.

Néprajztól és antropológiától az integrált vidékfejlesztésen és a közösségi művelődésen át egészen a részvételiségig – és tovább

A település megismerésében előrehaladva saját kutatói szerepfelfogásunk is átalakult, és a néprajzi, illetve társadalomtudományos megértés irányából elmozdultunk a részvételi, vidékfejlesztői attitűd felé. Látva a település történetét, kihívásait, meghatározottságait,

megláttuk saját összekötő, mondhatni *híd-szerep*ünket, melyet részlegesen már ekkor is betöltöttünk, azóta pedig tudatosan igyekszünk ezt a funkciót ellátni. Ebből a pozícióból egyrészt a különféle társadalmi és érdekcsoportok között kívánjuk a párbeszédet, valamint egymás megértését segíteni, másrészt pedig a helyben megtalálható erőforrásokat, tudásokat és a kívülről jövő szakértői ismereteket igyekszünk összekötni a település fejlődésének szolgálatában.^[3]

Munkánk tulajdonképpen minden részét áthatja a „kutatás” abban az értelemben, hogy folyamatosan folyik egy jól dokumentált, módszeres és archivált tudástermelés. Azonban a kutatás során a hagyományos interjúkészítésről és néprajzi tárggyűjtésről hamar áthelyeződött a fókusz a résztvevő megfigyelésre és vele párhuzamosan a gyakorlati tevékenységre. Legfőbb célunk egy interaktív kiállítási helyszín létrehozása a helyiek tudásának és igényeinek integrálásával, ennek során viszont meg is ismerjük a települést. Manapság már-már egész terepi jelenlétünket egy megértési folyamatnak, bizonyos értelemben kutatásnak tekintjük. Az akciók történéseiről folyamatosan élénk diskurzusokat folytatunk a jobb megértés és a még hatékonyabb jövőbeli akciók folytatása végett. A falu történetéről, jelenéről, a kóspallagi mentalitásról a legtöbbet talán épp olyanoktól tanultunk, akikkel formális interjút nagyon későn, vagy egyáltalán nem készítettünk. A hagyományos interjú készítése mellett – melyben helyiek és kívülről érkező kutatók egyaránt részt vesznek – eszközeink is egyre inkább bővülnek. Magukat az interjúkat is kettős céllal készítjük: egyrészt a helyi múltból szóló archívum épül belőlük, másrészt a bevonás, a megismerés eszközei, amelyek a tartós együttműködést – és sok esetben a barátságokat – is megalapozzák.

A hagyományosabb kutatási eszközök mellé egy sor kevésbé konvencionális tanulási és kutatási forma is felsorakozott. Az integrált vidékfejlesztésben fontos tanulási, tudásszerzési formák^[4] közül mindegyik megjelenik munkánk során. A kognitív ismeretek szerzése mellett gyakorlati tudáskincsünk is bővül a RAK során: meszelni, vályogozni és sütni-főzni tanulunk helyi szereplőktől, illetve mindezekre ők is tanítják egymást. Pályázatírási és projektmenedzsment gyakorlatra tesznek szert a résztvevők, akik az ezzel járó feladatokat vállalják, illetve a helyi kultúra és gazdálkodás megismerése során olyan tudásra tesznek szert, mely a tájház létrehozását is segítik, de mindenki számára hasznosíthatóak az egyéni életben is. Mindezeket dokumentáljuk, egyelőre a résztvevők felé, de idővel akár nyilvánosan is közölhető, a hely-specifikus tudást rögzítő tudástárat építünk belőle. Szituatív, kapcsolati jellegű tudásunk is folyamatosan bővül, a

résztevők egyre jobban ismerik a helyi szereplők képességeit, tudásait. Tervünk, hogy idővel ebből is nyilvános, mások számára is használható, a szereplők beleegyezésével létrejött helyi „címtár”, ha tetszik, „lokális arany oldalakat” építsünk. Így, bár a cél egyre távolabb kerül az eredeti, akadémiai szintű tudás (pl. klasszikus falumonográfia, néprajzi tanulmány) létrehozásától és a fókusz áthelyeződött az akcióra és a gyakorlati tanulásra, a résztvevők képességeinek fejlesztésére, a kutatás mint munkánk fontos aspektusa, továbbra is megmaradt. Emellett az sem kizárható, hogy bizonyos elemek idővel „akadémiai” jellegű tudásként is hasznosulhassanak, klasszikus társadalomtudományi szaktanulmányok is szülessenek munkánkból.

A néprajzi, antropológiai attitűd, értékészlet és koncepciók máig alapvetően meghatározóak munkánk során. A néprajzi szemléletből és különösen a hagyományos ökológiai tudás kutatásából hozott alapelveink közül számunkra a legfontosabb, hogy a helyi tudásban értéket látunk. A néprajzi szemlélet a lokalitásban nem csak az erőforrásaitól megfosztottat, illetve a „fejlesztendő” látja, hanem a sokszor rejtett helyi, „bennszülött” tudásokat, erőforrásokat is, amelyeket nem tart alacsonyabb szintűnek saját tudásánál és erőforrásainál, hanem csak más jellegűnek, ezért alázattal és tisztelettel fordul felé. Igaz, a néprajztudomány paradigmája ezeket az értékeket sokáig csak a falvak múltjában kereste, mi viszont már a jelenében akarjuk felfedezni őket. A nagy néprajztudósok művelődésszeményei – pl. Györffy István^[5] és Andrásfalvy Bertalan elképzelései^[6] – is azt üzenik számunkra, hogy a lokális, helyi tudást miképp lehet beemelni a „magas” művelődésbe.

A 2019-es Tájházi Napon egyik helyi partnerünk vitte lovaskocsizni az érdeklődőket a faluban

A néprajzi, társadalomtörténeti kutatásokból tudjuk azt is, hogy a magyar falusi társadalmat az elmúlt évszázadokban (ki tudja, milyen régóta) külső hatásként inkább csak az erőforrások kifosztása jellemezte, valamint egy olyan szemlélet, hogy a helyi tudásokat, erőforrásokat nem tekintették se tudásnak, se erőforrásnak, és a falusi lokalitások lakóival folyamatosan éreztették is, hogy a saját „tősgyökeres”, helyi, beágyazott tudásuk valójában nem tudás a professzionális tudáshoz képest. Beszélgetőtársaink mentalitásában is vissza-visszatérő elem, hogy saját tudásukat folyamatosan leértékelik: „de hát ez nem érdekes.... mi nem értünk semmihez....”. Ez alapján értettük meg, hogy beszélgetőtársaink ahhoz vannak szokva, hogy ami kívülről jön, az egy őket, helyben élőket leértékelő, becsmérlő narratíva, az meg akarja mondani, hogyan kellene élniük, mit kéne a saját lakóhelyükön és életükben csinálniuk. Érthető hát az idegenkedés, sőt sokszor úgy érezzük, ez a természetes. A társadalomtörténeti tapasztalatok ismeretében az lenne a meglepő, ha a vidéki helyi társadalom tagjai tárt karokkal fogadnának minket, kívülről érkező kutatókat és tulajdonképpen beavatkozni vágyókat, és nem volna egy természetes és jogos önvédelmi reflex a posztiszocializmusban, a hirtelen, felülről erőszakolt változásokkal szemben.

Néprajzосként érkezni egy terepre emellett szerencsés ajánlólevél, a szakma – a közhiedelemmel ellentétben úgy tűnik, mégiscsak meglévő – társadalmi reputációja miatt. A helyben élők szívesen nyilatkoznak a helyi hagyományokat és szokásokat illetően, amikor pedig a tárgyak és a történetek mentén már kiépült a bizalmi viszony, könnyebben elindulhatunk a közösségi részvételi alapú fejlesztés rögzös útján.

Antropológiai alapállás – kulturális relativizmus

A megértésben és a közös munkában fontos alapvetés számunkra az antropológiai szemlélet, a kulturális relativizmus elve, amely szerint minden egyes kultúra – nem jobb vagy rosszabb, hanem pusztán – más válaszokat ad a körülötte felvetődő problémákra. Mindaddig hiba volna ezen különféle kultúrák létjogosultságát megkérdőjelezni, míg ezek nem sértik más kultúrákhoz tartozók szabadságát. Csapatunkból ezt némelyek tanult tudásként hozzák, mások egyszerűen természetes megélésként. Az elmúlt években a csapatunkba érkezőkkel és az onnan távozókval kapcsolatban az a tapasztalatunk, hogy sokan a „megérkezés” élményéről számolnak be és társaságunk oszlopos tagjaivá válnak, míg mások egy-egy közösen eltöltött nap után nem csatlakoznak a projekthez, mivel a közösségünkben kimondott és kimondatlan alapelvekkel nem tudnak azonosulni.

Ilyen kezdetben kimondatlan, ám idővel egyre inkább kimondott alapelvünk, hogy közösségi eseményeink mindenki számára nyitottak, aki hajlandó időt és energiát fektetni a tájház létrehozásába, legyen az tősgyökeres vagy beköltözö, vagy éppen teljesen kívülről érkezett önkéntes. Némelyek a néprajz-antropológia felől, némelyek más utakon, de úgy gondoljuk, mindannyian a közösségi művelődés és integrált vidékfejlesztés eszmerendszeréhez jutottunk el. Az általunk vallott művelődéseszmény egy olyan modell, amelyben helye van minden hangnak. Ugyanakkor helyben egy viszonylag új megközelítést is képviselünk, ami pedig a helyi múlt felértékelése, értékesnek látása és láttatása. Vidékfejlesztési paradigmánk középpontjában a közösségiség, az emberi kapcsolatok, kulturális kontaktusok, sokszínűség, a minden érintett felet gazdagító emberi kapcsolatok állnak. Az elkerülhetetlen és szükséges külső hatásokat nem eredendően rossznak látjuk, hanem azon dolgozunk, hogy – az integrált modell jegyében – azok valóban gazdagító hatással legyenek a lokális valóságra. (Nemes, 2018)

Úgy véljük, projektünk részvételi jellege abban is megmutatkozik, hogy olyan külső szereplőkként jelenünk meg a terepen, akik nem saját értékeket visznek a terepre, hanem a helyben jelenlévő értékekre, tudásra irányítják rá a figyelmet. Rácsodálkozunk a helyre,

értékesnek látjuk, amit a helyiek hordoznak, és ezzel a helyben élők önképére is hatást gyakorolunk, öntudatukra ébresztjük a helyieket. Rávezetjük őket saját rejtett értékeikre, valamint arra, hogy esetleges hiányaik nem elsősorban belőlük mint egyénekből, hanem a társadalmi struktúrákból is adódnak. Szándékunkban áll felszabadítani őket az alól a narratíva alól, hogy „minden a mi hibánk”, és saját értékeikben tudatosítani őket, ami az élet egyéb területein is eredményezhet egészséges öntudatot. Ezért magát az interjúzást is egy kétoldalú kommunikációnak tekintjük: egyrészt információkat kapunk a múlttól, másrészt visszajelzést adunk, hogy mennyire értékesnek tartjuk beszélgetőtársunk tudását, és mennyire hálásak vagyunk, hogy bizalmába fogad minket és megosztja azt velünk. Arra jöttünk rá, hogy a kimondott szó ereje által formáljuk is az interjúalany képét, saját tudásáról alkotott felfogását. Sokkal inkább érdeklődéssel, kíváncsisággal igyekszünk érkezni, nem pedig magunkkal hozni és „meghonosítani” az általunk értékesnek tartott kultúrát.

Öko-lokalizmus

Kóspallagi munkánk szemléletének harmadik jelentős forrásvidéke a humánökológia és az öko-lokalizmus eszmeisége. Innen is a lokalitás értékeihez fordulást tanultuk, valamint annak fontosságát, hogy a környezetükkel harmóniában élő emberi közösségek azok, amelyek tartósan fenntarthatóak.^[7] Az ökológiai tudatosság, a környezeti nevelés fontos, meghatározó elemei munkánknak, és kiemelten nagy hangsúlyt fektetünk a hagyományos ökológiai tudás kutatására és bemutatására, annak oktatásba, valamint programkínálatunkba való beillesztésére is.

Helyi termékek felett helyi emberek beszélgetnek a Tájház udvarán

Azonban úgy gondoljuk, a részvételi elvek és az ökológiai tudatosság összeillesztése nem olyan problémamentes, mint azt kezdetben magunk is hittük, valódi összeegyeztetésük állandó munkát igényel. Ahogy fenti elveinkből ez következik, az erőszakos „nevelésben” nem hiszünk, sokkal inkább puha módszertanú szemléletformálási gyakorlatot igyekszünk követni. Azt sem hallgathatjuk el, hogy az „öko” szó megítélése – amely jelenleg a Tájház nevében is szerepel – a faluban kifejezetten ellentmondásos, így külső kommunikációnkban a jövőben egyre kevésbé kívánunk élni vele.

A kutatásban résztvevők csoportjai

“Egy csapat vagyunk”

A kutatásban résztvevők egyrészt a „pesti” egyetemisták, kutatók és önkéntesek köre, illetve a helyi érintettek, tehát bárki, aki a településen él és szeretne részt venni a részvételi akciókutatás kitűzött céljának megvalósításában: a tájház épületének felújításában, tárgyak és elbeszélések gyűjtésében a helyi múltról és ezek interaktív kiállítássá szervezésében. Ahogy azonban írtuk, a tevékenységünk már a kezdetektől átlépi a néprajzi gyűjtőmunka kereteit, így szervezünk falufórumokat, közösségi tervezéseket, hogy maga a tájház minél inkább a helyi igényekhez igazítva alkuhasson ki.

A helyi gyerekek több sikeres vályogos foglalkozáson is vettek már részt a tájházban, illetve környezeti nevelési alkalmakon. Emellett Tájházi Napokat és Vályogos Építőtáborokat rendeztünk az épülő tájházban, amelyek nem csak a ház építését, illetve bemutatását szolgálták, hanem a közösségi tér funkció erősítését is. Hiszen az építkezés még tart, de az aktív közösségek elkötelezését a tájház mellett nem lehet elég korán elkezdni.

Csoportkép a 2020 nyári építőtábor önkénteseiről és a Biber Egyesület gyermek táborának résztvevőiről

Gyerekek

Ahogy említettük, a gyerekek kiemelt célcsoportunk. Ez annak is köszönhető, hogy bennük a jövő kóspallagi lakosait látjuk, velük szeretnénk elsősorban megismertetni a tájházban megelevenedő múltat, de azt nem valami statikus, tankönyvszagú, tárlók mögé zárt távoli valamiként eléjük tárnunk, hanem élvezetes foglalkozások által elültetni bennük azt a gondolatot, hogy a hely, ahol élnek, múlttal rendelkezik. Ebben ők is megtalálhatják azt, ami az életükben fontos szerepet tölthet be, és ha nyitottak rá, egyfajta keretét adhatja a mindennapjaiknak. Nem utolsó sorban pedig közönségszervezési szempontból is jó, ha a gyerekeket megszólítjuk, hiszen őket minden esetben szüleik, vagy éppen nagyszüleik hozzák el az eseményekre, így őket is van alkalmunk akár egy rövid beszélgetésre, vagy akár egy komolyabb programmal elérni és bevonni. Nagy örömünkre azt látjuk, hogy már

van egy gyerekcsapat, akik párhuzamosan cseperednek fel a projekttel. A Biber Egyesület nyári tábora után több visszajelzés érkezett arra, hogy a "tájhz" – ahogy hibásan, de őszinte lelkesedéssel írták – volt a legmaradandóbb élmény számukra a héten.

Idősek

Az idősek talán legfontosabb szerepe a projektben a „hagyományos”, öröklődő tudás hordozása. De ahogy más településeken, úgy Kóspallagon se kímélte a legidősebb generációt az elmagányosodás: az ízlésüknek megfelelő közösségi alkalmak megritkultak, az egykori közösségi helyszínek megváltoztak, a családi kapcsolatok sokszor fellazultak, a legközelebbi rokonok térben távolra kerültek. Így legalább ennyire fontos, hogy a tudásukra kíváncsi fiatalokkal is összekössük őket, és egy olyan teret teremtsünk, ahol otthon érzik magukat, és megoszthatják tudásukat egy érdeklődő közegben.

Tudásmegosztás zajlik a helyi gazdálkodási módokról, jellemző növényekről, itt történetesen a málnáról

Ennek kapcsán többször éreztük már azt, hogy sikerrel jártunk – bár még csak utunk elején tartunk. A rendezvényekre rendszeresen hívunk népzeneészeket, általában olyanokat, akik a régi stílusú népzenei „kánon” repertoárját tűzik műsorra, de nyitottak a helyi igényekre, és alkalmazkodnak a helyi ízléshez is. Egyik építőtáborunk estéjén már

vacsora közben felhangzott a dudaszó, a helyi idősek pedig szinte azonnal elkezdtek kérni az általuk ismert dalokat a zenésztől, aki örömmel teljesítette a kéréseket. Azóta tudatosan is előnyben részesítjük az olyan együtteseket, akik a „részvételi dinamikában” is partnerek, azaz vevők arra, hogy az idősek kérjenek dalokat, akkor is, ha ezek nem a népzene régi rétegéhez tartoznak. Ezek a közösségi részvétel megvalósulásának igazán felemelő pillanatai szoktak lenni, ahogy azok is, amikor a helyi idősekkel együtt folyik az önfeledt körtánc. Az építkezéseknél is rendszeressé tettük, hogy megkérünk helyi időseket, mutassák meg, ők hogy végezték az egyes munkafázisokat. 2020 nyarán az egyik ilyen alkalommal a helyi templománya az egész konyhánkat kimeszelte a „betanítás” ürügyén, majd „mellesleg” azt is végigmutatta, hogy volt egy hasonló ház berendezve gyermekkorában. Nagy sikere volt 2019 tavaszán a „Mesélő fényképek” című eseménynek, melyet általában fotó-antropológiai műhelyként aposztrofálunk. Ezen az eseményen helyi idősek osztották meg történeteiket a Néprajzi Múzeum és az MTI fotóiról, a szorgos tájházias csapattagok pedig végig jegyzeteltek. Nem csak a kutatás számára jutottunk hasznos adatokhoz, de közben a résztvevő helyi – zömében beköltöző – fiatalok aktívan kapcsolódhattak a tősgyökeres idősekhez, színes és izgalmas történetek idéződtek fel a falu múltjáról. Ezek azok az alkalmak, ahol érezzük, hogy módszertanunk, kutatási eszközeink is egyre „részvételibbek.”

Elmerülés a régi képek világában

Külön is érdemes kiemelni a tájház tulajdonosával kialakított különleges kapcsolatunkat. Az egész projekt egyik legfontosabb „erőforrását” jelenti személye: egyrészt ha nem fogadja bizalmába a fiatal csapatot, akiknek kezdetben csak ígéretei voltak, eleve bele se kezdhettünk volna munkánkba. Kölcsönös bizalmunk egymás felé a projekt megvalósulásának alapját jelenti. Emellett az ő tudása jelenti a zálogát a hely hitelességének, a család történetébe való szerves beágyazottságának. Ő biztosítja és hordozza számunkra a házról és használatáról szóló tudást, melyet az állandó résztvevőkkel és alkalmi önkéntesekkel folyamatosan meg is oszt. Azt reméljük, majd a kész intézményben is kész lesz vállalni a családi tudást és örökséget is képviselő házigazdai szerepet.

A helyi társadalom peremére szorultak

Terepi munkánk által még egy kiemelt célcsoportot sikerült eddig elérnünk és velük egyre eredményesebben együttműködnünk: ők a helyi társadalom peremére szorultak. Többen közülük közmunkát végeznek, vagy éppen az erdőben dolgoznak, de különböző okokból kifolyólag nem integráns részei a helyi társadalomnak. Ők azok, akikre talán a legnagyobb fejlesztő és képessé tevő hatást tudtunk eddig gyakorolni, hiszen olyan szereplőként jelentünk meg a településükön – ahol eddig egyfajta páriákként éltek –, akik érdeklődünk irántunk, nem viszonyulunk hozzájuk ellenszenvvel, és igyekszünk őket egyenrangú partnerekként bevonni a közös munkába. Ez pedig, mivel a fő tevékenységünk egy bontás és építkezés, könnyen megy, legtöbbjük jó fizikai erőben van, sokkal jobban, mint mi, „pestiek”. Így már rögtön egy közös építkezési nap után azt érezhetik, hogy van valami, amiben egészen biztosan jobbak nálunk, és ők is értékes részesei egy közösségi folyamatnak.

Ugyanakkor találkoztunk olyan esettel is, mikor egy szintén helyi férfi töltött el velünk néhány napot az építőtáborban, ahol kiderült, hogy gyakorlott erdőjáró, tudja, merre lehet szarvasagancsot találni (régén hagyományos erdei tevékenység volt az agancsok gyűjtése és értékesítése), illetve merre érdemes gombászni indulni. Miután ezt megtudtuk, másnap már mindenféle különösebb szervezés nélkül egy csoportot vezetett erdei gombatúrára, ahol megtapasztalhatta, hogy az, ami számára magától értetődő tudás s ezért nem képvisel értéket, az sokaknak igazi kuriózum, és csak úgy isszák a szavait. Úgy gondoljuk, a képessé tétel és az „értékekre ébresztés” jó példája ez. Később aztán tőle és másoktól is hallottuk bizalmas, sokszor hajnali, buli utáni beszélgetéseken, hogy még sose hallották

senkitől, hogy az ő tudásuk értéket képvisel, vagy épp sose beszéltek velük ennyire egyenlő partnerként. A részvétel és a kölcsönösség gyönyörű megnyilvánulása volt az is, mikor egy fiatal, „helyét kereső” fotós lány érkezett hozzánk, aki a rendezvényeinkről is igazán professzionális képeket készített. Ami azonban ennél is érdekesebb, hogy egy idős, balesete miatt munkaképtelenné vált favágót (Kóspallagon a munkakultúra igen meghatározó, aki önhibájából, vagy önhibáján kívül nem dolgozik, azt helyben nem sokra becsülik) látogatott meg az otthonában, és egy olyan portréfotót készített róla, mely az egész életének tragédiáját, de egyfajta keserű bölcsességet is sugároz. A kép művészi értéke egy dolog, de később megtudtuk, hogy a képen szereplő férfi azt kérte, ha meghal, ez a kép legyen a sírján. Ez a történet azóta is megborzongat mindannyiunkat....

Sikerek és kihívások

Mik a közösségi részvétel eddigi legnagyobb eredményei, a „siker indikátorai”? Ezt nehéz megmondani, mivel az általunk legfontosabbnak érzett eredmények sokszor nem azok, amik a leglátványosabbak – sokkal inkább „belül történt, mi megesett”. Igaz, hogy már látható eredmény is van, öt közösen kitapasztott szoba képében, de ahogy fentebb említettük, ennél sokkal inkább személyes kapcsolódások sora, szubjektív esetek ötlenek az eszünkbe, amikor a legfőbb eredményekre gondolunk.

Közös főzés erdei "zsákmányokból" egy építőtábor résztvevői számára

Munkánk során az egyik legnagyobb kihívás talán éppen magából a tevékenység jellegéből adódik: mint RAK lassan haladunk, mivel idő és rengeteg energia, valamint állhatatos munka kell a bizalmi kapcsolatok kiépüléséhez. Így egyensúlyozunk a házépítés látványosabb munkái és a közösségi folyamatok lassú és törekeny alakulásai között. Ugyanakkor jelentős kihívás a munkánk során az is, hogy mint kívülről jövőket, szívesebben fogadnak minket azok a családok, akik maguk is beköltöztek egyszer a településre. A tősgyökeres lakosság egy része a mai napig idegenkedik tőlünk – és így a Tájháztól is, mely ellenérzést folyamatosan igyekszünk párbeszéd és nyílt odafordulások útján csökkenteni, de még hosszú út áll előttünk ezen a téren.

A Projektnek nincs fizetett alkalmazottja, sokszor a nyilvános rendezvények büféköltségeit, vagy -alapanyagait is a csapattagok, vagy éppen a helyi termelők dobják össze, hogy „ne maradjunk szegényben” a kívülről érkező önkéntesek előtt. A munkánk önkéntes jellege egy hatalmas erőforrás, ugyanakkor veszélyekkel is jár, hiszen az önkéntes munka – jellegéből adódóan – esetleges. Mindenki akkor és úgy fektet energiát a közös tevékenységekbe, amikor és ahogyan neki alkalmas és a „civil életéhez” tudja

igazítani. Így van, hogy az egyébként rendkívül jól működő organikus közösség- és önszerveződés ellenére feladatok elvégzetlenül maradnak, mert éppen senkinek nincsen szabad kapacitása. Ezért senki nem tehető felelőssé, hiszen minden, amit teszünk, azt önkéntesen, a projekt és céljai iránt való elkötelezettségünk miatt tesszük. Nem is pártoljuk a túlzott intézményesülést vagy a bürokráciát, az önkéntes csapatban jelentkező fluktuáció azonban állandó jelenség, amelyre felkészülni lehetetlen, de alkalmazkodni mindenképpen kell hozzá. Munkánkra egyfajta kontrollált informalitás jellemző, bár van egy általános keretrendszer, amiben minden téren igyekszünk az egyéni kezdeményezéseknek és az önkéntesek ötleteinek, energiáinak, aktivitásának nagy teret adni.

Szintén ismert jelenség a Dunakanyarból „feláramló” beköltözők hulláma, ennek előnyeit és hátrányait is látjuk a helyi viszonyok valamelyes ismeretében. Erről a folyamatról mindenképpen „tudomást kell vennünk”, és valamilyen módon állást kell foglalnunk vele kapcsolatban, hiszen a kutatott és az évek során a szívünknek kedvessé vált településen, Kóspallagon jelentős változásokat indukálhat egy nagy beköltözési hullám. Mi magunk is többször szembesültünk már azzal, hogy a beköltözők és ide látogatók egy része olyan művelődésképpel érkezik, melytől a helyiek úgy érzik, ismét felülről és kívülről akarják nekik megmondani, hogyan kéne élniük. Saját közösségi tervezéseinken is voltak efféle ütközések, amikor helyi idősek „rezzentek össze” a természetes háztartásvezetési praktikákat megosztó „ökokörök” hallatán. És bár mi is egy külső hatást jelentünk, fontosnak tartjuk és igyekszünk úgy megjeleníteni a település szövetében, mint akik nem saját értékeiket viszik a terepre, hanem a helyben jelenlévő értékekre, tudásra irányítják rá a figyelmet. Ha mint részvételi akciókutatók tudunk közösen, csapatban gondolkodni a helyiekkel erről a jelenségről és az ideális települési jövőképekről, akkor talán felkészültebben érheti a települést a sok újonnan érkező személy és új impulzus, valamint a pozitív külső hatások – mint pl. az ökológiai tudatosság fontossága – is jobban tudnak szervesülni. Emellett a már beköltözötteket is tudjuk érzékenyíteni és összekötni a helyi társadalom tagjaival, hogy ne mint „zárvány” éljenek a faluban, főleg annak természeti szépsége és a neki tulajdonított falusi romantika képe miatt, hanem a helyi társadalom integráns tagjaivá váljanak. Jelen helyzetben úgy látjuk, épp az lehet a legfőbb akciókutatói szerepünk, hogy a közelgő társadalmi változásokra a helyiekkel közösen készüljünk fel, és még erősebben „álljunk bele” az eddig is vállalt *híd-szerep*ünkbe, tehát ösztönözzük a társadalmi párbeszédet a különböző csoportok között.

A jövőben célunk még jobban beszállni helyben az ifjúságfejlesztő munkába, ami már a RAK egy következő szintjét nyitja meg előttünk, hiszen ebben a koncepcióban már maguk az érintettek, a helyi fiatalok kutathatják majd a saját életüket érintő kérdéseket – úgy véljük, ez már a mély-résztvételiség jó példája lehet. Szeretnénk, ha a középiskolás és fiatal felnőtt korosztályt egy bizonyos közösségfejlesztési háttérrel megtámogatott, de idővel önszerveződő ifjúsági értékőr csoportta tudnánk szervezni, ahol ők maguk fedezik fel és mutatják be a helyi értékeket. A tájház ennek a projektnek is jó háttérintézménye lehet majd.

“Tíz év múlva ne ez a dal legyen....”

Összegezve tehát egy néprajzi szakvéleménnyel kezdődött minden, amitől a néprajzi, klasszikus monografikus kutatáson át jutottunk el egy közösségfejlesztési folyamat és kutatás elegyén keresztül a részvételi akciókutatás paradigmájáig, és értelmezzük munkánkat mint a vidékfejlesztés közösségileg megalapozott módszerét, melynek során gyakorlati és elméleti, de mindenekelőtt helyben alkalmazható tudás közös létrehozásán, valamint egy ezt aktívan használó, önrendelkező, öntudatos és egymással törődő helyi közösség létrehozásán dolgozunk. Azt reméljük, hogy a társadalmi helyzet változik, méghozzá pozitív irányba – a magunk eszközeivel, kicsiben, alulról építkezve, az ökolocalizmus jegyében mi is ezen dolgozunk. Alapelveink változatlanok lesznek, továbbra is a helyiek tudása, igényei állnak majd a fókuszunkban, mindig aktuális problémákra és kérdésekre fogunk reagálni. Így az alapállásunk és szerepvállalásunk változatlan lesz. Azonban azt, hogy konkrétan mit fogunk csinálni, milyen eszközöket használunk majd a helyi, aktív, cselekvő állampolgárok segítése, támogatása, a velük való közös munka során, azt még magunk sem tudjuk, de ahogy mondják, „a hídon akkor kell átmenni, amikor odaérünk”, vagy ahogy csapatunk vályogos építésze szokta mondani: „minden napnak elég a maga baja”.

Források

Andrásfalvy Bertalan (1983): *Mit jelenthet a néphagyomány a jövő műveltségében?* Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XXVIII. 241–251.

Dick, B. (2015): *Reflections on the SAGE Encyclopedia of Action Research and what it says about action research and its methodologies*, Action Research 13 (4) 431–444.

Györffy István (1939): *A néphagyomány és a nemzeti művelődés*. Budapest.

Lányi András (2020): *Bevezetés az ökofilofóziába. Kezdő halódóknak*. L'Harmattan Kiadó, Budapest. 1. fejezet 7–66.

Málovics György, Juhász Judit, Mihók Barbara, Szentistványi István, Nagy Mihály (2016): *Részvételi akciókutatás (RAK) – egy alternatív társadalomkutatási megközelítés a működőképes tudásért és társadalmi változásokért*, in. Sodrásban, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, 185-197.o., URL: http://acta.bibl.u-szeged.hu/62475/1/sodrasban_185-197.pdf, Utolsó letöltés dátuma: 2021.03.18.

Nemes Gusztáv – Varga Ágnes (2014): *Gondolatok a vidékfejlesztésről – alrendszerek találkozása, társadalmi tanulás és innováció*, Educatio 2014 (3) 384–393. <http://real.mtak.hu/20479/>

Nemes Gusztáv (2018): *A társadalmi innováció és integrált vidékfejlesztés – két jó gyakorlat*, Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek, XV. évfolyam, 2018/3., URL: <http://real.mtak.hu/87355/1/Nemes%20Guszt%C3%A1v%20-%20A%20t%C3%A1rsadalmi%20innov%C3%A1ci%C3%B3%20%C3%A9s%20integr%C3%A1lt%20vid%C3%A9kfejleszt%C3%A9s.pdf>, Utolsó letöltés dátuma: 2021.03.21.

A projektről

Biber Egyesület honlapja: <https://biberegyesulet.wordpress.com/biber-egyesulet/>,

Kóspallagi Ökotájház-projekt Facebook-oldala: <https://www.facebook.com/kospallagiokotajhaz/>.

Kóspallagi Ökotájház honlapja: <http://kospallagiokotajhaz.hu/>

Kóspallagi Ökotájház-projekt blogja: <https://kospallagiokotajhaz.blog.hu/>

A fényképek készítői: Borbély Rebeka, Vidák Brigitta, Balogh Pál Géza

Hernádi Anna Borbála andragógus, leendő humánökológus, 2019 óta a Kóspallagi (öko)Tájház Projekt önkéntese, 2020-tól a KÖFE tagja. Fókusz a kistelepülési közösség, képessé tétel, a szelíd, tájba és hagyományokba illeszkedő vidékfejlesztés. Egyéni életében is a fenntarthatóságot és az önkéntes egyszerűséget képviseli. Jelenleg egy ÚNKP ösztöndíj keretein belül a kistelepülési közművelődés és az öko-lokalizmus találkozási pontjait kutatja.

Balogh Pál Géza néprajzos-antropológus, szándékai szerint vidékfejlesztő, reményei szerint leendő kóspallagi lakos. A Kóspallagi Tájház egyik ötletgazdája és mindenese. A PTE Néprajz – Kulturális Antropológia tanszékén tanul mint doktorandusz és tanít mint tanársegéd. Kutatóként és oktatóként a jelenkori vidék antropológiai vizsgálatával és fenntartható vidékfejlesztési lehetőségeivel, illetve a hazai alternatív élelmiszer-rendszerek vizsgálatával foglalkozik. Doktori kutatását a magyarországi kézműves sajtókészítőkről készíti. Fontos ambíciója fejlődni a közösségfejlesztésben, a kóspallagi munkában legfőbb motivációja a csapat, akik közt úgy érzi, szellemi otthonra és menedékre talált.

Végjegyzetek:

[1] A falu történetéről ld. Koczó József (2009): Falu a Börzsöny tetején

[2] A Biber Kulturális és Környezetvédelmi Egyesület 2002-ben alakult Kóspallagon, helyi szülők és pedagógusok kezdeményezésére. Az egyesület célja kulturális, hagyományőrző és környezetvédelmi tevékenység folytatása a településen és annak környezetében. Célcsoportjuk a kóspallagi gyerekek, gyerekes családok. Az egyesület közművelődési megállapodás keretein belül a települési kulturális és közösségi feladatok egy részét is ellátja a faluban.

[3] Ebben nagy szerepe volt a Közélet Iskolája részvételi akciókutatás képzésének, Dósa Mariann és Udvarhelyi Tessza képzőknek és az általuk képviselt szemléletnek.

[4] Ld. Nemes – Varga 2014. 386.

[5] Györffy 1939.

[6] Andrásfalvy 1983.

[7] A téma friss összefoglalásaként ld. Lányi 2020.

„Megmerítkeztünk a tragikus valóságban” – egy pályázati elbírálás tanulságai

Szerző: Kovács Edit, Bardócz Iván

Embert és közösségeket fokozottan próbára tévő időket élünk. A koronavírus-járvány és annak kezelése új kihívások, s egyben új lehetőségek elé is állított mindenkit. Gyorsan reagált a krízisre a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány is. Előre a Jövőbe! néven alapot hozott létre, amelynek pályázati kiírására 24 civil szervezet jelentkezett 2020. május elején. Az elképzelés a jövőbe való gyors befektetés volt, innovatív kezdeményezések felkutatásával és gyors támogatásával. A pályázatok olvasása más irányú katartikus élményt hozott az értékelésben résztvevők számára. Képet kaptak a magyar civil világ törekénységéről, a teljesen magukra maradt közösségek viszonyairól, az életmentés és a gyökeres változtatás szükségességéről. Az alábbi írás a pályázatok értékelése során tapasztalt érzéseket, indulatokat, gondolatokat foglalja össze.

A Gyökerek és Szárnyak Alapítvány kötelességének érezte, hogy gyorsan reagáljon a koronavírus okozta emberi és gazdasági vészhelyzetre; támogatóink nagystílusú felhatalmazása (a korábban számunkra megítélt támogatások egy részét viszonylag szabadon átcsoportosíthattuk) alapján erre lehetőséget is kaptunk.

Alapítványunk így létrehozta az Előre a Jövőbe! Alapot, amelyből olyan civil szervezeteket kívántunk pénzügyileg támogatni, amelyek a járvány okozta emberi szenvedések és társadalmi-gazdasági veszteségek enyhítésén dolgoznak helyi szinten. Elhatároztuk: az alap működésével szeretnénk a társadalmi bizalmat, a szakmai-emberi kapcsolatokat és a társadalmi szolidaritást erősíteni a közösségek öntevékenységeinek szabadságára alapozva.

Pályázati kiírásunkra 24 civil szervezet jelentkezett az ország különböző településeiről^[1], közülük 5 közvetlen helyi beavatkozásra (étel-, tisztítószer-, és maszkosztás), 4 hátrányos helyzetű gyerekek iskolai (online) felzárkóztatására, 9 pedig gyakorlatilag működési támogatásra, vagyis eddigi tevékenysége folytatására kért pénzt. 5 jelentkező az előbbi kategóriákba nem sorolható projekttel pályázott, 1 pedig érvénytelen pályázatot küldött be.

A győztesekről, és arról, hogy pontosan mit és miért támogattunk, [itt számoltunk be](#).

A pályázatok elolvasása, az írások alapján a mai Magyarország civil társadalmáról kialakuló kép nagy hatással volt a bírálóbizottság valamennyi tagjára. „Sötétben nyomasztó volt olvasni a pályázatokat – nappal mindig könnyebb okosnak lenni” – mondta egyikünk. Komoly és hosszú beszélgetéseket folytattunk a pályázatokról, hogy megértsük a pályázókat, a helyzetüket, a szándékaikat és persze, hogy meglássuk benne a támogatásunk helyét. A megértés belátást hozott, és eredeti szándékainktól eltérően több esetben inkább a mába fektettünk be, hogy legyen jövője a pályázó csapatnak. E folyamatban megérintett minket a civil szervezetek törékenysége, a helyi közösségek ereje és az emberekben rejlő és ezek szerint krízis hatására mindenképpen felszínre törő szolidaritás, extra kapacitás és kreativitás. Az értékelés során formálódó gondolatainkat, felszínre törő érzéseinket azért osztjuk meg, mert úgy érezzük, messzebbre mutatnak a pályázat kereteinél. Érdeemes lesz ezekről a vész enyhülését követően is beszélni, mert a lassan egy éve tartó és láthatóan továbbhúzódó globális válság nagyon is rámutat a lokalitás, az egymás közelében élők közötti kapcsolat minőségének és mennyiségének a jelentőségére, azaz a helyi társadalom igazi és most újra fókuszba kerülő szerepére. De rámutat a szolidaritás áthidaló lehetőségeire is.

Törékeny, nagyon – ilyen a civil világ

„Reményvadász ösztön volt bennem, szerettem volna reményt lopni másoktól. A pályázatok nagyon durván szembesítettek a jelennel, hogy szörnyű helyzetben vagyunk: nagy, fontos, jól beágyazott, erős kapcsolatokkal rendelkező, bizonyított, szakmailag elismert szervezetek teljesen kilátástalan helyzetbe kerültek ebben a válságban; ez nagyon megrendített” – mondta a bírálók egyike.

„Azt tanítják, a válságban az emberélet mentése az első, azután az anyagi értékek mentése következik, majd az új rendszerek kiépítése jön. Ez utóbbi rendkívüli nehézségekkel jár

majd, mert a pénzhiány és a szakemberek már most látható elvándorlása keményen sújtja a szektort.” – szólt egy másik vélemény.

A pályázatok elolvasása alapján az az erős benyomásunk keletkezett, hogy a civil szektor a rendszerváltás óta legnagyobb válságát éli, és a krízis következményei nehezen beláthatók. Még a legstabilabb háttérrel bíró szervezetek is meginogtak, leginkább azért, mert nem tudnak a szokott módon működni, és sokuk közülük elvesztették támogatóikat és szellemi tőkéjüket jelentő munkatársaik egy részét – nekik egyszerűen más munkát kellett keresniük. A megszűnő tevékenységek és szervezetek jó része pedig nem tud varázsütésre életre kelni a válság elmúltával. Az elmúlt 30 évben soha nem mutatkozott meg ennyire a civil szféra törékenysége.

Balra: Az InDaHouse Hungary Egyesület foglalkoztatásának megalapozásához kért támogatást, hogy az online oktatásból kimaradó gyerekek ne kezdjék leküzdhetetlen hátránnyal a következő tanévet. Jobbra: Gyálon a támogatásból többek között 300 félkész, nyomtatott arcvédő pajzsot vásároltak, melyeket önkénteseik komoly munkával készre szereltek, és a térség szociális intézményeinek adtak.

Az államot helyettesítik

„Totálisan nonszensz, hogy érdekérvényesítéssel és nyomásgyakorlással elérendő dolgokra kérnek pénzt civil szervezetek, és mi ilyeneket finanszírozunk – ez nagy baj” – vetődött fel egy elvi kérdés.

„Nincs olyan például, hogy az állam bevezeti az online oktatást, amihez nem biztosít eszközöket. Az államnak nyilván nem feladata, és nem is képes rá, hogy a vészhelyzetben azonnal helyi civil kezdeményezéseket támogasson, amelyek már eleve ott vannak a

leginkább rászorultak közelében, de az elvárható volna, hogy két-három hónap alatt olyan struktúrát alkosson és működtessen, amely nem hagyja magukra a leginkább rászorulókat” – szölt egy másik észrevétel az állam és a civil szervezetek általunk szükségesnek gondolt, de a magyar valóságtól távol álló viszonyáról.

Úgy véltük, ideális – vagy normális? – esetben a civil szervezetek dolga most az volna, miként működjön még tartalmasabban az online oktatás, és miként lehetséges az emberek közötti kapcsolatok és a társadalmi bizalom építése ebben az embert próbáló helyzetben, nem pedig a szükséges laptopok és internet-hozzáférések előteremtése, amelyet az állam nagy tételben, gyorsan és olcsón lenne képes biztosítani a rászorulóknak.

Ezután megérkeztünk egy régi, de a válságban élesen jelentkező kérdéshez. Most a civilek erőn felüli, rászorulóknak nyújtott segítsége elfedi az állami szerepvállalás hiányát, így a válságkövetkeztéből kivonuló állam és a társadalom nem kényszerül szembenézni döntései következményeivel. Ki jár jól ebben a helyzetben?

Életmentés, majd gyökeres változás

„A krízis létező folyamatokat, létező problémákat erősít – általános, krónikus anomáliák lenyomatát látom” – mondta egyikünk, mert a beérkezett pályázatok alapján nyilvánvalóvá vált: az állam az egészségügyi- és gazdasági válsághelyzetben a legelesettebbeket magára hagyta. Sőt, a rászorulókon segíteni hivatott társadalmi alrendszerek leépülését teljesen természetesnek vesszük: már a „terepen” dolgozó, azt jól ismerő civileknek sem jut eszükbe az államhoz fordulni.

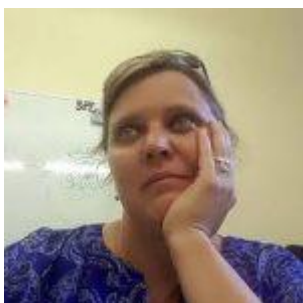
„Ne feledjük, mit olvastunk most, mit láttunk most: megmerítkeltünk a tragikus valóságban. Először mentsünk életet, azután változtassunk gyökeresen, mert ez így nem mehet tovább. Tűrhetetlen, hogy így áll az állam mindannyiunkhoz, különösen azokhoz, kik nem tudnak kiállni magukért” – hangzott egy indulatosabb hozzászólás.

Úgy véljük, a Gyökerek és Szárnyak Alapítvány most megtette, amit módjában állt a leginkább rászoruló rétegek és a legbátrabb civil szervezetek támogatásával. Cseppek ezek a tengerben, de bizonyosak vagyunk, hogy jó helyre került az a közel 4 millió forint, amit át tudtunk adni. És többet jelentettek az egyes csoportoknak, szervezeteknek csak pénznél. Figyelmet kaptak, megerősítést, hogy látszanak, hogy fontos a feladat, amit vállaltak és hogy ezt tőlük távol lévők is kifejezik, mert látszanak.

A fenti gondolatok 2020. május elején fogalmazódtak meg, de kérdései aktuálisak ma is, és a válaszokon együtt kell dolgozni másokkal. Mint remélhetőleg más támogató-, fejlesztőszervezet, mi sem állunk meg; programjainkkal cselekvőképesebb, felelősebb, szolidárisabb társadalmat szeretnénk építeni.

Bardócz Iván újságíró. A gazdasági újságírás mellett számos cikket jegyez a közösségi alapítványok világából. A Gyökerek és Szárnyak Alapítvány munkatársaként az elmúlt években közvetlen közről tapasztalta, illetve figyelte meg azt a folyamatot, miként tud egy maroknyi ember egy fejben létező közösségfejlesztő elképzelést valósággá váltani, és ehhez hogyan tud egy pénzügyi és szakmai támogató szervezet hozzájárulni. Kultúraformálónak tartja az összefogáson, az együttműködésen alapuló helyi munkát, aminek mindenféle aspektusát igyekszik megérteni és közzétenni. Ezért is készít interjúsorozatot a cikkben jelzett [pályázat nyerteseivel](#) elképzeléseik megvalósulásáról és a közben szerzett tapasztalataikról.

Kovács Edit társadalomfejlesztő szakember. Húsz éve aktív civil szervezetekben mint önkéntes, munkatárs, egyesületi tag, kurátor. Tanára több civil képző intézménynek, valamint a közösségi és civil tanulmányok mesterszaknak az ELTÉ-n. Közösségfejlesztőként számos – főként vidéki – kisközösséggel dolgozott változással kapcsolatos terveik megvalósításán. Korábban is foglalkoztatta a közösségek szerepe különböző válságokban – és a válságok közösségekre gyakorolt hatása. Erről lapunkban is jelentek meg [írásai](#). A cikkben hivatkozott pályázat koordinátoraként az elmúlt egy évben figyelemmel kísérte a nyertes csapatok munkáját, elképzeléseik alakulását.

Végjegyzet:

[\[1\]](#) Bányaterenye, Bódvalenke, Budapest, Eger, Füged, Gödöllő, Komárom-Koppánymonostor, Miskolc, Pécs-Gyárvaros, Székesfehérvár, Üllő, Zala megye

Ajánló a közösségi megoldások köréből

Szerző: Huszerl József

PARTIMAP: Térkép kerékpározó polgároknak

A közpénzek átláthatóságáért és a társadalmi kontroll erősítéséért dolgozó K-Monitor új fejlesztéséhez kérjük a segítséged! A járvány miatt a magyar városokban is sokan váltottak kerékpárra. Úgy látjuk, ez nemcsak környezeti szempontból örömteli, de sokan, akik bringával közlekednek, aktívabb állampolgárrá is válnak, mivel közvetlenebbül tapasztalják meg a városi infrastruktúra és a fejlesztések hatásait, vagy ezek hiányosságait. Ezek a városlakók aktív részesei lehetnek a városi tér alakításának, és nem csupán passzív fogyasztói, elszenvedői a változásoknak.

Forrás és folytatás:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd_eH83lOIV8psakGhuoFkUG30TIEIR5nf_hXx4P18A5eAWgUQ/viewform

Radetzky Közkemencéje

Juhász Veronika Anna 2020 decemberében tett javaslatot a budapesti közösségi költségvetés oldalán a kemence megépítésére. Az ötlet leírásának egy részlete: A II. kerületi Bem tér 3. sz alatt található, 13507/3 hrsz-hoz tartozó, világörökségi jelentőségű műemléki épületet egy beruházás keretében lebontják. Ha már a valódi műemlékvédelem nem jött össze ennél az épületnél (sem), akkor azt javaslom, hogy a lebontott téglák felhasználásával építsünk egy közösségi kemencét, egy erre alkalmas helyszínen a kerületben.

Megtudjuk tőle, hogy hol tart az ötlet megvalósítása

Elhangzott a Civil Rádióban 2021.03.03-án. A szerkesztő-műsorvezető: Huszerl József

Az interjú ezen a linken hallgatható meg:

<https://anchor.fm/hji/episodes/Radetzky-Kzkemencje-erb63g/a-a4q2tse>

Az ötlet teljes szövege itt olvasható:

<https://otlet.budapest.hu/pb/jsp/site/Portal.jsp?page=proposal&campaign=A&proposal=584>

Résztvételi eszközök bevetése nélkül nincs demokrácia

Az állampolgárokat az őket érintő döntésekbe bevonó, racionális és egyenlő felek közötti párbeszédet lehetővé tevő állampolgári tanács, résztvételi költségvetés és a hozzájuk hasonló eljárások világszerte egyre elterjedtebbek. A példák azt mutatják, hogy az ilyen eljárások hazai alkalmazása alkalmas lehet a technokráciával és a jobboldali populizmussal szembeni fellépésre, mivel inkluzívabb és igazságosabb politikai döntéseket tesznek lehetővé. Épp ezért a hazai alkalmazásuk elősegítené egy szolidáris és demokratikus Magyarország létrejöttét. Mindezek mellett a kormányzat hatékonyságára is pozitív hatást gyakorolnak, és így az alkalmasságát bizonyítani kívánó ellenzék számára is hasznosak lehetnek.

Forrás és folytatás:

<https://merce.hu/2021/01/30/reszveteli-eszkozok-bevetese-nelkul-nincs-demokracia/>

Bútorbankot nyitott a prágai városháza, hogy segítse a rászorulókat

A prágai önkormányzat új lehetőséget teremtett arra, hogy alacsony jövedelmű lakosok bútorokhoz juthassanak. A néhány napja megnyitott, bútorbanknak nevezett intézményben használt bútorokat és háztartási berendezéseket gyűjtenek, és ezeket olyanok számára ajánlják fel, akiknek nincsen pénze újat venni.

A bútorbank Prága egyik külvárosában, a Libus nevű városrészben található, nagyjából 10 kilométerre a belvárostól. Facebook-oldala alapján egy egyszerű raktárban működik.

A szervezet ingyenes lakossági és céges felajánlásokból működik. Az egyik prágai rádió beszámolója alapján a bútorbankból többek között olyan szekrényeket és polcokat lehet elvinni, amelyeket irodai cégek lecseréltek egy újabb garnitúrára. Emellett vannak új matracok és ágyak, amelyek bútoráruházak támogatásaként érkeztek.

Forrás és folytatás:

<https://g7.hu/élet/20210119/butorbankot-nyitott-a-pragai-varoshaza-hogy-segitse-a-raszorulokat/>

Üdvözlét a Közösségi Eszköztárban

Szerző: ActionStation

Az alábbi összeállítást a világjárvány kezdetén készítette az Új-zélandi ActionStation független, közösségi finanszírozású kampányszervezet, hogy a hirtelen kialakult veszélyhelyzetben segítséget nyújtsanak közösségük tagjainak a lehetséges közösségi megoldások megszervezéséhez. Úgy gondoljuk, az ebben leírtak egy év elteltével is hasznos ötleteket tartogatnak a téma iránt érdeklődő hazai olvasóknak.

A fordítást a Civil Kollégium Alapítvány megbízásából készítette: Béres Eszter, Dányi Dani. Erhardt Miklós, Kaprinyák Szilvia, Kéri Rita, Meggyesi Gábor

Az eredeti angol nyelvű anyag itt érhető el: <https://bit.ly/2QUenY6>

A szervezet honlapja: <https://actionstation.org.nz/>

Üdvözlünk! Ezt az eszköztárat közös erőfeszítéssel, közösségi erőforrásokból alkottuk meg, és olyan ötleteket és eszközöket teszünk közzé benne, amelyek segítenek megszervezni a közösségeinket a Covid- 19 elleni védekezéshez.

Olyan időszak ez, amikor gondoskodnunk kell egymásról, ki kell terjesztenünk a manaakitanga (gondoskodás) gyakorlatát a körülöttünk élőkre és a tágabb környezetünkre. Itt az idő, hogy kapcsolatba lépünk azokkal, akik a legsérülékenyebbek a Covid-19 vírussal szemben, akiket leginkább érint a probléma, és biztonságot, támaszt nyújtunk nekik. Ez a kézikönyv segít a felkészülésben, a barátok, whānau (család) és szomszédok támogatásának megszervezésében a mostani nehéz időkben. A benne található közösségi erőforrásokat és eszközöket az Action Station munkatársai és önkéntesei állították össze.

Amikor ezen eszköztár íródik (2020. március 25, szerda), Új-Zéland, Aotearoa épp eléri a négy szintű Covid-19 riasztási rendszer negyedik szintjét. Az embereket arra utasítják, hogy maradjanak otthon, a nem létfontosságú üzletek és az iskolák bezárnak. A Covid-19 kordában tartását célzó lépések gyorsan változnak ebben az időszakban, ezért az eszköztár használata mellett kérjük, hogy kövessétek az új-zélandi kormány legfrissebb

ajánlásait. Ettől függ, hogy hogyan érdemes megszervezni a közösséget vagy szomszédságot, és bár élő dokumentumot kívánunk létrehozni, az itt található információ időközben elavulhat.

Kérdéseket, visszajelzéseket, tartalmi javaslatokat az info@actionstation.org.nz e-mail címre várjuk, Közösségi Eszköztár tárggyal.

1. Kinek szól ez az eszköztár?

Mindenkinek és bárkinek, aki a Covid-19 kapcsán szeretne gondoskodni a környezetében vagy közösségében élőkről, illetve családjáról (whānau, hapū).

2. Miért szerveződünk?

Országos vészhelyzet idején a szolgáltatókat és hivatalokat elárasztják és túlterhelhetik a segítségkérések. Közösségeink sokkal, jobb esélyekkel szállhatnak harcba és vészelhetik át a

világjárványt, ha kapcsolatban állunk egymással, felkészültek és szervezettek vagyunk.

Szerencsére a közösségeket, lakóközösségeket is olyan emberek alkotják, akik sokféle képességükkel, erősségükkel részt tudnak vállalni a körülöttük élőkről való gondoskodásban.

Az önszerveződés azt jelenti, hogy a közösségünk a vészhelyzet idején már felkészült, így nem kell a túlterhelt szolgáltatásokra hagyatkoznunk. Egyúttal megerősíthetjük a kapcsolatainkat a közelben élőkkel, ami hosszú távon minden közösségnek a javát szolgálja.

FONTOS: Mielőtt belevágunk a közösség megszervezésébe:

1. Derítsük ki, van-e már a városunkban vagy a környékünkön olyan összehangolt tevékenység, amit támogatni
2. Lépünk kapcsolatba a meglévő helyi szervezetekkel / támogató szolgálatokkal, és tudjuk meg, van-e szükségük sürgős önkéntes segítségre.

3. Őszintén és reálisan mérjük fel, mi az, aminek a megszervezésére van időnk és kapacitásunk.

A közösségszervezésnek különböző formái lehetnek, a közösség méretétől és szükségleteitől függően:

- Önkéntesek becsatornázása a létező tevékenységek felé
- Szervezkedhetünk kis léptékben, helyi szinten (szomszédságok, helyi közösségek) l Szervezkedhetünk közepes vagy nagy léptékben (kis- és nagyvárosok, régiók)
- Megszervezhetjük tippek, eszközök online megosztását
- Adhatunk tanácsot, hogyan lehet a teendőkben segíteni azoknak, akik önkéntes elköteleződést vállaltak
- Gondolhatunk a különböző közösségeinkre l Gondoskodhatunk a saját szervezőinkről!
- Vállalhatjuk a helyi marae, iwi vagy hapū felkészítését

3. Létező tevékenység vagy szerveződés segítése

Vannak olyan közösségek, akik már elkezdték a felkészülést a világiárvanyra. Ha tudunk valamilyen helyi hálózatról, derítsük ki, hogyan tudunk hozzájárulni az erőfeszítéseikhez.

Ilyenkor mindenki segíteni akar, de fontos, hogy megtaláljuk, hová érdemes az energiánkat összpontosítani. A meglévő szervezeteknek, akcióknak szüksége lehet segítségre az önkéntes- toborzásban is.

Ilyenkor a meglévő nonprofit és segítő szervezetek munkatársai, önkéntesei egyszerre túlzott terhelésnek lehetnek kitéve. Lehet, hogy anyagi nehézségekkel küzdenek, vagy a megnövekedett számú kérések korlátozzák őket abban, hogy meglévő közösségüket támogassák.

Figyeljük a helyi szervezetektől érkező segítségkéréseket, vagy vegyük fel velük a kapcsolatot, és tudjuk meg, elkel-e a segítség. Gondolhatunk a helyi:

- Hajléktalanszállóra, szegénykonyhára, ételbankra
- Idősellátó szolgálatra
- Fogyatékosokat támogató szolgálatra
- Marae vagy Māori szolgáltatókra

- Vöröskeresztre vagy menekülteket támogató szervezetre
- Női menhelyre vagy szexuális erőszak áldozatait támogató szolgálatra
- Segélyezetteket támogató szolgálatra
- Szakszervezetekre

Az ország összes önkéntes szervezete megtalálható a Volunteer Centre Network oldalán. Arról is lehet információjuk, hogy melyik önkéntes szervezetek szenvednek hiányt, hol van szükség sürgős segítségre. Jusson eszünkbe, hogy ezek a szervezetek gyakran szűkös költségvetés mellett birkóznak a gyorsan változó helyzettel, és ne sértődjünk meg, ha valaki nem válaszol azonnal.

Sok új online csoport alakult most a közösségek támogatására. Érdemes felvenni velük kapcsolatot, és megtudni, szükségük van-e önkéntesekre, mielőtt új csoportot indítunk.

Kisléptékű helyi szerveződés (szomszédság, helyi közösségek)

Mielőtt nekilátnál a fent leírtak szerint megszervezni a helyi közösségedet, kérdezz utána, hátha van már hálózat vagy kezdeményezés, amit támogathatsz.

Amennyiben aktuálisan nincs helyi szerveződés, és úgy látod alapvető támogatásra szorul a közösséged, itt van pár lehetőség az előrelépésre. Kérlek, vedd komolyan a biztonsági és higiénés óvintézkedéseket, és kérj szakértői támogatást, ha aggódsz valakiért.

A közösséged feltérképezése

A feltérképezését olyan egyszerűen is elvégezheted, hogy egy nagy papírra felírsz minden ismerőst a közösségből vagy a környékedből, és a köztük levő kapcsolatokat is. Inkább kezd kicsiben, akár a családdal vagy az utcáttal, ne vállald túl magad rögtön az elején. Egyszerűbb közösen elvégezni ezt, és ha otthon maradsz, remek video eszközök is vannak hozzá. A kapcsolatok mindennél fontosabbak, dolgozz rajtuk amennyit csak lehet.

Érdemes lehet kiemelni a térképen azokat, akik:

- Immunrendszeri vagy légzőszervi, illetve más betegséggel élnek | Bármilyen fogyatékkal élnek
- 60 éven felüliek

- Bevándorló/menekült háttérűek (ugyanis az átmeneti tartózkodási engedélyek és vízumok bizonytalan munka- és bevételi helyzethez vezethetnek)
- Hajléktalanok vagy bizonytalan lakhatási helyzetűek
- Kulcsfontosságú munkakörben dolgoznak, és támogatásra szorulhatnak További speciális támogatásra szorulóknak

Azt is jegyezd fel, ha valaki bizonyos erőforrásokkal vagy képességekkel rendelkezik:

- Kinek van autója, amivel szállíthat, ügyeket intézhet? hat
- Kinek van orvosi háttere, aki válaszolna kérdésekre
- Kinek van barkács készsége, ha valakinek sürgősen szerelő kell Ki beszél idegen nyelven, aki fordítana/ tolmácsolna másoknak
- Kinek van helyben használható izolációs lakrésze fertőzöttek részére
- Ki ért a számítógépekhez, hogy segíthessen másoknak tájékozódni és kapcsolatban maradni.
- Ki tud ételt adni másoknak (ne felejtjük: biztonság és higiénia)

Amint úgy látod, mindenkit térképre vetettél, neki is kezdhetsz felvenni a kapcsolatot.

Kapcsolatfelvétel

Mindenki másképpen reagál egy vészhelyzetre.

Lesznek, akik teljesen biztonságban érzik magukat, és nem igénylik a közösségi kapcsolódást. Mások némán küzdenek, ahhoz pedig túl feszültek, hogy bekapcsolódjanak. Megint mások pedig múltbeli, vagy jelenlegi mentális kríziseikkel küzdenek, vagy szoronganak.

Tudatosan és együtt érzően tekintsük mindenki egyéni helyzetét, és ahogyan az hathat. Segíthet feltenni a kérdést: Tekintettel vagyok mások méltóságára, amikor így cselekszem?

Különböző módokon vehetjük fel a kapcsolatot:

- Azokat bátorítsuk kapcsolatfelvételre, akik már ismernek másokat is a közösségben (dolgozz a már meglévő kapcsolataiddal)
- Telefonálj, sms-ezz, emailezz, ha megvan az elérhetőségük

- Szórólapon terjesszük az elérhetőségeinket a szomszédok postaládájába (ám ne felejtsük ilyenkor sem a biztonsági és higiénias óvintézkedéseket, kesztyű és kézfertőtlenítő használata)

Hálózatszervezés

A következő lépés létrehozni egy telefonláncot vagy internetes csoportot, amin keresztül kapcsolatban maradhatunk, továbbíthatok fontos egészségügyi információt, erőforrásokat és segítséget oszthatunk egymásnak.

Minden csoport és közösség különbözik, ezért azt javasoljuk, hogy olyan módon szerveződjetek, ami a csoport minden tagja számára megfelelő k. A legfontosabb, hogy mindenkinek szabad útja legyen a kapcsolódáshoz.

A kommunikációs lehetőségek kombinálhatók is – például egy online alapcsoport, amiben kijelölt emberek adják tovább az információt azoknak, akiknek nincs internet kapcsolatuk.

Válasszunk egy vagy több facilitátort, hogy az idős, mozgásképtelen illetve elkülönült ó emberekkel tartsuk a kapcsolatot, például napi (mobil vagy vezetékes) telefonos támogatással. A hálózat tagjait bíztassuk a facilitátor hívására szükség esetén, ezzel biztonsági hálót teremtünk, amit igénybe is vehetnek.

A hálózat ne legyen akkora, hogy túlterhelje a facilitátort. Ha a hálózatnak egynél több tagja áll rendelkezésre, felváltva is dolgozhatnak, vagy kérhetnek külső segítséget.

Amennyiben a hálózat csapatként gondol magára, ilyen együttműködéssel fenntartható közösségi hálózatot alakíthatunk nem csak a járvány idejére, de azon túl is.

Ne feledjük, hogy nem lehet minden egyetlen ember dolga. Legyünk nyitottak egymás képességei, szakértelme és erősségei felé, és engedjünk mindenkinek pihenni is. Ne vállaljuk túl magunkat, inkább másokat is támogassunk abban, hogy az egy utcában lévő embereket egy csoportba szervezzük, vagy egyéb csoportot szervezzenek.

4. Közepes és nagy léptékű szerveződés (települési, városi, országos)

Jelenleg a kisléptékű szervezést ajánljuk, mivel így könnyebb számon tartani a rászorulókat. A Welly Student Volunteer Army szervezet a COVID-19 vírus első

nyilvánossága óta szervezi Wellington város közösségeit. Ha már belevágtál a nagyobb léptékű szervezésbe, itt van pár tanulság a tapasztalatukból:

- Kezdetől strukturáltan dolgozz, hogy elbírd majd a beérkező kéréseket. Ezzel is biztosítható, hogy senki kérése ne maradjon ki.
- Dolgozz együtt koordináltan a helyi szervezetekkel, önkormányzatokkal és a veszélyhelyzetet kezelő központokkal.
- Építsd ki a közösségek közötti A Bíztsd a szomszédokat az egymás közti kapcsolatfelvételre, és segítsd őket ebben.
- Az egészség és biztonság létfontosságú. A szervezőmunkáddal semmiképpen ne árts!
- Fejlessz, képezz ki pár közösségi vezetőt, akik aztán a közösség önkénteseit képzik tovább. Bátorítsd a helyi szerveződést.
- Alkalmazkodj a helyi adottságokhoz a szervezésben Ami működik egy közösségben, nem feltétlen működik máshol.
- Próbáld elkerülni az átfedéseket a már zajló munkákkal.

5. Online közösségszervezés

Számos példája van a világon annak, hogy közösségek a közösségi média felületein szerveződnek a. Leginkább olyan felületen érdemes munkába kezdeni, amit az emberek már amúgy is használnak. A kölcsönös segélyhálózatok szervezésére népszerű online tér lett a Facebook.

Indítsunk új online közösséget

- Először is ellenőrizd, nem működik-e már hasonló Ha még mindig szükségesnek látszik egy új online tér:
- Legyen világosan megfogalmazott célja
- Legyen világos a megcélzott csoport / közönség / közösség
- Mérlegeld, legyen-e szűrő kérdés, hogy a csoportba a megfelelő közönség találjon el Tervezd előre, hogyan fogod az embereket koordinálni
- Készüljön fel egy csapatnyi facilitátor vagy moderátor, hogy a csoport rendeltetésszerű használatát felügyeljék: például kérések nyomon követése, posztolt gyűlöletbeszéd vagy félretájékoztatás szűrése.

- Készüljetek fel kapcsolatfelvételre a különféle szakértői szervezetek, önkormányzati szervek és segélykérő szolgálatok irányába, ha kapacitásaitokat meghaladó kérésekkel, vagy komoly vészhelyzettel szembesülnétek.

Személyes csoportok az online térben

Talán már tagja vagy egy működő közösségnek, mint például egy kórus, sport vagy hitéleti, vagy támogató csoport. Az önkéntes karantén idejére fontolóra vehetitek, hogy online folytassátok-e, akár Facebook, email vagy más úton. Az alábbiak adhatnak példát:

- Video- vagy hangfájlok cseréje, és közös próbanaptár, hogy mindenki egy időben gyakoroljon (ha nem is egy helyen).
- Chat csoportokban a Facebookon vagy más platformon, vagy köremailekben oszthatjátok meg egymással, hogy ki mit csinál.
- Személyes részvételű programokról válhattok online-ra, akár játékok vagy közös videózás formában.
- A támogató csoportok chaten is adhatnak támogatást, de emailen vagy telefonon is, ahogy a szervezők teherbírása megengedi.

Online megbeszélések és videó-konferenciák

A Zoom jó választás, mert online link és telefonos opciót is kínál, elérhető képernyőolvasó szoftverrel és van rajta kép/video-feliratozó. Ha van sietet tagja a csoportnak, előre egyeztessük vele, hogy milyen kommunikációs módszer volna a legjobb a számára a meetingek során; ezt ők jobban tudják, és ha jeltolmácsra volna szükségük, esetleg ők maguk szeretnék megrendelni.

Tipp: ha ingyenes Zoom accountot használunk, a meeting időpontját állítsuk "recurring"-re (ismétlődő), és szóljunk az összes felhasználónak, hogy az automatikus 40 perc leteltekor klikkeljenek a linkre, vagy tárcsázzák újra a számot.

A Jitsi egy másik ingyenes video-konferencia weboldal, amennyiben gyors megoldásra van szükségünk, amit nem kell előre egyeztetni.

Ajánljuk a Coronavirus Tech Handbook-ot, amely egy tech-szakemberek által összerakott masszív adatbázis olyan tech-megoldásokról és eszközökről, amelyek a világjárvány alatt hasznosak lehetnek.

Az önkéntesek koordinálására, a beérkező felajánlásokra, vagy egyszerűen csak az emberek felmérésére remekül használható a Googleforms és a hozzá hasonló ingyenes weboldalak. Itt személyre szabható, online kitölthető kérdőíveket állíthatunk össze, amiből könnyen átláthatóan érkeznek be az adatok hozzánk.

A COVID-19 vírus által leginkább veszélyeztetettek közül sokan nem használják a közösségi médiát, ezért lehetőleg legyen tervünk arra is, hogy az interneten kívül is elérhessük őket.

Útmutató ügyintézéshez önkéntes karanténban lévő emberek számára

- Döntsétek el közösen azzal a személlyel, akinek az ügyeit intézed, hogy hogyan fogtok kommunikálni egymással.
- A bevásárlásokat intézd csúcsidőn kívül, kevésbé látogatott üzletekben.
- Viselj kesztyűt és maszkot (vagy egy tiszta sálát) bevásárláshoz, az áruk válogatásához vagy elosztásához, a többi résztvevővel és a kedvezményezettekkel való interakciók során. Az egyes feladatok között, illetve bármely olyan felület érintése után, amelyen vírus lehet (például az arcod), cserélj kesztyűt és moss kezet legalább 20 másodpercen át.
- Rendszeresen tisztítsd és fertőtlenítsd a rakodótereket és szállítóeszközöket.
- Tisztítsd meg és fertőtlenítsd a légmentesen lezárt, nem nedvszívó termékeket, mielőtt elosztásra kerülnek.
- Az árukat kerékpáron, autóval vagy gyalogosan szállítsd, ne tömegközlekedési eszközön. Korlátozd a minimumra a fizikai interakciót a többi résztvevővel.
- Az áruk beszerzésénél, kiosztásánál vagy kezelésénél kerülendő több résztvevő együttes munkája.
- Alkalmazz egyéni vagy kis műszakokat.
- Az áruk közvetlen átadása helyett a szállító ott hagyhatja azokat a fogadó háza vagy ajtaja előtt, majd csöngetéssel, sms-ben vagy hívással jelezhet; szállító és fogadó között minden esetben legyen legalább 1,5 m távolság.

Tippek segítség megszervezéséhez idősek számára

- Az alábbiakban Alex Zuur tanácsait közöljük, miután egy délutánt töltött azzal, hogy a saját nagyapját és annak idős szomszédait kérdezte az igényeikről az karantén alatt:

- Ahelyett, hogy “szóljon, ha valamire szüksége van”, hasznosabb, ha egészen konkrétak és direktek vagyunk – “holnap lemegyek a boltba, van valami ami kifizetőben van magánál?”
- Tekintve, hogy a legtöbb öreg a szokásai rabja, célszerű kiszámítható programmal előállni – “szerdánként és vasárnaponként megyek a szupermarketbe; előző este hétkor mindig felhívom és elkérem a bevásárló listát”.
- Kérdezzük meg, mi a programja, milyen ügyei vannak, miket szokott csinálni általában, és akkor ki lehet dolgozni, hogy mit lehet abból telefonon elintézni, és mit tudunk mi megcsinálni helyettük – sok házi orvos telefonon keresztül is felírja a rendszeres orvosságot, nem kell hozzá bemenni.
- Ellenőrizzük le, hogy működnek-e a technológiai berendezéseik, vagy, hogy nincs-e szükségük segítségre a FaceTime video-hívás funkciójával, hogy kapcsolatban maradhassanak a családjukkal, barátaikkal.
- Bár a legtöbben azt mondták, értik az új szabályokat, mégis többen közülük ma is kint voltak bevásárolni és ügyeket intézni, mert meg vannak győződve róla, hogy hiába múltak el 70, egészségesek, mint a Nagy segítség lehet, ha átfutjuk velük az éppen aktuális kormányzati intézkedéseket, és kitalálni velük együtt, hogy hogy lehet minimalizálni a kitettséget, amennyiben a házon kívül töltött idő jelentős részét töltötte ki a napjaiknak – pl. a nagyapám minden reggel negyed 9-kor ment el biciklizni, pont a reggeli csúcsforgalomban, de meggyőztem, hogy mostantól 10-kor menjen, amikor kevesebb az ember.
- Fontos felkészülni minden eshetőségre. van olyasvalaki (lehetőleg fiatal) a házában, aki a helyedbe tud lépni, ha neked kell karanténba vonulnod?

6. Különböző közösségek

A saját közösségünk

A közvetlen közösségeinkben (szomszédunkban) vannak, akik sokkal veszélyeztetettebbek a COVID-19 vírus szempontjából. Ilyenek az idősebbek, és mindazok, akik más betegségekkel élnek (úgy mint meglévő szív- és érrendszeri megbetegedés, tüdőbetegség, cukorbetegség vagy rák).

Alakítsunk ki olyan, közvetlen információs kapcsolatokat, baráti hálózatot, aminek révén a közösség esendőbb vagy nehezen elérhető tagjai is naprakészek maradhatnak a COVID-19-cel kapcsolatos hírek és szolgáltatások tekintetében.

Terjesszük, hogy hogyan lehet megelőzni a megbetegedést (maradj otthon, ha beteg vagy, tüsszentésnél, köhögésnél fedd el az arcod, moss gyakran kezet, stb.). Javasoljunk megbízható információs forrásokat. Nyugtassuk meg azokat, akiknél a pletykák és fél információk félelmet vagy szorongást okoztak.

Minden önkéntest meg kell tanítani, hogyan őrizték meg az egészségüket, ha önkéntes karanténban élők látogatnak, vagy bevásárlást intéznek számukra. Például mindig legyen kéznél törülköző és alkoholod kézfertőtlenítő.

Fogyatékkal élők támogatása

A fenti ötleteken túl (házhozszállítás, baráti kommunikációs hálózatok, stb.) tartsuk észben, hogy a kölcsönös segítségadás fogyatékkal élő társaink számára még nagyobb fontossággal bír, miután nem csak erősebben veszélyeztetettek a vírusról, de az életgyakorlatuk alapvető rendszerei a takarítástól a bevásárlásig nagy valószínűséggel megszakadtak.

Kisbabás whānau-k

A COVID-19 világjárvány közepette sem állt meg az új élet születése, és a whānau új tagjai továbbra is érkeznek, és fenntartják a tüzet a harc folytatása érdekében!

A csecsemők gondozása általában is nehéz munka, és néhány új szülő szerencsés, hogy támaszkodhatnak a teljes közösségi hálózat energiájára. Sokan azonban nem férnek hozzá erős családi és társadalmi támogatáshoz, vagy arra ösztönzik őket, hogy a maradjanak közvetlen buborékjukban a 4. szint miatti karantén következtében.

A karantén és az elszigetelődés további elemei a szülői kihívások némelyikét a korábbinál nehezebbé teszik, a nyugalom, pozitív hozzáállás és éberség megőrzése a növekvő aggodalmak miatt kihívást jelent.

A Kai főzése a családnak a picik jelenétében is könnyű, de segíthet abban, hogy levedd a kisbabákat nevelő családokról a terhet. Főzz egy nagy adag ételt és vidd el az újszülöttek családjának, vagy olyan családoknak, ahol kisgyermek vagy beteg gyermek élnek. Ha te vagy ilyen helyzetben – ne habozz segítséget kérni.

Az LMBTIQ+ emberek támogatása

A transznemű emberek rendszeresen számolnak be diszkriminációról és stigmatizációról az egészségügyi szolgáltatások igénybevételekor. Sok ember éli át ezt a diszkriminációt a saját környezetében, szomszédságában, családjában, ami kimondottan nyomasztó és nehéz lehet az izolációban, amikor meghatározatlan időre összezárva találod magad azokkal az emberekkel, akik előítéletesek vagy bántóak veled szemben.

Az élelmiszerbankok

Jelenleg a menedékhelyekre vagy menhelyekre plusz nyomás nehezedik a különösen kiszolgáltatott emberek ellátásában. Mivel az átlagember saját háztartásában halmozza fel készleteit, ezért az élelmiszerbankok is, amik eddig a megmaradt ételekkel a rászorulókat segítették, most segítségre szorulnak. Ha rendelkezünk extra élelmiszerrel, érdemes egyeztetni a helyi élelmiszerbankkal, vajon tudunk-e segíteni a készletük feltöltésében valamennyire.

Házi kedvencek és más nem emberi kapcsolatok

A krízis hatással lehet arra, hogy házi – és egyéb állatainkat képesek legyünk ellátni, ezért itt van egy lista azokról a dolgokról, amelyeket megtehetünk a nem emberi kapcsolatok gondozása érdekében:

1. Az elszigetelődés megtervezésekor feltétlenül vegyük figyelembe a háziállatok ellátottságát, például az ételt, az almot és a gyógyszereket.
2. Vegyük fel a kapcsolatot a barátokkal, a családdal és a kollégákkal, és azoknak, akik pénzügyi nehézségek miatt támogatást igényelnek az állatok gondozásához, ajánljuk fel a házi kedvencek ellátását és az állatorvosi számlák kifizetését.
3. Ha van hely az otthonunkban, ajánljuk fel, hogy befogadjuk olyan gazdák állatait, akik esetleg nem képesek ellátni őket, mert el kell különülniük kellett, vagy haza kellett térniük a családjukhoz.
4. Sétáltassuk idős emberek és immunhiányos betegek kutyáit, háziállataikat vigyük el állatorvoshoz. A kutyasétáltatás továbbra is elfogadott, feltéve, ha betartjuk a szociális távolságot, és olyan nyílt terekben sétálunk, ahol könnyen megtartható a másoktól való távolság.

5. Krízis idején sokan lemondanak állataikról vagy elhagyják azokat, tehát ha rendelkezünk erőforrásokkal, adományozzunk ételt vagy pénzt a helyi állatmenhelynek vagy egy állatjóléti szervezetnek, például az SPCA-nak, akik azon dolgoznak majd, hogy gondozzák őket.
6. A vadon élő állatok szintén küzdenek az aszályok idején, ezért helyezzünk ki vizet és ételt a madarak és rovarok számára.

Figyeljünk oda a szervezőinkre!

Egy közösségi csoport szervezőjeként vagy vezetőjeként valószínűleg már sok munkát végeztünk a csoporttagok támogatása érdekében. Fontos, hogy pihenjünk és támogassuk magunkat is, és ügyeljünk arra, hogy csak annyit vállaljunk, amennyire képesek vagyunk ilyen nehéz időkben. Ez most nem a szokásos helyzet, és teljesen érthető, hogy a meglévő szervezet nem úgy teljesít, ahogy általában szokott. Aktív közösségi tagként érezhetünk szorongást, pánikot, depressziót. A globális világjárvány hatalmas súlyt hordoz magában, és azt nem szabad az egyén vállára helyezni. Ez egy lehetőség arra, hogy elérjük és megkapjuk a szükséges támogatást ahhoz, hogy jól éljünk és egészségesek maradjunk.

Ha még nem csatlakoztunk szervezethez, vagy szeretnénk részt venni egyben, de nem tudjuk, hogyan lehet, akkor az egyik lehetőség az, ha módot találunk arra, hogyan támogassuk a már szerveződő embereket. Ha ismerjük őket személyesen, nyilvánvaló lehet a segítségnyújtás (főzés, feladatok elvégzése), de ha nem tudunk róluk sokat, keressük fel és kérdezzük meg őket arról, hogy van-e bármi, amit megtehetünk értük ebben a helyzetben. Jó kezdés lehet, ha olyasmit ajánlunk fel, amiben magabiztosak vagyunk. Mind együtt vagyunk ebben a helyzetben, és sok kézre van szükség a fedélzeten.

Hogyan kampányoljunk rövid-, és hosszú távon a közösségben?

A következő hetekben vagy hónapokban előfordulhat, hogy közösségünk olyan kérdésekkel néz szembe, amelyek politikai változtatásokat igényelnek a kormánytól vagy a helyi tanácstól. Az OurActionStation platform a kezünkbe helyezi a hatalmat a kampányok lebonyolításában, hogy változást érjünk el közösségeinkben egy tisztességes és virágzó Aotearoa-ért.

- Az online petíció alkalmas arra, hogy gyorsan előtérre helyezzünk egy ügyet, a közösségi támogatás összegyűjtésének megkezdésére, és olyan támogatói csoport létrehozására, amelyet megkérhetünk, hogy tegyen további lépéseket céljaink elérése érdekében.
- Tanácsok az OurActionStation közösségi kampányok számára

Online szervezés

- Támogatási és coaching technikák a távoli csoportok számára
- Tervrajzok a változáshoz

Online aktivista lehetőségek

Az alábbiakban bemutatjuk azokat a jelenlegi ActionStation kampányokat, amelyekben már most cselekedhetünk:

- Koronavírus: Sürgősségi alapjövedelem mindenki számára. A mindenki számára rendszeresített jövedelem, készpénzben, feltételek nélkül, mindenkinek segít átvészelni a válságot.
- Küldjünk egy sürgős e-mailt jóléti társadalmunk tartós változásainak támogatására. Egy ilyen még soha elő nem fordult helyzetben jóléti társadalmunknak a célnak megfelelőnek kell működnie. Tegyük lépéseket, hogy mindenkinek elegendő jövedelme legyen most.
- Covid-19: Vészhelyzeti Csatlakozzunk olyan felhívásokhoz, mint a bérleti és jelzálogkölcsön-amnesztia, a hosszú távú bérleti díjak, a hajléktalanok lakhatása, és távolítsuk el az ideiglenes sürgősségi lakhatás költségeinek megfizetésére vonatkozó kötelezettségeket.
- Csatlakozzunk az ActionStation szeretetharcosainak online csapatához. Hat hét alatt hetente egyszer online találkozunk, hogy támogassuk a jóléti társadalom fokozatos változásait.

7. Köszönet és hálanyilvánítás

Ezt a közösségi eszköztárat olyan források ihlették, mint a Everyday People Supporting their Community through Covid-19 (Ausztrália), Coronavirus Tech Handbook (Nagy Britannia) és a Wellington Regional Emergency Management Office (WREMO) közösségi munkája. Tartalmaz járványügyi hivatali útmutatásokat is a Get Your Community – and

Faith-Based Organizations Ready for Coronavirus Disease 2019-től. Információt merítettünk a Student Volunteer Army VUWSA (Wellington) gyors közösségépítéséből is.

Köszönjük az ActionStation tagjainak és mindenkinek aki hozzájárult jelen eszköztár elkészüléséhez, és mindazoknak, akik szerte a világon lépésről lépésre segítik közösségeiket.

A Covid-19 megváltoztatja a mindennapjainkat, fontos, hogy ügyeljünk személyes, a whānau-nk és közösségünk jólétére, amíg keresztül megyünk ezen – együtt.

Olvasnivaló: Looking after mental health and wellbeing during COVID-19, Mental Health Foundation.

Szerző: Az ActionStation egy független, közösségi finanszírozású, közösségi kampányszervezet. 2017-ben közösségük összefogásával létrehoztak egy közös jövőképet Új-Zéland – Aotearoa 2040-es jövőjéről. Politikai párttal nem állnak kapcsolatban, Bevált modelljük a tagok által vezérelt, digitálisan elősegített, több ügyből álló, gyors reagálású, helyi szintű kampányok, amelyek középpontjában a közvélemény és a média napirendjének megváltoztatása áll a politikai döntések befolyásolása érdekében. Értékeken és bizonyítékokon alapuló megközelítést alkalmaznak tevékenységeikben. Mára több mint 150 000 új-zélandi közösségévé nőtte ki magát.

Online együttműködési eszközök és tanácsok

Online együttműködési eszközök és tanácsok

Szerző: Gyenes Zsuzsa, Csikai Mária

Egy éve már, hogy az online térbe szorult a közösségi élet. A kényszerből fontos tapasztalatokat is levonhattunk. Talán a legfontosabb, hogy bizonyos szempontból hozzáférhetőbbé váltak az együttlétek és aktívvá váltak olyanok is, akik korábban távol maradtak, mivel így nem kell számolni a találkozóra utazás költségével és idejével. Ráadásul vannak, akik könnyebben tudnak megnyilvánulni ebben a formában. Az elmúlt időszak online képzései, műhelyei és egyéb beszélgetései azt a feltételezést is megdöntötték, hogy ebben a formában csak tényekről lehet beszélni – nagyon mély együttléteket is megélhettünk, mert online is meg tudtuk teremteni azt a biztonságot adó teret, amiben érzésekről is beszélhetünk.

Sokan szereztünk új tudást a különböző online platformokról és ezek használatáról – és nem csak kényszerűségből. Felfedeztük e felületek lehetőségeit, amelyek munkánkat, megbeszéléseinket, képzéseinket változatosabbá és hatékonyabbá tehetik. És folyamatosan keressük a legjobb megoldást. A közösségirésztétel.hu honlap összeállítása segít az eligazodásban. A lista alapja az [Interreg Europe projektben](#) jelent meg, ennek magyar nyelvű és kibővített változata olvasható a [honlapon](#) – és az alábbiakban. Az online együttműködési eszközök ismertetése mellett az összeállítás jótanácsokat is tartalmaz az online tér használatához – szervezőknek, facilitátoroknak, résztvevőknek.^[1] Ne bízzuk el magunkat, hogy egy év alatt már mindent megtanultunk – érdemes gyűjteni az inspirációkat.

	Website	Ingyenes	Leírás	Fizetős
Online Találkozó Eszközök				
Skype	https://www.skype.com/en/	ingyenes 50 résztvevőig	Video konferencia	

Adobe Connect	http://www.adobe.com/products/AdobeConnect.html		Az Adobe Connect számos lehetőséget ajánl: konferencia, online oktatás, meeting, tanterem.	50 \$/hónap,
Webex	https://www.webex.com/		Online eszköz amellyel online találkozót szervezhetsz és bonyolíthatsz le.	14 napig ingyenes majd a Kezdő csomag 13.50 \$/hónap 50 résztvevőig
Go to meeting /Go to webinar	https://www.gotomeeting.com		A GoToMeeting videó konferencia eszköz online szeminárium, videokonferencia megtartásához.	\$49/hónap
Google Hangouts	https://hangouts.google.com/webchat/start	Ingyenes 10 résztvevőig	A Google Hangouts a Google fiókhoz jár. Praktikus, mert a naptárban beállíthatod a találkozót szervezésekor és automatikus linket generál, chat ablakkal, képernyőmegosztással beszélhetsz a kontaktjaiddal.	
Google Meet	https://meet.google.com/	2020. szeptember 30-ig ingyenes	Prémium szintű videómegbeszélések; üzleti megbeszélések, konferenciák, felvétel, stream.	2020. szeptember 30-ig ingyenes
Microsoft Teams	https://teams.microsoft.com/start	Csak Office 365-tel használható	A Teams egy együttműködési felület amelyen együtt lehet működni távoli csapattagokkal és megosztani információkat egy közös felületen. Van benne videó konferencia, dokumentum megosztás, egyéni és társas chat.	Csak Office 365-tel használható
Jitsi	https://jitsi.org/	Ingyenes 10 résztvevőig	A Jitsi egy nyílt forráskódú projekt készlet, amely lehetővé teszi a biztonságos	

			videokonferencia-megoldások egyszerű létrehozását és telepítését. A Jitsi középpontjában a Jitsi Videobridge és a Jitsi Meet találkozók állnak, amelyekkel konferenciákat tarthatunk az interneten, míg a közösség más projektjei lehetővé teszik más funkciók, például az audiot, a betárcsázást vagy a felvételt is.	
Facebook	Facebook	ingyenes	Csatorna vagy oldal készítése, élő videó, valamint a messengerben fájlmegosztás is lehetséges kisebb csoporttal. Előnye, hogy a meglévő vagy leendő közönség nagy részének már van fiókja.	
Zoom-Meeting	https://zoom.us/	40 percig ingyenes	A Zoom egy felhő alapú szolgáltatás, amely találkozókat és webináriumokat kínál, valamint tartalmegosztási és videokonferenciát. A Zoom értekezleten való részvételhez regisztrálni kell. Lehetséges az ülések ütemezése és felvétele is.	előfizetések elérhetők
Blackboard Collaborate	https://www.blackboard.com/		Tanításra, szeminárium megtartására. Könnyen, gyorsan részt lehet venni egy virtuális osztályteremben a tanításban.	Alapcsomag 300\$/év
Crowdcast	https://crowdcast.io		Tanításra, szeminárium megtartására, konferenciák megtartására. Könnyű, gyors.	14 napig ingyenes, utána alapcsomag 20\$/hó

Demio	https://demio.com		Tanításra, szeminárium megtartására, konferenciák megtartására. Könnyű, gyors.	14 napig ingyenes, utána 1 éves előfizetéssel az alapsomag 34\$/hó (előfizetés nélkül 49\$/hó)
Uberconference	uberconference.com	50 főig és 45 percig	Online találkozók megtartására.	
File-Megosztó eszközök				
Sharepoint	https://products.office.com/en-us/sharepoint/collaboration	Csak Office 365-tel használható	A SharePoint egy web alapú együttműködési platform, amely integrálódik a Microsoft Office programba. Ez egy dokumentumkezelő és -tároló rendszer.	
Google Drive	https://www.google.com/drive/	30 GB-ig ingyenes	A Google Drive egy web alapú együttműködési platform, amely integrálódik a Google programba. Ez egy dokumentumkezelő együttműködő és -tároló rendszer.	100GB 2\$/hó nap
WeTransfer	https://wetransfer.com/	ingyenes	A WeTransfer egy felhőalapú online platform, amelyet arra terveztek, hogy lehetővé tegye a különféle nagy fájlok ingyenes átvitelét az Internet más felhasználóinak. Az eszköz akár 2 GB-ig terjedő fájlok ingyenes megosztására szolgál. Nincs szükség fiókra. Legfeljebb 20 címzettet enged meg.	
Toldacuccot	https://toldacuccot.hu	ingyenes	Nagy fájl küldő rendszer.	
Firefox Send	https://send.firefox.com/	ingyenes	A Firefox Send egy ingyenes, titkosított fájlátviteli szolgáltatás, amely lehetővé teszi a	

			felhasználók számára, hogy biztonságosan és egyszerűen megosszák a fájlokat bármilyen böngészőből. Az 1 GB-os fájlokhoz nincs szükség Firefox-fiókra.	
Dropbox (business)	https://www.dropbox.com/		Dropbox fotó, dokumentum és videó megosztó tárhely.	Standard csomag (5TB hely): 10€/hónap/h asználó
Együttműködő eszközök				
Mind mup	https://www.mindmap.com/	ingyenes	Ingyenes online mind-map eszköz.	
Survey Monkey	https://www.surveymonkey.com/	ingyenes	Ingyenes online kérdőív eszköz. Alkalmas még regisztrációhoz is.	
Base camp	https://basecamp.com/		Web alapú projekt menedzsment és együttműködési eszköz. Feladatok, fájltárolás, üzenetek, ütemezések és mérföldkövek.	\$99/hónap/te am
Kérdőívem	https://kerdoivem.hu	ingyenes	Ingyenes online kérdőív eszköz. Rengeteg mintával, tippel.	-
Trello	https://trello.com/	ingyenes	A Trello segít szervezni és priorizálni projektjeidet.	-
Only office / TeamLab	http://www.teamlab.com		Online iroda, amely lehetővé teszi a dokumentumok, projektek, a csapat és az ügyfélkapcsolatok kezelését egy helyen.	\$2/hónap/felhasználó
	https://www.onlyoffice.com/			
Slack	https://slack.com/		A Slack az összes kommunikációt egyetlen helyre hozza. Valós idejű üzenetküldés, archiválás és keresés.	6.67\$ hónap/felhasználó
Same page	https://www.samepage.io/		Samepage lehetővé teszi az üzenetküldést, a	\$8/hónap

			feladatkezelést és a valós idejű dokumentum-egüttműködést. Egyetlen asztali és mobilalkalmazáson.	
Wiggio	https://wiggio.com/	ingyenes	A Wiggio egy teljesen ingyenes online eszközkészlet csoportok számára. Készíthet megosztott naptárat, közvélemény-kutatásokat, teendőket, rendezheti az eseményeket stb.	
Yammer	https://www.yammer.com/		A Yammer egy vállalati közösségi hálózati szolgáltatás, amelyet a szervezeten belüli magánkommunikációhoz használnak.	\$3/hónap/felhasználó
Microsoft OneNote	https://www.onenote.com/	csak office 365-el használható	Digitális jegyzetkészítő alkalmazás. Ez a platformok közötti szolgáltatás lehetővé teszi a jegyzetek szinkronizálását több eszközön, valamint megjegyzések megosztását másokkal.	
Miro	https://miro.com/	Három tábláig ingyenes	Online együttműködő tábla a csapatok összehozásához bármikor, bárhol. Ötletgyűjtés, gondolkodásleképezés, stratégia és tervezés	5 teamnek 8\$/felhasználó /hónap
Etherpad	https://etherpad.org/	ingyenes	Az Etherpad lehetővé teszi a dokumentumok valós időben, együttműködéssel történő szerkesztését, hasonlóan a böngészőjében futó élő multi-player szerkesztőhöz.	
Canva	https://canva.com	ingyenes	A Canva mintáival könnyen készíthető grafikus fájl, akár több résztvevővel. Pl.	Az ingyenes minták száma nem túl nagy, jogdíjas

			szórólap, infografika, plakát stb.	képeket, mintákat néhány dollárért vagy előfizetésért vásárolhatunk.
Mural	https://mural.co		Online együttműködő tábla a csapatok összehozásához bármikor, bárhol. Ötletgyűjtés, gondolkodásleképezés, stratégia és tervezés rengeteg mintával.	12\$/felhasználó/hónap
Cogle	https://coggle.it/	2 ábráig ingyenes	Online együttműködő tábla a csapatok összehozásához bármikor, bárhol. Ötletgyűjtés, gondolkodásleképezés, stratégia és tervezés mindmap	5\$/hó majsd 8\$/hó csapatoknak
Crowdcast	http://crowdcast.io		Online video találkozók, kérdőívvel és egyéb extrákkal.	20\$/hónap 50 felhasználóig
Interaktív				
Slido	https://www.sli.do/	ingyenes (kérdőív; 3 kérdés / esemény; Brainstorm);	Szavazóplatform videokonferenciák kiegészítőjeként pl zoom, skype...	
Menti	https://www.mentimeter.com/	Ingyenes (kérdőív; 3 kérdés /eseményig)	Interaktív előadások és találkozók. Lehetővé teszi, hogy valós idejű információkat nyújtson a közönségről élő közvélemény-kutatásokkal, vetélkedőkkel, szöveghőkkkel, kérdések és válaszok, stb.	Alap: 10 USD / hó. Korlátlan kérdés prezentációnként, exportálás és az adatok teljes tulajdonjoga.
Jamboard	https://jamboard.com	Ingyenes	A Google együttműködő, rajzolgató, posztitűző eszköze	

Kahoot	https://kahoot.com/		Tanuló játékok	\$10\$/hónap (1 host, 20 résztvevő)
Játékok/ feladatok készítése				
Wordwall	https://wordwall.net/	ingyenes	Feladatok, fejtörők készítése rengeteg mintával	
Scrumblr	http://scrumblr.ca/		Post it rakosgató felület	
Videó megosztás				
Youtube	https://www.youtube.com/	ingyenes	A legnépszerűbb videó megosztó és élőközvetítő oldal.	
TWITCH	https://www.twitch.tv/	ingyenes	A program az élő közvetítés céljára készült, ezért nagyon stabil	

Végjegyzet

[1] Ezeket ebben a cikkben nem közöljük, itt olvashatók (a táblázat második munkalapján): https://drive.google.com/file/d/1hoOc7AlkJt4wE_IHvboC0NxSygMHFkEm/view

Csikai Mária non-profit menedzser, a közösségirésztétel.hu oldalt üzemeltető [Jóügy Kft.](#) ügyvezetője, a Közösségfejlesztők Egyesülete tagja. Több mint 15 éve dolgozik fenntarthatóság területén civil szervezetekben forrásszervezés, szolgáltatásfejlesztés és projektmenedzsment területeken. Vezetett hazai és nemzetközi projekteket, szervezett konferenciákat, rendezvényeket, eseményeket – és szervezett hozzá forrást. A közösség bevonása az őket érintő projektekre, fejlesztésekre, vagyis a közösségi részvétel szívére maradt akkor is, amikor ezt csak korlátozott formában, leginkább online tudta megtenni.

Gyenes Zsuzsa közösségfejlesztő, az elmúlt egy év sok online képzésének, műhelymunkájának, megbeszélésének résztvevője, vagy éppen szervező facilitátora.

Ellenfél vagy szövetséges? – Helyi érdekvédők és önkormányzatok együttműködése

Szerző: K-Monitor

Birtokba vett helyi önkormányzás – ez a címe annak a kutatásnak, amelyben a K-Monitor és partnerei feltérképezték, milyen együttműködések léteznek helyi érdekérvényesítő csoportok és az önkormányzatok között Magyarországon, Lengyelországban és Romániában.

Az eredetileg angolul megjelent tanulmány, melynek most megjelent a magyar fordítása, három olyan régiós civil szervezet munkájának eredményeként jött létre, amely saját országában az átláthatóság, az elszámoltathatóság és az részvétel erősítésével foglalkozik. A kutatás 65 magyar, lengyel és román aktivista és önkormányzati munkatárs tudását, tapasztalatát gyúrja egybe, hogy egy új megközelítést kínáljon a civil-önkormányzati viszony eredendően konfliktusos, politikai természetét semlegesítő partnerségi retorikával szemben. A kutatás célja a civil-önkormányzati viszonyra nehezedő nyomás összetevőinek nyílt feltárásával és az érintettek hangjának felerősítésével egy olyan reális helyzetkép megalkotása volt, amely segít közösen gondolkodni arról, hogyan lehet a helyi önkormányzás régióinkban a demokrácia megújításának terepe.

Magyarországon a civil társadalom '90-es évekbeli térhódítását a helyi együttműködési gyakorlatok tökéletlen intézményesülése követte, melynek során a civil szervezetek egyre inkább gazdasági és politikai függésbe kerültek. A partnerségek elterjedését elsősorban a társadalom „nyugatis” átalakításának elképzelése vezette az uniós csatlakozás idején. A bürokratikus irányítás és projektalapú támogatások azonban kevés szereplő számára tették lehetővé a status quo megkérdőjelezését, és ez a 2000-es évek végére beszűkítette a civilek stratégiai lehetőségeit. A partnerségi modell háttéréül szolgáló illúziók gyengülése és a 2010-ben bekövetkezett politikai változások nyomán a magyar civil társadalomban új típusú stratégiák erősödtek meg. Az Orbán-kormány újraközpontosítással terjesztette ki a hatalmát a civil szektorra, még jobban szűkítve az amúgy is csekély mozgásteret. A civil szervezetek ebben a politikailag polarizált környezetben új szövetségekkel igyekeztek magukat minél jobban beágyazni a helyi

közegükbe, így válva relevánsabb szereplőkké a helyi politikában, ahol az érdekérvényesítés útjai még nem zárultak el teljesen. A 2019-es helyhatósági választásokon győztes ellenzéki politikusok a civil társadalom döntéshozatalba történő szélesebb körű bevonására tettek ígéretet, a rendszerszintű változás azonban nem történt meg egy csapásra. Az aktivisták tovább küzdenek a helyhatóságok technokrata attitűdjének és gyenge együttműködési kultúrájának megváltoztatásáért, ami gyakran elvezet az újonnan megválasztott vezetőkkel kötött kimondott vagy kimondatlan szövetségek felmondásához.

A magyar országfejezethez tartozó esettanulmányok bemutatják a pécsi civilek azóta is tartó küzdelmét azért, hogy szociális területen bevonják őket a közpolitikaalkotásba. Külön esettanulmány szól a Főváros 2019 utáni "részvételi fordulatáról" és annak előzményeiről a részvételiség elmélyítéséért dolgozó civilek (Járókelő, Vayo, Mindspace) szempontjából. Egy sajátos együttműködést mutat be a hajléktalan emberek lakhatásáért dolgozó Utcáról Lakásba Egyesület és a Kőbányai Önkormányzat viszonyát bemutató esettanulmány. Végezetül a józsefvárosi C8 történetét bemutató tanulmány arra ad példát, milyen dilemmákat jelent egy helyi civil mozgalom számára, ha belép a politikai arénába.

A tanulmány itt olvasható:

<https://drive.google.com/file/d/1x74RBZo8r1rOMYgK2N8i2XmOVRdEZPa1/view>